

UNIVERZITA KARLOVA

Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Regionální a politická geografie

Bc. Adéla Kluchová

VÝZNAM SYMBOLŮ PRO FORMOVÁNÍ NÁRODNÍ IDENTITY VE SKOTSKU

**THE IMPORTANCE OF SYMBOLS
FOR NATIONAL IDENTITY FORMATION IN SCOTLAND**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Libor Jelen, Ph.D.

Praha, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 23. 11. 2017

.....

Adéla Kluchová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala RNDr. Liborovi Jelenovi, Ph.D. za odborné vedení práce, za profesionální i lidský přístup. Mgr. Martinu Lepičovi pak děkuji za svěží postřehy a rady. Velice si vážím také vstřícnosti respondentů rozhovorů, bez jejichž ochoty a otevřenosti by tato práce nemohla vzniknout. Děkuji také své rodině a nejbližším přátelům za důvěru, podporu a trpělivost.

Abstrakt

Význam symbolů pro formování národní identity ve Skotsku

Tato diplomová práce se zabývá významem symbolů pro formování národní identity v současném Skotsku. Vybrané fenomény jsou zkoumány ze dvou úhlů pohledu: první analyzuje symboly reprodukované „shora“ oficiální turistickou agenturou a politickou reprezentací a jejich výskyt ve veřejném prostoru, druhý zkoumá subjektivní percepci skotské národní identity a jejích symbolů. V práci byla využita kombinace převážně kvalitativních výzkumných metod, analýza virtuálních dat (Hendl 2016) byla doplněna poznatky z terénního šetření ve Skotsku, jehož součástí bylo mj. sledování předemných dat souvisejících s výskytem skotských národních symbolů ve veřejném prostoru a 10 standardizovaných otevřených rozhovorů s obyvateli měst Edinburgh a Glasgow. Symboly prezentované turistickou agenturou jsou dominantně etno-historického charakteru, např. tartan, bodlák či tradiční hudba, zatímco politické prezentaci skotské národní identity vévodí symbolika rovné, spravedlivé a pacifistické společnosti a jasné vymezení skotské národní identity vůči anglické. Subjektivní percepcie skotské národní identity v sobě kombinuje oba přístupy. Respondenty rozhovorů byla skotská identita spojována nejčastěji s konkrétní lokalitou, ke které mají emoční vazbu, či s typickou skotskou krajinou. Byly zmiňovány také kulturní symboly a charakterové kvality jako otevřenost, specifický smysl pro humor či snaha o spravedlivou společnost.

Klíčová slova: Skotsko, nacionalismus, národní identita, regionální identita, národní symboly

Abstract

The Importance of Symbols for National Identity Formation in Scotland

This diploma thesis deals with the importance of symbols for national identity formation in contemporary Scotland. Selected phenomena are explored from two points of view: the first one analyzes the symbols reproduced „from above“ by the official tourist agency and political representation and occurrence of these symbols in public space. The second examines the subjective perception of Scottish national identity and its symbols. A combination of mostly qualitative research methods has been used in the study, the analysis of virtual data (Hendl 2016) was complemented by findings from a field survey in Scotland, which included e.g. monitoring of the data concerning the occurrence of Scottish national symbols in the public space, and 10 standardized open interviews with residents of Edinburgh and Glasgow. The symbols presented by the tourist agency are predominantly ethno-historical, such as tartan, thistle or traditional Scottish music, whereas the political representation of Scottish national identity is dominated by the symbolism of a fair, just and pacifist community and a clear definition of the Scottish national identity towards the English one. The subjective perception of Scottish national identity combines both approaches. People interviewed had the Scottish national identity linked most often with specific location which they had an emotional connection to, or with typical Scottish landscape. Cultural symbols and personality traits such as openness, a specific sense of humor and the pursuit of a just society were mentioned as well.

Key words: Scotland, nationalism, national identity, regional identity, national symbols

Obsah

Seznam tabulek, grafů a obrázků	8
Seznam příloh	9
1. Úvod	10
2. Metodika	14
2.1. Práce s odbornou literaturou	14
2.2. Analýza dokumentů	15
2.3. Terénní výzkum	15
2.4. Limity použitých metod	18
2.5. Shrnutí	18
3. Teoretická východiska studia národní identity	20
3.1. Národní identita	20
3.2. Regionální identita	23
3.3. Symboly	24
3.4. Nacionalismus	25
3.5. Shrnutí	28
4. Historicko-geografický a kulturní kontext skotského nacionalismu	30
4.1. Skotská národní identita a její symboly	31
4.1.1. Etno-historický kontext vývoje skotské národní identity	31
4.1.2. Vybrané aspekty současného skotského nacionalismu	34
4.1.3. Empirické poznatky výzkumu skotských národních symbolů	37
4.1.4. Národní identita Skotské vysočiny	38
4.1.5. Oficiální skotské národní symboly a skotské libry	40
4.2. Cesta k nezávislosti	44
4.2.1. Decentralizace	45
4.2.2. Referendum o nezávislosti	45
4.2.3. Referendum o ukončení členství Spojeného království v EU	48
4.3. Shrnutí	49
5. Skotská národní strana	51

5.1.	„Za lepší Skotsko“	53
5.2.	„Za spravedlivější Skotsko“	55
6.	Oficiální propagační materiály	57
6.1.	VisitScotland	57
6.1.1.	Tartan a kilt	58
6.1.2.	Bodlák.....	58
6.1.3.	Dudy, tradiční hudba a ceilidh	59
6.1.4.	Skotské korunovační klenoty a Kámen osudu	59
6.1.5.	Lochneska	60
6.1.6.	Sv. Ondřej a saltire	61
6.1.7.	Autentické kulturní akce	62
6.1.8.	Shrnutí	63
6.2.	Propagační letáky	63
7.	Výskyt skotských národních symbolů ve veřejném prostoru ve městech Edinburgh a Glasgow.....	66
7.1.	Edinburgh	66
7.2.	Glasgow.....	71
7.3.	Shrnutí	72
8.	Individuální percepce skotské národní identity.....	74
8.1.	Výstupy z rozhovorů.....	74
8.2.	Symbyly na kartičkách	82
8.3.	Shrnutí	85
9.	Závěr	86
	Seznam literatury a zdrojů	90
	Přílohy	96

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Obrázek 1: Mince v hodnotě £1 platná od roku 2017	41
Obrázek 2: Komparace motivů na pětilibrové bankovce	43
Obrázek 3: Titulní strana týdeníku The Sunday Herald ze dne 4. 5. 2014	46
Obrázek 4: Odznaky vyjadřující podporu SNP a kampaně „Yes Scotland“	47
Obrázek 5: Logo agentury VisitScotland, navigační lišta webových stránek	57
Obrázek 6: Leták Spirit of Scotland Show	64
Obrázek 7: Skotské vlajky na budově Bank of Scotland v Edinburghu	66
Obrázek 8: Skotské vlajky na průčelí hotelů v Edinburghu.....	67
Obrázek 9: Obchody se suvenýry v centru Edinburghu	67
Obrázek 10: Poštovní známky a upomínkové předměty v obchodu se suvenýry na Princess St. V Edinburghu	67
Obrázek 11: Upomínkové předměty v obchodu se suvenýry na South Bridge v Edinburghu	68
Obrázek 12: Busta J. Macphersona na Market St. a Scott Memorial v Edinburghu	68
Obrázek 13: Haggis a Irn-bru v restauraci na Cockburn St. v Edinburghu	69
Obrázek 14: Haggis v netradičních pokrmech, Edinburgh.....	69
Obrázek 15: Bar Sandy Bell's v Edinburghu	69
Obrázek 16: Fanoušci skotské fotbalové reprezentace, Edinburgh	70
Obrázek 17: Skotské symboly na automobilech, Edinburgh	70
Obrázek 18: Politické letáky v domácnosti v Edinburghu	70
Obrázek 19: Obchody se suvenýry v centru Glasgow	71
Obrázek 20: Motiv bodláku, loga institucí a podniku v Glasgow	72
Obrázek 21: Projevy občanské angažovanosti, West End, Glasgow.....	72
Tabulka 1: Národní symboly v Anglii a Skotsku v roce 2012	38
Tabulka 2: Gaelská a skotská identita mezi skotskými respondenty v roce 2012	39
Tabulka 3: Výsledky referenda o nezávislosti Skotska 2014	47
Tabulka 4: Vývoj zastoupení politických stran ve Skotském parlamentu mezi roky 1999 a 2016	52
Tabulka 5: Celkový bodový zisk symbolů na kartičkách	83

Graf 1: Vývoj preferencí volby nezávislosti Skotska u skotských občanů v období mezi červnem 2016 a zářím 2017	48
Graf 2: Vývoj zastoupení politických stran ve Skotském parlamentu mezi roky 1999 a 2016	52
Graf 3: Vývoj podpory SNP ve volebních regionech ve skotských parlamentních volbách mezi lety 1999 a 2016	53
Graf 4: Celkový bodový zisk symbolů na kartičkách	84
Graf 5: Procentuální využití jednotlivých symbolů respondenty	84

Seznam příloh

Příloha A: Komparace motivů na bankovkách vydávaných skotskými bankami	96
Příloha B: Přehled kulturních akcí	98
Příloha C: Přehled letáků obdržných v infocentru v Edinburghu 14. 6. 2017.....	100
Příloha D: Struktura rozhovoru	101
Příloha E: Přehled respondentů	102
Příloha F: Protokol odpovědí	103
Příloha G: Obrázky skotských symbolů na kartičkách použitých během rozhovorů	107
Příloha H: Bodování symbolů na kartičkách jednotlivými respondenty	108

1. Úvod

Skotsko nabízí mnoho zajímavých podnětů z hlediska historie, kultury i procesů národní emancipace. Termín skotské národní symboly každému okamžitě evokuje několik různých symbolů, které jsou díky příznivcům skotské kultury známé po celém světě.

I přes vzrůstající vliv globalizace v různých sférách lidského života, stát, národ či občanství zůstávají samozřejmými ideologickými rysy současných západních společností (Strange 2005). Skotsko je specifickou a podstatně autonomní součástí Spojeného království, má pevně zakotvené jak národní sebeuvědomění kolem jasně definované identity, tak pevnou pozici v povědomí mezinárodní komunity. Skotsko je "národem bez státu" či „národním regionem“, který však plní roli aktivní teritoriální jednotky v rámci Spojeného království¹, Evropské unii (EU) i globálním světě (MacLeod 1998).

Etablované národní vědomí však v sobě nezbytně nese nacionalismus (Davidson 2000). Nacionalismus se objevuje tam, kde existuje nesoulad mezi politickými hranicemi území a hranicemi národa (Hechter 2000), nacionalistická hnutí nabývají různých podob od čistě kulturních bez politických ambicí přes cílené budování národního vědomí až po taková s masovou podporou veřejností (Hroch 2009). Nacionalistická hnutí jsou široce definovaná hranicemi území, v nichž operují, a jsou proto geografickým fenoménem (Bechhofer, McCrone 2013b, s. 113).

Nairn (1997 in Davidson 2000, s. 14) rozlišuje na příkladu Skotska takzvaný „velký“ a „malý“ nacionalismus. Ten první spočívá ve specifickém požadavku na národní stát a bývá typicky reprezentován stranami typu Skotské národní strany (SNP²) a jejich sympatizanty. Druhý pak představuje spíše obecnou identifikaci se souborem symbolů a hodnot spojovaných se skotskou národní identitou a ostatními příslušníky národa. Existuje zřejmý trend, že národy často nacházejí svou národní identitu právě ve chvílích boje o nezávislost (Schulze 1994, Paasi 2016).

V současné době se na existenci národních identit dominantně nahlíží jako na společenský konstrukt či proces. Národní identita je imaginární, zkonstruovaná a podmíněná vnějšími vlivy, které se v různých podmínkách mohou stát základem odlišným druhům společenské identity (Hechter 2000).

Diskurz identity se objevil souběžně s argumentem, že zejména v západním světě se rozšiřuje trend, kdy jsou životy lidí stále více ponechány jejich vlastní zodpovědnosti, lidé utvářejí život a podmínky stále výrazněji prostřednictvím osobních identit, než kategorizací jako je státní příslušnost, povolání nebo domovský region (Paasi 2003). I

---

¹ Spojeného království Velké Británie a Severního Irska dále jen Spojené království.

² Zkratka odvozena od originálního názvu „*Scottish National Party*“.

proto považují za zajímavé zjišťovat, jaké faktory vedou jednotlivce k identifikaci s národní identitou a jakým způsobem tak činí.

V této práci je postupováno s plným vědomím toho, že národní identita a nacionalismus představuje pro různé lidi různé věci. Inspirací jsou teze Billiga (1995) či Paasiho (1997), kteří považují za užitečné zkoumat právě to, co pro lidi národní identita znamená.

Hroch (2009, s. 134) definuje faktory „*nacionálně probouzející*“ obyvatelstvo a mezi nimi *národně aktivizované užití historie*. Konstrukce sociálních komunit záměrně probíhá skrze vybrané paměti, hodnoty, symboly, mýty a tradice, jejichž cílem je tmelit skupinu dohromady a odlišovat ji od jiných (Paasi 1997, Smith 2007). Mobilizace paměti je zvláště klíčová ve chvílích boje za nezávislost (Schulze 1994, Paasi 2016), existuje tedy předpoklad, že je tento proces aktuální i pro současnou skotskou národní identitu.

Předložená diplomová práce se zabývá významem symbolů pro formování národní identity v současném Skotsku.

Je využito předpokladů, že rutinní symboly různé povahy jsou klíčové pro tvorbu národní identity (Billig 1995, Paasi 2016) a při masové reprodukci konkrétních symbolů se z nich stávají „stereotypy, které se mohou stát nástrojem k uplatnění politické moci“ (Hroch 2009, s. 240).

Pro studium těchto fenoménů byly zvoleny dva úhly pohledu. První se zabývá symboly, které jsou reprodukovány "shora" oficiální turistickou agenturou a politickou reprezentací na příkladu volebního programu SNP; druhý pak zkoumá subjektivní vnímání skotské národní identity a jejích symbolů za využití výpovědí respondentů rozhovorů.

Inspirací k výběru přístupu z pohledu turistické agentury byl předpoklad, že častá replikace symbolů a tradic podprahově působí na obyvatele a jejich subjektivní vnímání národní identity (Billig 1995). Masivní užívání skotských národních symbolů pro účely cestovního ruchu je fenomén ve velkých skotských městech zřejmý a aktuální.

Jak již bylo zmíněno, národní symboly se mohou stát nástrojem politické moci (Hroch 2009), proto jsou v práci diskutovány také národní symboly prezentované SNP a projevy občanské angažovanosti zejména v souvislosti s kampaní před referendem o nezávislosti Skotska z roku 2014.

Na základě výše uvedených skutečností byl vytyčen cíl práce a výzkumné otázky:

Cílem práce je (i) podchytit symboly prezentované oficiální skotskou turistickou agenturou a nejsilnější skotskou politickou stranou SNP jako typicky skotské a jejich výskyt ve veřejném prostoru, (ii) tato zjištění zasadit do kontextu odborné literatury věnující se tématu skotské národní identity a procesů separatistických tendencí spojených zejména s referendem o nezávislosti Skotska a ukončení členství Spojeného království v EU a (iii)

konfrontovat je s individuální percepcí skotské národní identity deklarovanou respondenty rozhovorů ve Skotsku.

Pro tento účel byly vytyčeny dvě hlavní výzkumné otázky, které byly doplněny o otázky rozšiřující:

1. Jaké symboly se objevují při prezentaci skotské specifčnosti „shora“ prostřednictvím vybraných institucí?
  - Vyskytují se, případně v jakých formách, skotské národní symboly v politickém programu SNP?
  - Které z řešených symbolů se objevují ve veřejném prostoru, liší se jejich výskyt mezi městy Edinburgh a Glasgow?

2. Rezonují „shora“ prezentované symboly s individuální percepcí skotské národní identity respondentů rozhovorů?
  - Je v rámci osobní politické angažovanosti kladen důraz na symboly etno-historické povahy nebo dominují jiná témata?
  - Do jaké míry jsou v současnosti relevantními symboly literární postavy Ossiana a národního básníka Roberta Burnse?

Práce je členěna do devíti kapitol. Po úvodní kapitole věnované představení tématu, zvoleného cíle práce a položení výzkumných otázek následuje druhá kapitola věnovaná metodice práce. Ve třech částech kapitoly je postupně představena metodika práce s odbornou literaturou, postupy analýzy dokumentů a terénního výzkumu. Kapitulu doplňuje diskuse limitů zvolených metod a krátké shrnutí.

Třetí kapitola je věnována teoretickým přístupům k výzkumu národní identity. Za využití odborné literatury jsou ve čtyřech tematických sekcích představeny přístupy ke studiu národní identity, identity regionální, nacionalismu a roli symbolů v jejich konstrukci a posilování. Na závěr jsou identifikovány ty přístupy, které jsou zvláště relevantní pro tuto práci.

Čtvrtá kapitola popisuje historicko-geografický a kulturní kontext skotského nacionalismu. Kapitola je rozdělena na dva tematické bloky. V sekci 4.1 je řešena skotská národní identita a její symboly, pět dílčích částí této sekce je postupně věnováno etno-historickému kontextu vývoje skotské národní identity, vybraným aspektům současného skotského nacionalismu, empirickým poznatkům výzkumu skotských národních symbolů autorů Bechhofera a McCrone, Skotské vysočině, oficiálním skotským národním symbolům a bankovkám vydávaným skotskými bankami. Sekce 4.2 je věnována

procesům týkajícím se posilování autonomie Skotska. Zjištění publikovaná v této kapitole budou později tvořit klíčový teoretický rámec pro interpretaci výsledků práce.

Pátá kapitola je věnována SNP, po stručném přehledu vývoje strany jsou za využití volebního programu ke všeobecným volbám do parlamentu UK identifikována stěžejní témata a symboly, jež strana využívá. V následující kapitole jsou v sekci 6.1 identifikovány symboly prezentované oficiální skotskou turistickou agenturou VisitScotland jako typicky skotské. V sekci 6.2 pak komentovány propagační materiály získané v infocentru v Edinburghu.

Sedmá kapitola je věnována symbolům skotské národní identity ve veřejném prostoru měst Edinburgh a Glasgow s důrazem na výskyt skotské národní vlajky, symbolickou prezentaci Skotska v turisticky frekventovaných lokalitách a projevy politické angažovanosti občanů na soukromých objektech.

Osmá kapitola shrnuje výstupy rozhovorů pořízených ve Skotsku v červnu roku 2017 a pokládá tak základ pro zodpovězení 2. výzkumné otázky. Cílem kapitoly 9 je pak konfrontace výzkumného cíle a otázek s výsledky empirického výzkumu, diskuse jeho úspěšnosti a nastínění dalších výzkumných příležitostí v této oblasti.

2. Metodika

V následující kapitole jsou popsány metody sběru informací a dat, a diskutovány jejich přednosti a limity. Pro zodpovězení výzkumných otázek byla použita kombinace převážně kvalitativních metod. Teoretický základ každé dílčí části práce se opírá o informace z odborných publikací, jejichž výběr a zpracování přibližuje sekce 2.1. Dále je v této kapitole popsán přístup k analýze několika druhů oficiálních propagačních materiálů a zpracování dat a textů věnujících se politické straně SNP. Postupy terénního výzkumu ve Skotsku jsou podrobně uvedeny v sekci 2.3. Sekce 2.4 je pak věnována diskusi vhodnosti použitých metod a jejich limitům.

2.1. Práce s odbornou literaturou

Stěžejní součástí většiny kapitol je práce s relevantní literaturou. Pro teoretické zarámování práce bylo využito významných publikací o národních identitách a nacionalismu (Anderson 1991, Gellner 1993, Hechter 2000, Smith 1991, 2007, Thiessová 2007), banálním nacionalismu (Billig 1995, Paasi 2016) a skotské národní identitě (Ferguson 1998, Davidson 2000).

Dále byly v práci využity odborné články z internetových databází Web of Science, ScienceDirect.com a Google Scholar³ s využitím klíčových slov: Scotland, Scottish, national identity, nationalism. Důraz byl kladen na relevanci a aktuálnost článků, spodní hranice stáří článků byla v první fázi určena na rok 2013 z důvodu vyhledání článků zabývajících se prognózami ke skotskému referendu o nezávislost. Články starší tohoto data jsou v této práci použity pro jejich tematickou relevanci a jedinečnost.

Jak dokazují ve svém výzkumu například Bechhofer, McCrone (2013a), někteří obyvatelé Skotska vnímají svou národní identitu jako zároveň skotskou i britskou. Skotskou národní identitu je tak možné diskutovat také v kontextu teorií o identitě regionální. V diplomové práci jsou tak kromě výše zmíněných titulů hojně citovány také práce Paasiho (mj. 1986, 1997, 2011) zabývajících se regionální identitou a její konstrukcí. Práce autorů Bechhofer, McCrone (2013a, 2013b) se zabývají zkoumáním skotské národní identity pomocí kvantitativní analýzy některých ukazatelů a jsou proto pro tuto kvalitativně zaměřenou diplomovou práci cenným referenčním rámcem pro zasazení poznatků vlastního výzkumu do širšího kontextu. V neposlední řadě jsou v práci použita zjištění pečlivé etnografické studie Berg (2016) zabývajících se společenskou mobilizací ve Skotsku v souvislosti s referendem o nezávislosti v roce 2014 a všeobecnými volbami do parlamentu Spojeného království v roce 2015.

---

³ Databáze Google Scholar obvykle zahrnuje i články z databází Web of Science a ScienceDirect.com.

Pokud pro používané pojmy existuje český ekvivalent (zavedená encyklopedická hesla, český pojem ve slovníku⁴), je v práci použit nejrozšířenější český ekvivalent anglického originálu, v opačném případě jsou pojmy ponechané v originálním tvaru, obvykle doplněné vysvětlující poznámkou.

V této diplomové práci byla použita citační norma Geografie, Sborníku České geografické společnosti.

2.2. Analýza dokumentů

Pro představení obsahu oficiálních propagačních materiálů je v první části kapitoly použita analýza virtuálních dat (Hendl 2016) z webových stránek skotské národní rady pro turismus VisitScotland, kde jsou systematicky prezentovány jednotlivé skotské národní symboly takovým způsobem, v takovém pořadí a s takovým důrazem, jakým jsou v sekci „unikátně skotské“ prezentovány široké, zejména zahraniční veřejnosti.

Ve druhé části jsou pak představeny propagační materiály z infocentra v Edinburghu⁵. Materiály byly získané od personálu infocentra. Pracovník infocentra byl požádán, aby doporučil místa a aktivity, které by měl návštěvník absolvovat, pokud chce zažít „to nejlepší, co Skotsko nabízí“. Tímto způsobem bylo získáno 17 propagačních letáků, pro účely analýzy bylo zvoleno 11 symbolů a sledována jejich četnost. Přehled propagačních materiálů je obsahem přílohy C.

K představení deklarovaných priorit SNP dochází pomocí kombinace analýzy politického programu pro všeobecné volby do parlamentu Spojeného království v roce 2017⁶ a rešerše relevantní literatury. Text kapitoly je doplněn tabulkami a grafy vývoje volební podpory parlamentních stran ve volbách do Skotského parlamentu za období 1999-2016. Použitá data byla získána z oficiálních volebních analýz dostupných na webových stránkách Skotského parlamentu (The Scottish Parliament 2017).

2.3. Terénní výzkum

Doplňkový terénní výzkum probíhal v první polovině června 2017 ve městech Edinburgh a Glasgow a sestával se ze tří částí. První částí byl sběr dokumentů, těmi byly propagační materiály z infocentra v Edinburghu metodou popsanou výše.

Druhou částí bylo sledování předmětných dat (Hendl 2016, s. 209) souvisejících s projevy banálního nacionalismu ve veřejném prostoru a jejich fotodokumentace. Důraz byl kladen na sledování oficiálních národních symbolů, zejména pak skotské vlajky

⁴ Anglicko-český praktický slovník, verze 6.0. Lingea. Dostupný online: <https://slovníky.lingea.cz/Anglicko-cesky>.

⁵ Edinburgh iCentre, 3 Princess Street Edinburgh, navštíveno 14. 6. 2017.

⁶ The United Kingdom general election, konané 8. 6. 2017.

s bílým svatoondřejským křížem na modrém poli, státního znaku a skotské národní květiny bodláku, a dále pak projevy politické angažovanosti občanů na soukromých objektech. Při pohybu městy jsem se řídila v první řadě doporučeními personálu v infocentru, poté doporučeními respondentů rozhovorů, nakonec schémata plynoucími z nutnosti přesouvat se z místa pobytu na místa rozhovorů s respondenty.

Třetí částí byly standardizované otevřené rozhovory (Hendl 2016; Hendl, Reml 2017) s deseti respondenty, kteří odpovídali na 11 otázek souvisejících s vnímáním národní identity, skotských symbolů a možnosti skotské nezávislosti.

Rozhovory se sestávaly z 11 otázek, které byly zaměřeny na osobní percepci daných jevů. Otázky byly voleny takovým způsobem, aby měli respondenti možnost vyjádřit se ke všem dílčím tématům, která jsou v této diplomové práci řešena. Mnozí respondenti se předem omlouvali, že jejich odpovědi pravděpodobně nezapadají do „správného schématu“, byli proto vybízeni k tomu, aby odpovídali podle svých preferencí a nenechali se ovlivnit tím, co předpokládají, že tazatel očekává, že uslyší. Bylo zřejmé, že mezi Skoty existuje určitý diskurz „správného skotství“, jeho výzkum by byl jistě zajímavý, nebyl však předmětem této práce. Proto byla při vedení rozhovorů vyvíjena snaha, aby příliš neovlivňoval výstupy rozhovorů. Kompletní znění otázek v anglickém jazyce je obsahem přílohy D.

Respondenti byli osloveni přes webovou platformu Couchsurfing⁷. Jedná se o zejména cestovatelskou platformu, kde mohou jednotliví uživatelé nabízet cestovatelům zdarma ubytování ve svém domě či bytě. Couchsurfing jsem během cestování používala již v minulosti, nyní jsem jej využila především z toho důvodu, že poskytoval možnost zajistit si pro svůj pobyt skotské hostitele a nabízel tak potenciál hlubšího poznání zkoumaných fenoménů, než by tomu bylo například při pobytu s dalšími cestovateli v hostelu.

Mými respondenty a cennými zdroji dalších informací byli tedy v první řadě mí hostitelé v Edinburghu a Glasgow. Dalšími pak byli lidé, které jsem přes Couchsurfing oslovila s žádostí o ubytování, hostit mne z nějakého důvodu nemohli, ale byli ochotní se sejít a rozhovor absolvovat. Poslední skupinou respondentů pak byli lidé, které jsem oslovila pomocí Couchsurfingové aplikace Hangouts. Ta spojuje cestovatele a místní obyvatele, pokud je aplikace v aktivním režimu, vysílá ostatním uživatelům signál, že se chcete s někým sejít a za použití GPS v mobilním telefonu nabízí ostatní uživatele, kteří jsou nablízku.

Rozhovory byly vedeny podle předem nachystané osnovy otázek. Metoda standardizovaných otevřených rozhovorů byla použita zejména pro její vhodnost

---

⁷ Couchsurfing. <https://www.couchsurfing.com/>

ke komparaci odpovědí jednotlivých respondentů. Z rozhovorů nebyl na přání respondentů pořizován zvukový záznam, rozhovory byly vedeny v angličtině a odpovědi byly zaznamenávány ve formě pečlivých ručně psaných poznámek, často s doslovnými citacemi. Ke zpracování odpovědí docházelo v den provedení rozhovoru, aby se minimalizovala pravděpodobnost potencionální ztráty informace.

Ruční zápisky z rozhovorů byly zestručněny a přepsány do strukturovaného protokolu. Analýza se pak zaměřovala na identifikaci formulací, témat a symbolů, které se v odpovědích četně vyskytovaly. Výsledky jsou prezentovány v souvislém textu v kapitole 8, protokol s přehledem odpovědí je obsahem přílohy F. Pro zachování informační hodnoty jsou do textu zařazeny i přímé citace vybraných odpovědí. Respondenti byli pro účely diplomové práce anonymizováni, jejich přehled a základní charakteristiky jsou obsahem přílohy E.

Po skončení rozhovorů byli respondenti požádáni, aby na základě subjektivních preferencí seřadili kartičky s motivy různých symbolů od těch motivů, které považují za nejvíce symbolické pro Skotsko po ty, které nepokládají za příliš relevantní. Kartičky byly vyrobené dle následujících kritérií.

Respondenti dostali k dispozici 16 kartiček tří kategorií. První kategorie obsahovala 10 kartiček s prvními deseti symboly aktuálně prezentovanými na oficiální webové stránce skotské národní turistické rady VisitScotland (www.visitscotland.com, cit. 6. 6. 2017) v kategorii „unikátně skotské“. Těmito symboly byly krajina Skotské vysočiny, tartan, dudy, whisky, Robert Burns Supper, Edinburský hrad, lochneska, ragby, bodlák a sv. Ondřej. Do druhé kategorie byly zařazeny 4 tzv. distraktory s motivy bez typicky skotské symboliky. Těmi byly anglická národní květina růže, patron Anglie sv. Jiří, sport aristokracie koňské pólo a pivo. Poslední kategorie byla volná, respondenti dostali k dispozici dvě prázdné kartičky, které mohli využít pro doplnění libovolných dvou symbolů, které mezi nabízenými motivy nenašli, a přesto je považují za relevantní a pro jejich vnímání skotské národní identity důležité.

Respondenti byli požádáni, aby kartičky umístili na pětibodovou škálu tak, že pět bodů přiřadí těm motivům, které pro ně symbolizují Skotsko nejvíce, čtyři body těm, které jsou v hierarchii o něco níže, a aby tak analogicky postupovali až k hodnotě jeden bod. Každé hodnotě směli respondenti přiřadit pouze dva symboly, což znamenalo, že použijí pouze 10 kartiček a zbylých 6 bude nehodnoceno. Kompletní přehled použitých motivů je obsahem přílohy G.

Dále v práci dochází ke komparaci jevů zjištěných různými metodami.

2.4. Limity použitých metod

Limity použitých metod vycházejí ze samotné povahy kvalitativního výzkumu. Získané výsledky je nutné interpretovat s ohledem na to, že nejsou zobecnitelné na celou populaci ani do jiného prostředí a že jsou náchylné na ovlivnění osobními predikcemi výzkumníka (Hendl 2016, s. 48). Nabízejí však hlubkový a podrobný popis zkoumaných fenoménů. V této práci jsou kvalitativní metody použity vědomě a se znalostí jejich limitů.

V následujících řádcích je upozorněno na některé skutečnosti či jevy, které přímo ovlivňují reprezentativnost dat v dílčích fázích empirického zpracování diplomové práce. V závěrečné interpretaci jednotlivých zjištění je na níže uvedené skutečnosti brán zřetel.

Je například nutné připustit, že výběr propagačních materiálů pro analýzu v kapitole 5.2 je zatížen subjektivním výběrem pracovníka infocentra. Také výzkum programu SNP by bylo pravděpodobně vhodné podpořit analýzou projevů významných osobností strany při různých příležitostech, vzhledem k zaměření práce a byla však tato část vypuštěna.

Vzorek respondentů rozhovorů získaný přes jednu webovou platformu je také nedostatečně reprezentativní, zejména z toho důvodu, že jedna webová platforma bude pravděpodobně sdružovat lidi s určitými preferencemi či kvalitami. Zároveň však poskytuje také mnohé výhody. Mezi nimi zejména možnost pobytu v autentickém prostředí a příležitost výrazně užšího kontaktu s respondenty než by tomu bylo u náhodně oslovených lidí například na ulici. Dalšími výhodami je možnost lepší organizace času. Respondent si mohl sám stanovit čas a místo provedení rozhovoru, ten tak mohl proběhnout pečlivě a beze spěchu. Užší kontakt s respondentem s sebou přináší také větší otevřenost a tedy možnost hlubších poznatků, které jsou pro potřeby diplomové práce přínosné.

Další potencionální riziko představuje jazyková bariéra. Všechny rozhovory byly vedeny v angličtině. Fakt, že rozhovory neprobíhaly v mateřském jazyce výzkumníka, s sebou přináší určitou míru rizika, že byla výpověď zaznamenána či interpretována nepřesně. Nedomnívám se však, že by jazyková bariéra u rozhovorů vedených v anglickém jazyce představovala významnou překážku.

Výzkum nebyl součástí většího projektu ani zaštitěn žádným grantem, čas a prostředky vynaložené na jeho provedení tak byly limitovány ostatními závazky a finančními možnostmi autorky.

2.5. Shrnutí

Tato diplomová práce je zaměřena dominantně kvalitativně. Přes nedostatky, které jsou s kvalitativním výzkumem spojeny, přináší naději na hlubší proniknutí do problematiky.

Výzkum provedený ve Skotsku slouží primárně k doplnění, ověření či vyvrácení rešeršních poznatků. Zároveň však zkoumání fenoménu v jeho přirozeném prostředí prohlubuje jeho pochopení a vnáší tak do diplomové práce přidanou hodnotu. Autorka si uvědomuje, že jednotlivé kapitoly samy o sobě nenesou dostatečnou vypovídací hodnotu pro tvoření direktivních závěrů, proto před finální interpretací výsledků přistupuje k jejich kombinaci a komparaci.

3. Teoretická východiska studia národní identity

Cílem této kapitoly je za využití relevantní literatury studovanou problematiku ukotvit v širším teoretickém rámci. Tematicky je kapitola členěna do dvou základních částí. V sekci 3.1 jsou postupně představena teoretická východiska pro studium národní identity (mj. Anderson 1991, Gellner 1993, Hechter 2000, Smith 2007, Thiessová 2007), regionální identity (mj. Paasi 1986, 2003, 2013) a role symbolů pro jejich konstrukci (mj. Billig 1995, Paasi 1997). Sekce 3.2 přibližuje nacionalismus, některé aspekty jeho posilování a vybrané typologie. Kapitulu uzavírá stručné shrnutí.

3.1. Národní identita

Hechter (2000, s. 11) definuje národ jako „*relativně velkou skupinu geneticky nepříbuzných lidí s vysokou vzájemnou solidaritou*“. Sdílenou historii národa jakožto „komunity osudu“ autor vnímá jako odlišující prvek od jiných solidárních skupin. Gellner (1993, s. 18) ve své definici národa vyčlenil dvě podmínky, dva lidé patří ke stejnému národu, když a jedině když sdílejí stejnou kulturu (tu dále definuje) a pakliže oba uznají vzájemně jeden druhého za příslušníka stejného národa. Autor dále argumentuje, že národy jsou jen plody lidského přesvědčení a vzájemného uznání a žádné jiné sdílené vlastnosti národ nemohou definovat zvenčí. Anderson (1991) definoval národ jako „pomyslné společenství“⁸, pomyslné proto, neboť přestože příslušníci národů nikdy nebudou znát většinu svých spoluobčanů, přesto obraz jejich národa žije v myslích každého z nich. Thiessová (2007, s. 9) upozorňuje na to, že národy nevznikaly v hrdinských časech, jak bývá oficiálně interpretováno, ale za skutečný zrod národa považuje okamžik, kdy skupina lidí ohlásí jeho existenci a začne ji dokazovat. Existence národa je dle Thiessové (2007) závislá na tom, zda kombinaci daného a vynalezeného celé společenství přijme. Smith (2007, s. 13) definuje atributy národa, za ty považuje: řádné jméno, společné mýty, sdílenou historii, společnou lidovou kulturu, okupaci domoviny, společná práva a povinnosti a jednotnou ekonomiku.

Hechter (2000) považuje národní identity za ze své podstaty nejvýznamnější, upozorňuje však, že jejich význam není v čase konstantní. Toto tvrzení podporuje argumentem, že přestože je národům skutečně přisuzována větší stálost než jiným druhům společenství, tato stálost vychází především z mylného předpokladu o národní historické kontinuitě. Odpovědnost za vznik národní identity přikládá sdíleným hodnotám a silným sociálním vazbám uvnitř společenství. Smith (2007) dále tvrdí, že přes to, že se jedná o relativně dlouhodobé konstrukty, kulturní identity jsou stejně tak předmětem

---

⁸ Pojem „*imagined communities*“ (Anderson 1983, s. 6).

změny a rozpadu, jako cokoliv jiného, přičemž změny mohou být postupné a kumulativní, nebo náhlé a diskontinuální. Národní identita se neustále rozvíjí a mění v souladu s tím, jak ji každá generace modifikuje podle současné sociokulturní situace. Tento proces ethno-symbolické rekonstrukce zahrnuje přehodnocení dříve existujících symbolů, hodnot či paměti stejně tak, jako přidání nových kulturních prvků každou novou generací (Paasi 2016, Smith 2007). Takové změny se dějí v rámci jasných parametrů kultury a tradic dotyčného národa a jeho jedinečného dědictví (Smith 2007). Dle Thiessovové (2007, str. 13) je přijímání modernity pro formování národní identity nežádoucí, neboť národ je představován jako nadčasový a jeho veškeré opodstatnění plyne se zachování zděděného. Národní identita není neměnná ani v prostorovém slova smyslu, ale objevuje se jak uvnitř, tak napříč existující státní hranice (Paasi 2016).

Jedním z klíčových konceptů geografického pohledu na národní identitu je pojem území (Paasi 1997, Smith 1991). Území jsou v souvislosti s národní identitou chápána jako historicky a společensky vytvořené entity, které však existují po určitou dobu a mohou mizet v procesech regionální transformace. Paasi (2013) vyzdvihuje také význam způsobu, jakým jsou území, národ a jejich charakteristiky popisovány v učebnicích a tvrdí, že spolu s mapami, atlasy a územní správou tento popis definuje charakter území a vzniklých identit.

Hechter (2000) dále uvádí, že národní identita je imaginární, zkonstruovaná, složená z charakteristik, které se v různých podmínkách mohou stát základem zcela odlišným druhům společenské identity. Navrhuje se proto při studiu národní identity nezaměřovat pouze na strohá kritéria kulturní odlišnosti, za zajímavější považuje zjišťovat, zda je obsah společenských kategorií determinován spíše vnitřně či zvenčí.

Ke vzniku národní identity přispívá také kulturně podmíněná dělba práce (Hechter 2000, s. 107-108), ten popisuje tři základní principy, jakými k ní dochází. První vidí v podrobení si území (osídlení Irska Angličany v 16. století, Ruská dominance v Sovětském svazu), druhý spočívá v institucionálních opatřeních (Smlouva o Unii z roku 1707 připojující Skotsko k Anglii), třetím principem je pak důsledek imigrace, kdy kulturní rozdíly často korelují s rozdíly v dovednostech či lidském kapitálu. Smith (2007) pak považuje ve zkoumání národní identity za klíčové studium dvou vztahů, těmi jsou v prvním případě vztah mezi kolektivní a individuální úrovní analýzy a ve druhém vztahy mezi kontinuitou a změnou identity.

Národní identita je často chápána jako odkazování na národní prvky, se kterými se může jednotlivec identifikovat, těmi mohou být úspěchy "našich" sportovců, umělců nebo akademiků na mezinárodní scéně (Billig 1995, Paasi 2011, Smith 2007). Zvláště v případě národních identit je konstrukce národních příběhů politickou činností, je projevem rozdělení moci ve společnosti (Paasi 1997, s. 47), považuje proto za zásadní rozpoznat,

jak jsou vytvářeny diskurzy a reprezentace národní identity a či příběhy ovládají způsob, jakým je národ prezentován.

Vybudování světa národů spočívalo ve vymýšlení a vytváření dědictví jednotlivých národů. Prostředí, ve kterém k takové konstrukci docházelo, bylo však nadnárodní a každá národní skupina se aktivně zajímala, jakým způsobem tvoří její konkurenti, a pružně přizpůsobovala svým potřebám každý nový trend podněcující národní svébytnost (Thiessová 2007). Anderson (1991) tvrdí, národy jsou uměle vynořovány ze starobylé minulosti, ale ještě větší význam přikládá tomu, že bývají v interpretacích posouvány do neomezené budoucnosti. Hroch (2009, s. 63) však upozorňuje, že procesy utváření národních identit obsahují dvě složky, kromě čistě konstruktivistické, také složku objektivní.

Jazyk je jednou z hlavních složek národní identity (Paasi 1997, Thiessová 2007). Historicky však označení jako rumunský nebo finský neoznačoval národ ani jazyk, ale příslušnost k celku danému společenským statusem a Rumun nebo Fin bylo synonymem pro venkovana. Thiessová (2007) upozorňuje na to, že pro statkáře bylo stejně nepřijatelné používat řeč svých poddaných, jako sám fyzicky pracovat na poli. Také jazyk jakožto jedna ze základních složek národní identity, je proto především umělým konstruktem dle hesla „*národ existuje, je třeba mu dát jazyk*“ (Thiessová 2007, s. 62). Přestože je jazyk bezpochyby důležitým faktorem při konstrukci a posilování národní identity, je žádoucí se jeho rolí zabývat vždy v širším kontextu. Gellner (1993) poukazyval na silnou souvislost mezi vývojem lidových jazyků, rolí gramotnosti a národního vědomí, podobně se například Anderson (1991) soustředil na způsoby, jakým způsobem tisk položil základy pro rozvoj národních jazyků a nové formy „pomyslných společenství“. Bechhofer, McCrone (2013a) k tomuto přidávají tři myšlenky: zaprvé mnoho států je v praxi mnohojazyčných, ačkoli jen jeden jazyk může mít národní status, zadruhé mít společný jazyk není dostačující k zajištění státu a zatřetí jazyk může mít více než jeden stát společný, a přesto může ve všech těchto státech hrát při tvorbě národní identity důležitou roli. Proto doporučují se soustředit na dvě základní otázky: jak se jeden dialekt či jazyk stane národním a jak se jazyk stane klíčovým znakem národní odlišnosti.

Národní identita a nacionalismus znamená pro různé lidi různé věci, někteří autoři, jako například Billig (1995) či Paasi (1997) proto považují za užitečnější zkoumat, co pro lidi národní identita znamená, než snahy o obsažné definice čím přesně národní identita je. Další přístup ke studiu vnímání národní identity přináší Cohen (1996, 2000) a jeho koncept „osobního nacionalismu“⁹. Dle tohoto konceptu se lidé identifikují s národem tak, že rezonují své osobní identity a životní zkušenosti s kolektivními identitami. Z národa

---

⁹ „*Personal nationalism*“ (Cohen 1996, s. 802).

tak čerpají ty aspekty, které se přímo vztahují k jejich osobní a zvláštní identitě. Jednou z příčin současného vyhocení debat o národní svébytnosti může být absence celého symbolického dědictví Evropské unie (EU), na kterou upozorňuje např. Thiessová (2007). EU tvoří společný právní, hospodářský, policejní prostor, ale chybí ideový základ, který by jednotlivcům nabídl možnost se s ním identifikovat a budovat pocit sounáležitosti, společného zájmu a ochrany.

3.2. Regionální identita

Tato práce se zabývá konstrukcí identit na území Skotska, jak vyplývá z výzkumů podrobněji rozvedených v kapitole 4, skotskou identitu je možné studovat na několika řádovostních úrovních. V této práci je diskutována regionální identita Skotské vysočiny stejně tak jako fenomén, kdy lidé vnímají skotskou identitu jako součást či doplnění té britské. Proto považuji za přínosné představit také přístupy zabývající se identitami regionálními.

Jedním z nejvýznamnějších odborníků na problematiku a studium regionální identity je finský geograf Ansi Paasi, který ve své klíčové publikaci z roku 1986 definoval regionální identitu jako *„ukotvení regionu v prostorové struktuře a vědomí společnosti“* (Paasi 1986, s. 106). Regionální identita je dlouhodobě vztahována k přírodním a kulturním prvkům vázaným na konkrétní omezený prostor či k subjektivní identifikaci lidí s takovými entitami (Paasi 2013).

Starší přístupy k regionům a regionalismu často oslavovaly primordiální povahu regionů, zdůrazňovaly jejich osobitost a nedělitelnou jednotu mezi regionem a jeho obyvateli, zatímco v současnosti se na existenci regionální identity, podobně jako té národní, stále častěji nahlíží jako na společenský konstrukt či proces.

Regionální identita je budována prostřednictvím vzájemných vztahů s jinými regiony (Allen, Cochrane, Massey 1998, s. 10), z tohoto důvodu se regiony prezentují historií, ve které již byly "umístěny". Regionální identita je relativní, neboť ji definují rozdíly a kontrasty mezi regiony. Zatímco jsou tyto rozdíly otevřeny reinterpetaci, nesou odkaz jejich původního výkladu a vytváří prostor pro dichotomii „my a oni“. Paasi (2003, 2013) pracuje s regionální identitou jako se sociálním konstruktem, který je předkládán a reprodukován v rámci určitého diskurzu. Regionální identita je generována sociálními praktikami a mocenskými vztahy, a to jak v regionech samotných, tak prostřednictvím vztahů mezi regiony a širšími strukturami, jejichž jsou součástí. Regionální identity by neměly být chápány jako hermeticky uzavřené, jsou relativní a nezanedbatelný vliv na jejich vznik a formování má vzájemná interakce či mobilita lidí, myšlenek a hodnot (Paasi 2013).

Otázku regionální identifikace je možné vnímat také jako dva vzájemně propojené kontexty: kulturní a politicko-ekonomický. Bloom (1990 in Paasi 2003, s. 478) tvrdí, že politické ideologie a nacionalismus samy o sobě neprodukují osobní identifikaci, zde vidí prostor pro kulturní symboly. Argumentuje však, že kultura a dějiny vstupují do procesu formování regionální identity pouze tehdy, když interpretují prožívanou skutečnost a poskytují k ní vhodný postoj. Paasi (1997) tvrdí, že konstrukce sociálních komunit a jejich hranic probíhá prostřednictvím příběhů, jejichž cílem je tmelit skupinu dohromady a odlišovat ji od jiných, Smith (2007) pak uvádí, že paměti, hodnoty, symboly, mýty a tradice reprezentují opakující se prvky kolektivní kontinuity a jedinečnosti. Opírá se o ně stabilita společenství a odlišují je od skupin zájmového charakteru, které se jednodušeji rozpadají ve chvíli dosažení svého cíle. Výše popsané je v regionálním měřítku ekvivalentem pojmu „vytváření národních identit“, který zdůrazňuje ve svém díle Thiessová (2007). Autorka tvrdí, že lidé se musí národnímu cítění naučit, a popisuje procesy, které spočívaly v určení a následné konstrukci historického a kulturního dědictví národa a prosazování jeho kultu.

Dle Paasiho (1997) je jádro všech kódů kolektivní identity tvořeno dichotomií "my a oni", argumentuje také dalšími sociokulturními odlišnostmi, např. jádro-periferie, uvnitř-vně, minulost-současnost-budoucnost či duchovní-světské. Tradice a kolektivní paměť umožňují, aby se události, věci a symboly z minulosti hromadily a prolínaly do současnosti. Každá generace je interpretuje svým vlastním způsobem a identity se mění. *„Kolektivní identity jsou proto společensky konstruovány a historicky podmíněny“* (Paasi 1997, s. 46).

Individuální identifikace obyvatel s regionem se projevuje různě a studiem tohoto fenoménu se zabývá v empirické části i tato diplomová práce. Paasi (2002) popsal formy individuální regionální identifikace ve spektru od vášnivé identifikace přes aktivní zájem, který se však projevuje méně afektovaně, až po stav, kdy si jednotlivci mohou vytvořit silný odpor vůči hegemonickým příběhům a praktikám prostorové identity.

3.3. Symboly

Regionální identita je často spojována s přírodními nebo kulturními rysy, jako jsou krajina, dialekty, místní potraviny nebo názvy míst a firem, ty jsou pak v symbolické rovině považovány za determinanty identity a jejího projevu. Krajiny mohou hrát klíčovou roli v sociální integraci, jsou součástí sdílených pamětí, myšlenek a pocitů. Poskytují také konkrétní, materiální základ nebo abstraktní symboliku zastoupenou v malbách, básních a románech. Regionální identitu lze odvozovat také z formy a obsahu zpráv vysílaných prostřednictvím médií, z románů a básní nebo kulturních představení jakými jsou divadelní hry, koncerty či výstavy (Paasi 1997, 2013). Smith (2007) mezi tyto identitu

determinující symboly řadí dále např. kolektivní paměti velkých objevů, mýty o původu, osvobození a jedinečnosti, hrdinné osobnosti, hodnoty práva a cti nebo symboly svatých objektů. Dále pak symboly používané v každodenním životě, těmi mohou být tradiční pokrmy, styl oblékání či tradice a zvyky.

Identity bývají v národním měřítku silně symbolizovány ve formě abstraktních nebo konkrétních "oficiálních" symbolů, nejčastěji vlajkami, hymnami, národními dny, sochami národních hrdinů či budovami, ve kterých sídlí významné instituce. Význam symbolů je však proměnlivý, neboť závisí na aktuální interpretaci v každodenním životě (Billig 1995, Paasi 1997).

Motyl (2001 in Hroch 2009, s. 241) definuje čtyři sféry uplatňování národních symbolů. *Aktivní symbolismus* projevovaný na veřejných či společenských akcích, *verbální symbolismus* vyjadřovaný v projevech, písních či heslech, *konkrétní symbolismus* odrážející vnímání národní krajiny či staveb a *grafický symbolismus* projevující se v obrazech, plakátech či dekoracích.

Symboly jsou v kontextu regionální identity často zjednodušovány a jejich význam je redukován podle interpretace, účelu či způsobu jejich vyjádření nebo zobrazení (Šifra 2015). Symboly především pomáhají národ personalizovat, spojit instituci s každodenním životem (Bechhofer, McCrone 2013a).

3.4. Nacionalismus

Nacionalismus je kolektivní jednání směřující k tomu, aby byly sjednoceny hranice národa s jejich správnou jednotkou. Gellner (1993) nacionalismus definuje jako politický princip, pocit hněvu způsobený porušením tohoto principu pak evokuje národní cítění. K porušení tohoto principu dochází dle Gellnera (1993, s. 12) následujícími způsoby: politické hranice nezahrnují všechny členy příslušného národa; zahrnuje všechny, ale také některé cizince; dále pak kombinací obou, když politické hranice nezahrnují všechny členy národa a zároveň zahrnují cizince; situací, kdy příslušníci národa žijí v mnoha státech tak, že žádný nemůže tvrdit, že je národním státem; a stavem, kdy jsou vládcí příslušníky jiného národa, než majorita jejich podřízených. Nacionalistické ideologie mají konkrétní politický a kulturní program k dosažení dobře definovaných cílů kolektivní správy území, teritoriální jednoty i kulturní identity (Smith 2007). Nacionalistická ideologie interpretuje svět národů jako přirozený stav, jako by svět bez národů nemohl existovat. Ve světě národů je nutné existenci národa připomínat mnoha způsoby obsahujícími tradiční krajiny, symboly i každodenní zvyky lidí (Billig 1995).

Nacionalismus je moderní záležitostí. Někteří vizionáři propagovali nacionalistické ideje i dříve než v 19. století, nikdy však majorita společnosti (Hechter 2000).

Nacionalismus má poměrně krátkou historii, která je úzce spjata s kulturními, politickými či ekonomickými procesy budování státu a modernizačními tendencemi společenského života (Koch, Paasi 2016). K vzestupu nacionalismu v Evropě v 19. století přispěl i pokles náboženské hegemonie jako systému pravdy v západní Evropě. Obavy o osud lidstva, které byly až do 18. století uvažovány v rámci náboženských termínů, tak byly přeneseny na nacionalismus (Anderson 1991). Gellner (1993) vysvětluje modernitu nacionalismu na příkladu procesů spojených s industrializací. Nacionalismus je o snaze o dosažení národního sebeuvědomění, někdy s sebou suverenita přináší obavy o ekonomické zabezpečení obyvatel, ty mohou být silnější a působit tak proti národně emancipačním tendencím (Hechter 2000).

Pro členy volných zón obchodu, jako například EU, má sama velikost státu jen malé ekonomické důsledky. Členství v mezinárodních obranných strukturách, jako je například NATO, pak z malých států snímá velkou část odpovědnosti za obranu. Pokud je přítomno oboje, povzbuzuje úsilí o suverenitu u periferních států (Hechter 2000). Nacionalismus je rozptýlený napříč hranicemi, jeho úspěch v jedné zemi často povzbudí zastánce v jiné a dynamika je ovlivňována nepředvídatelnou globální ekonomikou a geopolitickou situací (Hechter 2000).

Zatímco se nacionalistická hnutí často ospravedlňují ochranou ohrožené kultury, pro mnoho lidí národní kultura znamená kolektivní prospěch a někteří autoři proto upozorňují na fakt, že neexistuje důvod, proč by se měl nacionalismus spojovat pouze s ekonomicky méně vyspělými skupinami (Billig 1995, Hechter 2000). V tomto světle například chápe Hechter (2000) ten aspekt skotského nacionalismu, který prosazuje výlučná práva na příjmy z prodeje skotské ropy. Pro studium vzniku nacionalismu je nutné pochopení skrytých mechanismů stojících za procesy vedoucími ke vzniku skupiny, vzniku solidarity mezi jejími členy a zformování národní identity (Hechter 2000).

V naturalizovaných nacionalismech se lidé zřídka považují za nacionalisty, vytváří se prostor, kde je se "zlo", nacionalismus, často rétoricky skrývá ve formě "menšího zla", tedy emancipované národní identity a vlastenectví (Gellner 1993, Paasi 2016). Tento trend je zejména výrazný od druhé poloviny 20. století poté, kdy se pojem *nacionalismus* stal výraznou měrou synonymem procesu, který vedl hrůzám 2. světové války (Hroch 2009).

Pro některé nacionalisty (ale pro velice málo odborníků) je nacionalismus primordiální myšlenkou: národnost je jimi považována za zásadní a věčnou součást lidského života, pro modernisty je oproti tomu nacionalismus často spojený s budováním státu, válkami a post koloniálními konflikty (Koch, Paasi 2016). Podle etno-symbolistů poskytují rané etnické vazby klíčové zázemí pro budování národa. Jedná se o pohled v podstatě statický, je lpěno na územní a historické nedělitelnosti a kontinuitě, národy se

opírají o dávné mytické struktury, historii, hodnoty a symboly (Koch, Paasi 2016). Anderson (1991) představuje nacionalismus ne jako politický, ale ideologický, v jádru duchovní a posvátný a z kulturních kořenů nacionalismu vyvozuje onen "pomyslný" aspekt.

Hechter (2000) definuje čtyři typy nacionalismu a zdůrazňuje, že nacionalismus se bez ohledu na jeho konkrétní formu odehrává vždy ve jménu politicky sebevědomého národa a vyvolává požadavek na národní suverenitu.

Státotvorný nacionalismus ztělesňuje snahu zahrnout kulturně odlišná území do daného státu a bývá výsledkem vědomé snahy centrální vlády o transformaci multikulturní populace na kulturně homogenní (snaha Anglie či Francie o asimilaci Keltských národů, vyhnání části obyvatelstva jako v případě španělské reconquisty či vyhlazení jiného národa a osud původního obyvatelstva Severní Ameriky). Důvody pro tento druh nacionalismu jsou nejčastěji geopolitické, zaplňuje prostor zanechaný úpadkem nepřímé vlády, zatímco ostatní typy nacionalismu jsou reakcí na přímé vládnutí. Podobně definuje vznik etnicky homogenní územní politické jednotky i Gellner (1993, s. 13), když tvrdí, že taková jednotka může vzniknout pouze tedy, pokud „*zabije, nebo vyžene, nebo asimiluje všechny příslušníky jiného národa*“.

Periferní nacionalismus se vyskytuje v případě, kdy kulturně odlišné území odolává začlenění do rozpínajícího se státu, nebo když projevuje snahu se oddělit a ustavit vlastní vládu (Quebec, Skotsko či Katalánsko). Prostředkem periferního nacionalismu je úsilí o oddělení a získání nezávislosti na hostitelském státu. Nacionalismus je posilován faktem, že rozhodování o spravování periferie se odehrávají na větší politické scéně, takové, kde zájmy periferie hrají vedlejší roli. Jedná se o zdaleka nejrozšířenější formu nacionalismu. Autor této typologie však tvrdí, že neexistuje žádný důvod, pro který by musely státy zacházet s periferními národy uniformně. Irredentistický nacionalismus si klade za cíl rozšířit existující hranice státu zahrnutím území přilehlého státu většinově obsazeného krajany (sudetští Němci). Sjednocující nacionalismus obnáší fúzi politicky rozdělených, ale kulturně homogenních, území do jednoho státu. V tomto případě zahrnuje snaha sjednotit kulturní a politické hranice nutnost založení nového státu zahrnujícího příslušníky národa (Německo, Itálie v 19. století).

Smith (2007) popisuje variaci pěti modernistických paradigmat. Dle socioekonomického paradigmatu je nacionalismus odvozen od nových socioekonomických faktorů, jako je průmyslový kapitalismus, regionální nerovnost či třídní konflikt, a je hnán relativní deprivací mezi jádrovými oblastmi a periferií. Sociokulturní paradigma je vyjádřením vzdělané „vysoké kultury“ podporované standardizovaným vzdělávacím systémem. Pohledem skrze politické paradigma je nacionalismus tvořen uvnitř a pomocí profesionalizovaného státu, a to buď konkrétními státy, nebo v opozici

vůči nim. Ideologické se zaměřuje na evropské kořeny, jsou identifikovány nacionalistické ideologie v osvícenství a kantovských myšlenkách sebeurčení. Konstruktivistické zdůrazňuje, že národy a nacionalismus jsou sociální konstrukt sloužící vládnoucím elitám.

Billig (1995) argumentuje, že nacionalismus je tvořený, projevovaný, demonstrován a reformován ve všech kontextech, kde lidé žijí na pevně definovaných politických, územních, společenských a kulturních místech, a přichází s myšlenkou banálního nacionalismu. Považuje za nutné zabývat se důvody, proč lidé v moderním světě nezapomínají příslušnost k národu a jakým způsobem se kontinuální připomínání příslušnosti vyskytuje v existujících státech. Rozlišuje nacionalismus na aktivizovaný (*hot*) a banální (*banal*). Právě banální nacionalismus spočívá v každodenním připomínání příslušníkům národa jejich pozici ve světě. Prostředky banálního nacionalismu jsou například rétorika a výběr témat ve zpravodajství, mapy, v nichž jsou data prezentována v teritoriálním ohraničení, národní symboly na budovách, světské zvyky a diskurzy, v neposlední řadě také osnovy ve školách, kde se žáci učí se o národním území, válkách a národních hrdinech z učebnic o historii a geografii, které bývají pevně národně zarámované (Koch, Paasi 2016). Výše uvedené příklady nacionalismu reflektují, avšak zdají se nenucené a všední, a tak bývají zřídka vnímány jako cílené připomínání (Billig 1995).

Příběhy o národním úspěchu jsou často vyprávěné za použití antropomorfního jazyka a lidé jsou tak zvyklí uvažovat o tom, jak byl jeden národ úspěšný v poražení jiného národa (Koch, Paasi 2016). Projevy vysokých politiků a tvorba politického diskurzu, jsou typickým nástrojem poukazujícím na příslušnost k národu. Zejména projevy západních politiků týkající se mezinárodních vztahů a konfliktů jsou často plné nenápadných náznaků evokujících v posluchačích národnostní cítění (Clayton 2002).

Není však žádoucí zjednodušit banální nacionalismus pouze na každodenní připomínání národa a „aktivizovaný“ nacionalismus na mimořádné situace, neboť prvky „aktivizovaného“ nacionalismu vnáší emocionální palivo do banálního a dochází tak k jejich prolínání. Je nutné také podotknout, že některé nacionalistické činy a prezentace mohou být pro některé lidi banální, ale pro jiné „aktivizované“ (Koch, Paasi 2016).

3.5. Shrnutí

Pro účely této práce je nahlíženo na národní identitu jako sociální konstrukt se silným symbolickým ukotvením. V empirické části je cíleno na subjektivní vnímání národní identity a jejich symbolů (Billig 1995, Paasi 1997). Skotská identita je v této práci diskutována v měřítku národním i regionálním. Ke skotskému nacionalismu je přistupováno jako k perifernímu (Hechter 2000), mj. je zkoumán předpoklad, že začlenění

do mezinárodních struktur hraje roli významnou v separatistických tendencích. Koncept banálního nacionalismu (Billig 1995) je na rozdíl od jiných přístupů úzce spojen se západní kulturou, je všudypřítomný a aktuální, proto se empirická část této práce věnovaná studiu symbolů nových pro formování národní identity ve Skotsku opírá především o tento koncept.

4. Historicko-geografický a kulturní kontext skotského nacionalismu

Tato práce se zabývá fenomény na území Skotska v jeho politických hranicích. Skotsko je jednou ze čtyř zemí Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku (dále jen Spojené království, UK¹⁰).

Populační velikost Skotska je 5,4 mil. obyvatel (ONS 2016) a je rozčleněno do 32 správních oblastí spravovaných radami. Správní oblasti mají na základě Zákona o místní správě z roku 1997 možnost se označovat (nikoliv přejmenovat) názvem v gaelštině¹¹. V současnosti této možnosti plně využívá pouze rada Západních ostrovů (*Comhairle Nan Eilean Siar*), rada Highland (*Comhairle na Gaidhealtachd*) používá gaelské jméno současně s jeho anglickým ekvivalentem (Legislation UK 1997).

Pro skotský národní cenzus v roce 2011 (NRS 2014) deklarovalo 56,3 % náboženské vyznání, z čehož 32,4 % se přihlásilo ke Skotské církvi a 15,9 % k církvi Římskokatolické, ostatní náboženství nejsou významně zastoupena. Svou identitu jako „jen skotskou“ hodnotilo 62 % obyvatel, 18 % obyvatel uvedlo variantu „skotská i britská“, možnost „jen britská“ zvolilo 8 % dotazovaných. Také 34 % dotazovaných příslušníků minoritních etnických skupin pak uvedlo identitu skotskou či kombinaci skotské a jiné. Příslušnost ke Skotské církvi nejčastěji uváděli respondenti uvádějící identitu „skotskou i britskou“, procentuálně byla příslušnost k Římskokatolické církvi nejčastější mezi respondenty, kteří uvedli identitu „jinou“ (tedy ani skotskou, ani britskou).

Po volbách z května roku 2016 má největší zastoupení ve skotském parlamentu SNP (62 křesel), druhou nejúspěšnější politickou stranou jsou skotští konzervativci¹² (31), následovaní skotskými labouristy (22), skotskými zelenými (6), skotskými liberálními demokraty (5) a nezávislími (2).

Současná předsedkyně skotské vlády¹³ Nicola Sturgeon byla poprvé zvolena do skotského parlamentu v roce 1999 za obvod Glasgow (SNP 2017). Později zastávala klíčovou roli v přípravě *Bílé knihy Skotská budoucnost*¹⁴ a stala se vedoucí postavou kampaně za nezávislost. Do čela skotské vlády a SNP se dostala v roce 2014 po neúspěšném skotském referendu o nezávislosti a rezignaci tehdejšího předsedy Alexe Salmonda.

¹⁰ Používáno pro obecně vžitý význam zkratky odvozením z anglického originálu „United Kingdom“.

¹¹ Skotská gaelština, dále jen gaelština.

¹² *Scottish Conservative and Unionist Party*.

¹³ *First Minister of Scotland*.

¹⁴ „White Paper, Scotland's Future“, komplexní pojednání o plánu, programu a podmínkách pro nezávislé Skotsko publikované 26. 11. 2013 pod záštitou tehdejšího předsedy Skotského parlamentu a SNP Alexe Salmonda.

Salmonda. SNP je v posledním desetiletí nejsilnější politickou stranou ve Skotsku a je jí v této práci věnována samostatná kapitola.

4.1. Skotská národní identita a její symboly

Cílem následujících textů věnovaných skotské národní identitě a představení oficiálních skotských národních symbolů je poskytnout teoretický rámec, v jehož mezích budou později interpretovány výsledky empirického výzkumu. S využitím odborné literatury jsou představeny etno-historické kořeny skotské národní identity, vybrané aspekty současného skotského nacionalismu, uvedeny jsou také výzkumné práce s podobnou tematikou, které se věnuje tato diplomová práce. Diskutována je identita Skotské vysočiny a její národotvorný potenciál. Dále jsou představeny oficiální skotské národní symboly a bankovky vydávané skotskými bankami.

4.1.1. Etno-historický kontext vývoje skotské národní identity

K formování společenství, které se identifikovalo jako skotské, docházelo podle mnohých historiků již od 11. století (Davidson 2000). Jednalo se však o izolované projevy identifikace, které není možné vnímat jako národní identitu ve smyslu popsaném v předešlé kapitole.

Davidson (2000, s. 128) aplikuje Hrochovo schéma tří klíčových faktorů pro konstrukci národní identity: důraz na pozůstatky dřívější politické autonomie, sběr pamětí a středověkých písemností a tvrdí, že ve Skotsku tento proces vědomě probíhal od druhé poloviny 18. století. Pro první faktor byly argumenty čerpány ze skotského práva a Skotské církve, avšak pro naplnění dalších dvou faktorů Skoti dle autora „*ironicky a zpátečnický*“ (Davidson 2000, s. 129) adoptovali symboly a kulturní prvky Skotské vysočiny. Zároveň však upozorňuje, že symboly a jejich výklad byly pro potřeby tehdejší společnosti výrazně upraveny.

Neboť každý faktor nacionalismu je zakořeněn v konkrétním čase a místě, znalost historického kontextu je v procesu zkoumání národní identity klíčová (Hechter 2000, Paasi 2013).

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, přestože je v některých případech možné vystopovat původ klíčových aspektů národní identity, jedná se i v případě skotského nacionalismu především o formu sociálního konstruktů. Hobsbawm, Ranger (2012) popsali pojem „vynalezená tradice“, ta je souborem praktik řízených pravidly s rituální či symbolickou povahou, snaží se naplnit konkrétní hodnoty opakováním, což evokuje kontinuitu s minulostí.

Nositelé skotské národní identity, jakými jsou například kilt, tartan či dudy jsou ve skutečnosti převážně moderní. Ač je jim zpravidla připisována úctyhodná starobylost, ve vědomě užívané symboly skotské identity se vyvinuly až po roce 1707 jako protest a vymezení se vůči Anglii. Tyto symboly existovaly i před Zákony o unii¹⁵ sjednocujícími Anglické a Skotské království. Pro většinou Skotů však tehdy představovaly znamení barbarismu, byly to symboly zahálejších, dravých a vyděračských obyvatel Skotské vysočiny, kteří byli na obtíž „civilizovanému historickému Skotsku“ (Hobsbawm, Ranger 2012, s. 15). Celý koncept kultury a tradice Skotské vysočiny jakožto symbolu skotské identity je retrospektivním vynálezem, do pozdního 17. století byli obyvatelé Skotské vysočiny spíše skupinou imigrantů z Irska než samostatným národem. Západ Skotska byl rasově a kulturně v podstatě kolonií Irska, byl od východu země přirozeně oddělený horami, a měl vždy blíže k Irsku než saskými *Lowlands*¹⁶. Projekt na vytvoření a zavedení tradic Skotské vysočiny byl projektem přelomu 18. a 19. století, Hobsbawm, Ranger (2012, s. 15-16) popisují tři fáze: nejprve proběhlo usurpování Irské kultury včetně tvrzení, že Irsko jeho kulturní odvozeninou keltského Skotska. Dále došlo k umělému vytvoření nových tradic Skotské vysočiny, které byly prezentovány jako osobité, starobylé a originální. Ve třetí fázi byly nové tradice nabídnuty a přijaty skotskými *Lowlands*.

K úspěšnému naplnění první fáze došlo již v 18. století. Klíčový podíl na tom měli spisovatelé James Macpherson a John Macpherson, kteří dvěma akty čistého plagiátorství vytvořili „původní“ keltskou skotskou literaturu a historii, která ji podporuje. Obsahy děl obou autorů nemají žádný reálný historický základ a jsou ukradené Irům (Hobsbawm, Ranger 2012, s. 17).

Spisovatel James Macpherson vydal v 60. letech 18. století díla¹⁷ prezentovaná jako překlady střípků velkolepé skotské epopeje s hlavním hrdinou bardem Ossianem. Podle mnohých autorů se však jedná o čistou fikci. Přínos Macphersonových děl spočívá v tom, že v díle skutečně představil aktuální myšlenkové a estetické tendence, jen je připsal pěvci z dávných časů (Thiessová 2007). Podprahovým motivem ossianovské epopeje byl také útok proti francouzské kulturní nadvládě a klasicismu. Na evropském

---

¹⁵ Anglicky „*Acts of Union*“, 1707. Právní dokument, na jehož základě došlo ke sjednocení Anglického a Skotského království a vzniku Království Velké Británie.

¹⁶ Na rozdíl od českého ekvivalentu pro Highlands, Skotské vysočiny, i v českojazyčné literatuře dominuje originální označení *Lowlands*.

¹⁷ V roce 1760 dílo s originálním názvem *Fragments of Ancient Poetry, collected in the Highlands of Scotland and translated from the gaelic or erse language by James Macpherson* a poté v roce 1761 navázal dílem *Fingal, an Ancient Epic Poem, in 6 books, together with several other Poems, composed by Ossian, the son of Fingal; translated from the gaelic language by James Macpherson*.

kontinentě mělo dílo pozitivní ohlas a svá díla „ossianovského typu“ si brzy po jeho vydání opatřily také další národy, například Rusové¹⁸ či Dánové (Thiessová 2007).

Autenticitu Macphersonova Ossiana veřejně odmítá již v roce 1805 Sir Walter Scott v autorské eseji v časopise *Edinburgh Review* (Hobsbawm, Ranger 2012). Diskuse o pravosti sbírky probíhají od vydání díla do současnosti, například Ferguson (1998) zastává názor, že základem Macphersonova díla je skutečně kombinace původních keltských pramenů.

Národní vědomí bylo ve Skotsku vytvořeno a reprodukováno v rámci a proti normám a institucím britského státu a společnosti, což je důsledkem dlouhé historie Skotska jako součásti Spojeného království. V tomto smyslu může být Skotsko uvažováno stejně tak jako samostatný národ, tak i britský region (Clayton 2002). Země sice ztratila svoji státní samosprávu tím, že přistoupila k unii s Anglií v roce 1707, Skotský národ však tímto aktem nebyl odstraněn (MacLeod 1998), i přes tři sta let unie s Anglií ve Skotsku dodnes rezonuje pocit, že je jiné, má silnou prostorovou integritu i symbolickou identitu, posilovanou důležitými kulturními symboly včetně vlajky, příběhů, obrazů krajiny, národních hrdinů či intelektuálů (Paasi 1986). Skotsko si i po vzniku Království Velké Británie zachovalo poměrně vysokou míru národní autonomie a institucionální nezávislosti, zejména v oblasti vzdělání, právního systému a skotské církve (Paasi 1986), přičemž role církve byla zcela zásadní (Davidson 2000).

Je důležité si uvědomit, že oblast Skotské vysočiny měla s *Lowlands* vždy velice málo společného, obyvatelé *Lowlands* na obyvatele Skotské vysočiny nahlíželi jako na společnost barbarskou a primitivní, jak dokládá ve své publikaci Davidson (2000) na citacích historických textů, z nichž některé jsou i z pozdního 19. století. Po staletí tak existovala zřejmá dichotomie Skotské vysočiny vs. *Lowlands*, stejně tak, jako Skotsko vs. Anglie (Davidson 2000).

Národní symboly jsou abstraktními výrazy skupinové solidarity a slouží k evokování silných emocí identifikace (Paasi 1997). Clayton (2002) argumentuje, že skotské identity nemohou být odloženy stranou ve prospěch post-národní občanské formy identity. Kulturní symboly, tartan a jiné formy institucionalizace skotské národní identity, které zdůrazňuje Smithův (2007) model etnického národa, jsou velice zakořeněné a přispívají k příliš populární konstrukci skotského národa. Tento model explicitně upřednostňuje historicko-symbolické indikátory identity. Prostřednictvím institucí, událostí a symbolů je spojuje s prostorem a využívá tak k legitimizaci konstrukce národního vědomí, vymezuje prostor jako odlišný od jiného a posiluje smysl pro sdílenou etnickou příslušnost a kontinuitu komunity. Clayton (2002) tvrdí, že má tento přístup pro Skotsko

---

¹⁸ Dílo *Slovo o pluku Igorově*, v originále *Слово о полку Игореве*. Ztráta „originálu“ díla byla připsána požáru Moskvy v roce 1812.

velký význam, neboť jsou historické symboly, které Skotsko odlišují geograficky i společensky, často používané pro posílení smyslu pro skotskou jedinečnost a politicky jej mobilizují.

4.1.2. Vybrané aspekty současného skotského nacionalismu

Požadavek na samostatný stát se jeví v případě Skotska jako samozřejmý, neboť Skoti jsou emancipovaným národem žijícím ve státním celku s jinými národy. V historickém kontextu však představuje snaha o nezávislost pro skotskou veřejnost spíše nedávný zájem (Berg 2016). Smith (2017) označuje skotský nacionalismus jako občanský a vyzdvihuje to, že aktéři vzdali používání násilí.

Podle typologie Hechtera (2000) je současný skotský nacionalismus typickým příkladem periferního nacionalismu, jehož základním prostředkem je úsilí o oddělení a získání nezávislosti na hostitelském státu. Politické požadavky jsou běžně cílené spíše lokálně než centrálně, a nacionalistické cítění je hnané faktem, že klíčová rozhodování o spravování takového území se odehrávají na větší politické scéně.

Nyní je tento trend velice zřejmý na příkladu mobilizace skotského nacionalismu po *brexitu*¹⁹, s nímž Skoti většinou nesouhlasí a jsou přesvědčeni, že vystoupení UK z Evropské unie je proti jejich zájmům. Jedním z faktorů může být i fakt, že Skotsko je v kontextu UK hlavním příjemcem fondů EU pro regionální rozvoj, zejména na ostrovech. Skotské zemědělství je zcela závislé na dotacích společné zemědělské politiky EU (Mackenzie 2016, s. 578).

Zejména v období kampaně před referendem o nezávislosti v roce 2014 byla hojně diskutovaná otázka domnělé ekonomické soběstačnosti Skotska, argumenty se opíraly zejména o zásoby ropy v Severním moři. Pattie, Johnston (2017) upozorňují na fakt, že ač je ropa v Severním moři jistě důležitým příspěvkem skotské ekonomiky (SNP jej označuje za bonus, nikoliv základ ekonomiky), ceny ropy na trzích významně kolísají a s nimi i její ekonomický potenciál. Zatímco v období před referendem prodávala společnost Brent Crude barel přibližně za 100 \$, v říjnu 2017 to bylo jen přibližně 60 \$, což je sice výrazně lepší než minimum 38 \$ z roku 2016, ale stále nepoměrné k období před referendem v roce 2014 (Nasdaq 2017, Pattie, Johnston 2017).

Nesporně důležitým prvkem pro posilování národního vědomí nejen ve Skotsku je sport. Národní identita je často chápána jako odkaz na národní prvky, které jsou důležité pro jednotlivce a které lidé v běžném životě často velmi emotivně prožívají (Koch, Paasi 2016), typickým příkladem takového subjektu národní identifikace jsou úspěchy „našich“

---

¹⁹ Ustálené označení pro ukončení členství Spojeného království v EU.

sportovců na mezinárodní scéně (Paasi 2011). Sport je vhodným nástrojem pro spojování komunit různého původu a zázemí (Jarvie, Walker 1994, Johnes 2000). Koncentrace emocí a tužeb spojených s národním vědomím do omezeného počtu konkrétních osob také usnadňuje proces posilování sounáležitosti v rámci „pomyslných společenství“ (Johnes 2000).

V literatuře věnující se sportu v kontextu posilování národní identity či nacionalismu existuje zavedený pojem „90 minutes patriots“. Ten pochází ze slavného citátu člena SNP Jima Sillarse po vyhlášení výsledků všeobecných voleb v roce 1992, kdy prohlásil, že „*Skotsko má příliš mnoho devadesátiminutových vlastenců, kteří nacionalistické výlevy vyjadřují pouze u příležitosti významných sportovních událostí*“ (Jarvie, Walker 1994, Johnes 2000). Výraz odkazuje na běžnou délku fotbalového utkání a ve své pozměněné podobě je v literatuře asociován také s rugby („80 minutes patriots“).

Skotský nacionalismus zahrnuje etnické i občanské prvky (Smith 2017, s. 63), popírá však Gellnerův (1993) model, neboť ignoruje roli jazyka. Pokud by byl jazyk dominantním faktorem, většina Skotů by byla rozdělena mezi irský a anglický nacionalismus. Lingvistická odlišnost Skotské vysočiny v rámci Skotska je také výrazně větší než kulturní odlišnost Skotska v rámci Spojeného království (Gellner 1993, s. 55-56).

Příslušnost ke skotskému národu bývá evokována a reprodukována tradičními událostmi, jakými je například „*Burns Night*“²⁰. Roční rytmus oslav a národních dní je to, co spojuje národ s jeho hodnotami a historií a připomíná jeho příslušníkům jejich místo ve světě národů i přes to, že mají jednotliví lidé často u příležitosti významných dnů či slavností protichůdné interpretace nacionalistických diskurzů (Koch, Paasi 2016).

Na Morenově stupnici je nejčastěji zkoumáno subjektivní vnímání identity na pětibodové škále od „národní“ ke „státní“²¹, v posledním uskutečněném hlasování v květnu roku 2015 se ke skotské identitě hlásilo 62 % respondentů, zatímco k britské 31 % (What Scotland Thinks 2017b).

Pattie, Johnston (2017) využili kombinaci Morenových stupnic a data z průzkumů British Election Study²², a zaměřili se i na identitu evropskou. Z výsledků vyplývá, že přestože lidé ve Skotsku obecně pocítují evropskou identitu silněji a britskou slaběji než respondenti v Anglii či Walesu (Severní Irsko nebylo v průzkumu zahrnuto), i tak se většina Skotů ztotožňuje silněji s identitou britskou než evropskou.

---

²⁰ Nebo také „*Robert Burns Supper*“ tradičně konaná 25. ledna je oslavou a připomínkou skotského národního básníka Roberta Burnse (blíže viz 6. kapitola).

²¹ V případě Skotska stojí typicky „skotská, ne britská“ identita na jednom konci a „britská, ne skotská“ identita

na druhém, ve středu se nachází „stejně skotská a britská“, „více skotská než britská“ a „více britská než skotská“ pak v bodech 2 a 4.

²² Average „national identification“ score, červen 2016, dostupné online: <http://www.britishelectionstudy.com/data/#.Wg1jLGjWyUK>

Berg (2016) argumentuje, že vymezení se vůči ostatním zemím UK, zejména Anglii, je ve skotské společnosti hluboce zakořeněným a stále aktuálním tématem. Vymezení Skotů vůči Angličanům se projevuje v několika stěžejních tématech. Dle informátorů Berg (2016) Skoti často považují Angličany zkorumpované, podněcující k válce a elitářské; v kontrastu se (sociálně) spravedlivými, pacifistickými, pragmatičtějšími a otevřenými Skoty.

Informátoři dominantně vyjadřovali jednoznačně odmítavé stanovisko k umístění jaderných raket Trident nedaleko Glasgow či zapojení Spojeného království do válek na Blízkém východě. Objevují se názory, že SNP je příliš populistická, velmi extrovertní, což je kvalita, kterou spíše neoceňují.

Jeden z informátorů explicitně odmítl historickou státnost Skotska jako legitimní důvod pro zisk nezávislosti, za jádro hnutí pro nezávislost považuje ideje sociální spravedlnosti. Přesto své přesvědčení podporuje argumentem „z historie“, když se odkazuje rovnostářskou tematiku a rétoriku v poezii národního básníka Roberta Burnse.

Někteří informátoři upozorňují na dichotomii jádro-periferie a považují Skotsko za zanedbávané „Londýnem“. Zdůrazňují dědictví *thatcherovských*²³ reforem a jejich vliv na emancipaci skotské společnosti. Faktem zůstává, že v referendu o nezávislosti v roce 2014 hlasovaly pro nezávislost nejsilněji právě ty oblasti, které byly v minulosti nejvíce znevýhodněny *thatcherovskou* politikou (BBC 2014). Skotskou reakcí na *thatcherovské* reformy se podrobně zabývá McEwen (2002).

Skotský nacionalismus získal v nedávné minulosti velkou podporu veřejnosti zejména v průběhu kampaní před referendem o nezávislosti (2014) a všeobecnými volbami do parlamentu Spojeného království (2015), a v souvislosti s úspěchy SNP (Berg 2016). V osobě Alexe Salmonda i Nicolý Sturgeonové také Skoti získali charizmatické lídry.

Bylo by možné předpokládat, že Skoti přijmou výrazně politický pohled na své národní kulturní symboly, neboť poslední desetiletí zaznamenala zvýšený politický důraz na skotskou národní emancipaci, když došlo například k prosazení přeneseného skotského parlamentu či zvolení skotských nacionalistických vlád.

Touto problematikou se zabývali také Bechhofer, McCrone (2013a, s. 556), respondenty žádali, aby na sedmibodové stupnici od kulturního aspektu identity k politickému subjektivně zařadili skotskou národní identitu mezi tyto dvě pozice (1=kulturní, 7=politický). Z oslovených respondentů 72 % Angličanů a 62 % Skotů zvolilo hodnoty 3, 4 nebo 5, přičemž Angličané mají o něco blíže k politickému vnímání identity (koeficient 3,54) v porovnání se Skoty (koeficient 3,17).

---

²³ Ustálený výraz pro odkaz na reformy a politiku, které během své vlády prosadila Margaret Thatcherová.

Velice aktuálním a v odborné literatuře řešeným tématem je tudium skotského nacionalismu skrze koncept banálního nacionalismu (Billig 1995). V případě Skotska se opírá zejména o zkoumání role médií v posilování národní identity a nacionalismu. Jako příklad je možné uvést práce Dekavally (2010), jež se zabývá způsobem, jakým deníky oslovují skotské čtenáře v průběhu kampaní před všeobecnými volbami v letech 2001 a 2005, či Petersooa (2007), který se zabýval problematikou, jak je čtenáři skotského tisku vnímáno zájmeno „my“ a jaké významy jsou jim přisuzovány.

V této diplomové práci jsou skrze tento koncept sledovány symboly reprodukované turistickými agenturami a SNP, jejich užití v propagačních materiálech či veřejném prostoru a následný vliv na osobní percepci skotské národní identity.

4.1.3. Empirické poznatky výzkumu skotských národních symbolů

Významným příspěvkem ve výzkumu skotských národních symbolů byla práce autorů Bechhofera, McCrone (2013a). Výzkum zahrnoval dvě fáze, rozhovory a především dotazníkové šetření. V této práci jsou výsledky citovány právě z toho důvodu, že jsou závěry výzkumu založeny na řádově vyšším počtu odpovědí, než je v literatuře zabývající se touto problematikou obvyklé.

V první fázi autoři vytvořili na základě polostrukturovaných rozhovorů seznamy často uváděných symbolů britské, anglické a skotské kultury. Pro potřeby této práce budou zdůrazněny výsledky týkající se skotské národní identity. Když respondenti hovořili o britském státě nebo Skotsku jako o národu, zmiňovali nejčastěji národní vlajky, sportovní reprezentace, kulturní projevy nebo krajinu, za národní hodnoty považovali také smysl pro komunitu, rovnost či fair play atd.

Respondenti byli dotazováni na to, co považují za společensky významné symboly těchto kultur, nikoliv na subjektivní percepci toho, co pro ně znamená být Britelem či Skotem. Je tak možné, že některý respondent například soudí, že monarchie je důležitým symbolem britské kultury, i když osobně preferuje republikánské názory a nesouhlasí s ní jako s institucí (Bechhofer, McCrone 2013a).

Pro kvantitativní analýzu skotských národních symbolů byly použity následující: skotské sportovní úspěchy, skotská vlajka se svatoondřejským křížem, skotská hudba a umění, skotská krajina, smysl pro rovnost, skotský jazyk, tj. gaelština nebo skotská angličtina. (Bechhofer, McCrone 2013a, s. 548). V rámci dotazníkového šetření pak byli respondenti požádáni, aby vybrali ty symboly, které považují za nejdůležitější pro britskou kulturu na jedné straně a skotskou kulturu na straně druhé.

Nejvýznamnějším symbolem byla pro Skoty dle průzkumu typická skotská krajina, dále se umístily „hudba a umění“ a „smysl pro spravedlnost“. Jazyk byl Skoty uváděn

méně často než Angličany, nicméně je zmíněn třemi z deseti skotských respondentů, jen nízký podíl Skotů mluví gaelským jazykem, velká většina však hovoří se skotským přízvukem. Procentuální vyčíslení zastoupení počtu uvedených Anglických a Skotských symbolů je uvedeno v tabulce 1.

Angličané a Skoti obecně souhlasí s tím, co představují důležité symboly britské kultury, ale jejich vnímání anglické a skotské kultury se značně liší. "Británie" zůstává významným a smysluplným pojmem v symbolických termínech, i když stále větší počet Angličanů a Skotů se nedefinuje primárně jako Britové (Bechhofer, McCrone 2013a).

Tabulka 1: Národní symboly v Anglii a Skotsku v roce 2012

	Angličtí respondenti [%]	Skotští respondenti [%]	Rozdíl Angličané - Skoti [%]
Jazyk	68 (1)	30 (4)	+ 38
(Angl.) smysl pro <i>fair play</i> / (Skot.) smysl pro spravedlnost	36 (2)	38 (3)	- 2
Venkov/krajina	33 (3)	47 (1)	- 14
Národní vlajka	26 (4)	29 (5)	- 3
Hudba a umění	21 (5)	39 (2)	- 18
Sportovní úspěchy	17 (6)	16 (6)	+ 1
<i>Počet respondentů</i>	<i>2178</i>	<i>1248</i>	

Zdroj dat: Bechhofer, McCrone (2013a, s. 552).

Poznámka: Respondenti, kteří neodpověděli či zvolili možnost "nevím" nebo "nemohu rozhodnout" byli vyřazeni.

4.1.4. Národní identita Skotské vysočiny

Gàidhealtachd je gaelský název pro území Skotské vysočiny, jehož kultura a jazyk - gaelština - má pravděpodobně nárok na "národně-ustavující status" (Bechhofer, McCrone 2013b, s. 115).

Přestože Gellner (1993) nepřisuzuje roli jazyka ve skotském nacionalismu příliš velkou váhu, někteří autoři se tomuto fenoménu věnují i ve Skotském kontextu. Roli gaelštiny zkoumají ve své práci například Bechhofer, McCrone (2013b) a tvrdí, že gaelský jazyk v sobě nese domorodou kvalitu. Jazyk hrál důležitou roli při vzniku nejranější formy Skotska, první jednotné kultury odrážející se dodnes v rozsáhlých gaelských místních pojmenováních po celém Skotsku. Tento význam mu byl přiznán také přeneseným skotským parlamentem v roce 1999, kdy byl ustanoven spolu s angličtinou a „skotštinou“²⁴ národním jazykem.

²⁴ Angličtina se skotským přízvukem a idiomy (Bechhofer, McCrone 2013b)

Z údajů sčítání lidu z roku však 2001 vyplývá, že gaelsky hovoří jen přibližně 1 % skotské populace, za sto let tak došlo k poklesu téměř o 75 %, autoři si tento proces vysvětlují rozšířením varianty angličtiny známé jako „skotština“ na úkor gaelštiny, která aktivně přežívá již jen v srdci Skotské vysočiny (Bechhofer, McCrone 2013b, s. 116). Úpadek gaelštiny má hlubší historické kořeny, mezi nimi uvádí autoři například pronásledování gaelsky mluvících obyvatel v souvislosti s reformou náboženství v polovině 16. století, uvádí však, že ještě na konci 19. století byl podíl gaelských mluvčích na severu a západě Skotska přibližně 75 %.

Symbolický a kulturní význam gaelštiny je obsáhlejší. Skotský národní nástroj dudy jsou gaelské, stejně tak kilty a tartan. Název národního nápoje whisky je odvozen od slova „usquebeath“ a v překladu znamená „voda života“ (Bechhofer, McCrone 2013b).

Bechhofer, McCrone (2013b) použili upravenou Morenovu stupnici a zkoumali, jak Skoti vnímají svou gaelskou identitu vůči skotské. Téměř čtvrtina vzorku dala přednost gaelské identitě před skotskou, 4 z 10 respondentů se cítí být stejnou mírou Gaelové i Skoti, 16 % respondentů pak uvedlo svou identitu jako čistě skotskou nikoliv gaelskou, kompletní výsledek dokumentuje tabulka 2. Z průzkumu také vyplývá, že téměř každý respondent dávající přednost gaelské identitě zároveň deklaruje alespoň nějakou znalost gaelského jazyka. Respondenti deklarující znalost gaelštiny však častěji popisovali svou identitu jako rovnocenně gaelskou i skotskou (49%) než většinově gaelskou (28%), autoři z tohoto výsledku vyvozují závěr, že znalost jazyka není jediným kritériem pro identifikaci s gaelskou identitou (Bechhofer, McCrone 2013b, s. 121).

Tabulka 2: Gaelská a skotská identita mezi skotskými respondenty v roce 2012

<i>Které tvrzení, pokud nějaké, nejlépe vyjadřuje vaše vnímání vlastní národní identity?</i>	Podíl odpovědí [%]
Gaelská ne skotská	6
Více gaelská než skotská	18
Stejně gaelská i skotská	41
Více skotská než gaelská	18
Skotská ne gaelská	16
Jiné	1
Neodpověděl	1
<i>Počet respondentů</i>	403

Zdroj dat: Bechhofer, McCrone (2013b, s. 121).

Bez ohledu na minulost, Gaelové nemohou být dnes řádně považováni za národ, a není pravděpodobné, že se jím stanou. Nacionalistické hnutí by mohlo být postaveno pouze na jazyku jen tehdy, pokud by dostatek lidí ve Skotsku mluvil gaelštinou. V případě

Gaelů v současnosti navíc chybí klíčová podmínka společné teritoriality, neboť téměř tolik gaelských mluvčích žije na území „*Gāidhealtachd*“, jako mimo něj. Faktory identifikace nejsou v ani v gaelském případě čistě kulturní, ale vyskytují se i ekonomické a politické. Diskutovány jsou často například otázky týkající se kontroly rybolovu, farmaření či využívání půdy. Dle zjištění výzkumu Bechhofer, McCrone (2013b) se Gaelové se považují za Skoty a čím intenzivněji se identifikují s gaelskou identitou, tím silnější je i jejich skotská identita.

4.1.5. Oficiální skotské národní symboly a skotské libry

V následující sekci jsou stručně uvedeny oficiální skotské národní symboly, většina z nich je podrobně představena v dalších kapitolách práce.

Oficiální symboly

Hlavním symbolem území je jeho jméno, jména jsou hlavními prvky politické krajiny (Paasi 1997). Ve Skotsku jsou uznány tři národní jazyky, kromě angličtiny se jedná také o skotštinu²⁵ a gaelštinu. Uvedení názvu země ve „skotštině“ a angličtině „*Scotland*“²⁵ často doprovází také jeho ekvivalent v gaelštině „*Alba*“.

Skotská národní vlajka, označovaná také jako „*saltire*“ obsahuje bílý svatoondřejský kříž na modrém poli. Královská standarta zobrazuje červeného lva na žlutém poli, tento motiv byl původně použit pro erb skotských králů.

Nejčastěji používanou melodií plnicí roli národní hymny ve Skotsku je skladba „*Flower of Scotland*“. Ta je v současnosti využívána zejména u příležitosti mezinárodních fotbalových a ragbyových utkání. Po obnovení skotského parlamentu v roce 1999 byla několikrát otevřena debata o ustanovení oficiální hymny, která by byla používána pro ceremoniální účely, doposud však k tomuto kroku nedošlo.

Národní květinou Skotska je bodlák, který je vyobrazen například na oficiální skotské pečeti či současných britských mincích. Národním zvířetem Skotska je jednorozec, který společně se státním znakem a anglickým lvem tvoří ústřední motiv vyobrazený na britském cestovním pasu.

Skotská libra

Oficiálním platidlem ve Spojeném království je britská libra, zvaná též libra šterlinků. Kromě Bank of England, která plní funkci centrální banky, drží právo vydávat bankovky také místní vlády britských korunních závislých území ostrovů Man, Guernsey a Jersey, vlády zámořských území Spojeného království Gibraltar, Sv. Heleny a Falklandských

---

²⁵ Ve „skotštině“ je transkripce názvu stejná jako v angličtině, liší se výslovnost.

ostrovů. Dále pak čtyři severoirské banky a tři banky ve Skotsku, těmi jsou Bank of Scotland, Royal Bank of Scotland a Clydesdale Bank²⁶ (Bank of England 2017). Výše uvedené instituce vydávají vlastní edice bankovek s národními či lokálními symboly.

Ražbou mincí je pověřena pouze Britská národní mincovna, od 28. března 2017 je však v platnosti nová dvanáctihránná jednolibrová mince (obrázek 1), která ve svém designu na rubové straně kombinuje národní květiny všech čtyř zemí Spojeného království – anglickou růži, velšský narcis, skotský bodlák a irský trojlístek (The Royal Mint 2017).

Obrázek 1: Mince v hodnotě £1 platná od roku 2017

Zdroj: The Royal Mint (2017).

Bank of Scotland

Hlavním tématem aktuálně vydávané série bankovek Bank of Scotland jsou skotské mosty. Banka v současné době vydává bankovky v hodnotě £5, £10, £20, £50 a £100.

Bankovky mají na lícové straně portrét Sira Waltera Scotta, erb banky, v levém horním rohu je vyobrazeno sídlo banky a schéma čtyř bodláků, další vyobrazení bodláku, tentokrát barevné, se nachází v pravém horním rohu a překrývá se s okrajem portrétu.

Rubové strany bankovek se od sebe podle hodnoty liší a jsou na nich vyobrazené slavné Skotské mosty. Na pětilibrové bankovce je vyobrazen středověký most Brig o'Doon a v popředí socha Roberta Burnse. Na desetilibrové bankovce slavný Glenfinnan Viaduct a pamětní věž na břehu Loch Shielu. Na dvacetilibrové bankovce pak figuruje železniční most Forth Bridge, konzolová věž a vyobrazení dělníků. Padesátilibrová bankovka na svém rubu představuje jedinečný rotační lodní výtah Falkirské kolo, stolibrová pak visutý most Kessock Bridge s detailem na věž podporující nosné kabely (The Committee of Scottish Bankers 2017a).

Royal Bank of Scotland

Tváří aktuální edice je Archibald Campbell, později známý jako lord Ilay. Bankovky všech hodnot mají na své lícové straně jeho rytý portrét. Dalšími znaky na líci jsou průčelí a

²⁶ Názvy bank jsou uváděny v anglickém originále, neboť pro ně neexistuje ustálený český ekvivalent.

strop sídla Royal Bank of Scotland na náměstí Sv. Ondřeje v Edinburghu, erb banky a její logo, a originální tradiční rytina používaná na starších bankovkách vydávaných Royal Bank of Scotland. S výjimkou padesátilibrové bankovky se na bankovkách vyskytuje také silueta Edinburského hradu.

Hlavním tématem rubové strany jsou rytiny skotských hradů, doplňuje je tradiční zdobná rytina a znázornění stropu sídla banky. Royal Bank of Scotlad je jedinou bankou, která vydává také jednodlibrové bankovky, právě na nich je na rubové straně zobrazena rytina Edinburského hradu. Na pětilibrové bankovce je vyobrazena rytina hradz Culzean. Desetilibrové bankovce dominuje hrad Glamis, dvacetilibrové pak hrad Brodick. Posledními dvěma bankovkami v sérii jsou padesátilibrová zobrazující hrad Inverness a stolibrová s vyobrazením rytiny hradu Balmoral (The Committee of Scottish Bankers 2017c).

Clydesdale Bank

Tématem současné série bankovek Clydesdale Bank je světové dědictví UNESCO, designy bankovek oslavují významné skotské osobnosti a lokace. Na líci bankovek všech hodnot je uvedeno jméno a logo banky a variace tartanových vzorů umístěných vlevo od hlavních portrétů. Na rubu bankovek je pak vždy schematická mapa Skotska s vyznačením znázorňované lokace, a vyobrazení bodláku.

Hlavním motivem na líci pětilibrové bankovky je portrét Sira Alexandra Fleminga, vyobrazení mikroskopu a bakterie stafylokok. Na rubu se pak nachází viněta zobrazující místo světového dědictví UNESCO St. Kilda s vesničany, jejich domky a pamětním textem. Dále jsou na bankovce vyobrazeni dva ptáci, jeden sedící na skále, druhý v letu, a letecké pohledy na útesy a vesnici.

Desetilibrová bankovka na líci nese kromě společných prvků všem bankovkám portrét Roberta Burnse, obraz jeho vesnice a verše z básně Tam o' Shanter s vyobrazením hlavních postav. Na rubu se nachází letecký pohled na Staré město a Nová města v Edinburghu s pamětním textem.

Postavou zobrazenou na líci dvacetilibrové bankovky je Robert I. Skotský, vpravo od hlavního portrétu se nachází jeho jezdecký portrét a silueta pavouka na pavoučí síti. Rub bankovky pak zdobí letecký pohled na New Lanark s pamětním textem.

Na líci padesátilibrové bankovky se nachází portrét skotské lékařky a sufražetky Elsie Inglisové. Na bankovce je vyobrazeno průčelí edinburského hospice na High Street, odznak hlásající „Votes for women“ a sběrná schránka s nápisem *"Help the scottish*

women's hospitals"²⁷. Na rubu bankovky je pak zobrazen Antoninův val se systémem opevnění a pamětní text.

Konečně stolibrová bankovka oslavuje architekta Charlese Rennieho Mackintoshe, zobrazuje jej spolu s průčelím budovy The Glasgow School of Art²⁸, nápisem „The Glasgow School of Art 167“ na perforovaném adresním štítku a jeho originálním designem prosklených dveří. Na rubu bankovky je pak zobrazen letecký pohled na orknejské neolitické kamenné kruhy, Ring of Brodgar²⁹ a pamětní text (The Committee of Scottish Bankers 2017b).

U všech výše popsaných sérií bankovek je možné vyzorovat snahu o zdůraznění a stále připomínání národních symbolů a osobností. Ať již série cíleně odkazuje na historii, jako je tomu v případě Royal Bank of Scotland, připomíná slavné osobnosti a turisticky atraktivní památky světového dědictví UNESCO, jako je tomu v případě Clydesdale Bank nebo ukazují úspěchy skotského inženýrství v případě Bank of Scotland. Společným motivem pro všechny série bankovek je to, že oslavují a připomínají velké okamžiky skotského národa. Ilustrativní komparaci bankovek představuje obrázek 2, přestože jsou jednotlivé série bankovek pojené odlišnými hlavními motivy, některé symboly se na bankovkách objevují opakovaně. Takovými symboly jsou například Edinburský hrad, opakující se motiv významných osobností či bodlák, který je od jara 2017 součástí také nové librové mince. Kompletní přehled aktuálních sérií bankovek vydávaných skotskými bankami je obsahem přílohy A.

Obrázek 2: Komparace motivů na pětilibrové bankovce

Zdroj: The Committee of Scottish Bankers (2017a, 2017b, 2017c).

²⁷ „Hlasy pro ženy“, „pomožte skotským ženským nemocnicím“. Vlastní překlad.

²⁸ Umělecká univerzita v Glasgow, neexistuje rozšířený český ekvivalent názvu školy.

²⁹ Neolitické kamenné kruhy na Orknejských ostrovech, oblast zapsána na seznamu světového dědictví UNESCO.

Rolí bankovek jako nástroje banálního nacionalismu se ve své práci zabývá například Penrose (2011). Z popisu výše vyplývá, že bankovky vydávané skotskými bankami symbolizují skotské národní bohatství. Existuje předpoklad, že jim bude respondenty přikládána významná váha pro formování národní identity. Do rozhovoru v praktické části diplomové práce je proto zařazena konkrétní otázka na toto téma (Příloha D, otázka č. 9).

4.2. Cesta k nezávislosti

Skotsko je jedinečnou a podstatně autonomní součástí Spojeného království, má pevně zakotvené jak národní sebeuvědomění kolem jasně definované identity, tak pevnou pozici v povědomí mezinárodní komunity. Jsou splněny klíčové aspekty separatistického hnutí a na tomto základě existuje značný potenciál mobilizace (Paasi 1986). Proces cesty k nezávislosti v sobě nese více než zákonné aspekty související se suverenitou, je to emočně vedená idea, která může být mobilizována mnoha, i neslučitelnými způsoby (Paasi 2016). Stěžejní roli zde hrají praktiky a diskurzy zdůrazňující historii, symboly či zvyky spojované s údajnou národní identitou. V následující sekci budou představeny a komentovány dílčí události, které v uplynulých desetiletích definovaly větší míru decentralizace a národní emancipace Skotska v rámci UK.

V textu jsou použity mj. závěry diplomové práce Berg (2016), která vychází z osmiměsíční pečlivé etnografické studie prováděné v období od ledna do srpna 2015. Podrobně představuje aktéry kampaně za nezávislost, závěry práce dominantně vychází z výstupů zúčastněného pozorování a působení autorky v rámci komunity. Studie probíhala v politicky vyhrocené době nedlouho po referendu o nezávislosti v září roku 2014 a zároveň v průběhu intenzivní kampaně před všeobecnými volbami do parlamentu Spojeného království v květnu roku 2015. Informátoři v této studii byli většinou aktivně zapojeni do nějakého druhu politické kampaně, nemusí tedy nutně reprezentovat vnímání skotské národní identity většinové společnosti a jejich závěry a vyjádření je proto potřeba vnímat s přihlédnutím k této skutečnosti. Přesto jsou stěžejní zjištění výzkumu pro tuto práci přínosem.

Politickou stranu SNP, všeobecné volby do parlamentu UK, a volby do skotského národního parlamentu řeší samostatná kapitola 5.

4.2.1. Decentralizace

V březnu roku 1979 proběhlo první skotské referendum, jehož ústředním tématem byla decentralizace. Rozhodovalo se o přijetí zákona³⁰, na základě něhož by došlo k ustavení skotského parlamentu a devoluci některých pravomocí. Více hlasů bylo pro přijetí zákona, referendum však bylo neplatné, neboť nebyla naplněna klauzule o minimálním počtu 40 % hlasujících. Přesto bylo toto referendum významnou politickou událostí (Perman 1979).

V září 1979 proběhlo referendum³¹ o obnovení skotského parlamentu, ve kterém byli voliči dotazováni, zda by měl být znovu ustanoven Skotský parlament s decentralizovanými pravomocemi a zda by mu měla náležet pravomoc upravovat daně. Většina voličů volila kombinaci „ano-ano“, výsledkem bylo 74,29 % ve prospěch návrhů při účasti 60,13 % (BBC 2013) právoplatných voličů. Decentralizace byla formálně institucionalizována v roce 1979.

Mezi stěžejní pravomoci přenesené zákonodárné moci ve Skotsku v současné době patří tak z celkového počtu 19 oblastí, které uvádí Birrell (2012, s. 15), například zdravotnictví, školství, územní plánování, životní prostředí, cestovní ruch, policie a vězeňství, a také regulace výše daně z příjmu.

4.2.2. Referendum o nezávislosti

Výchozím bodem aktem pro uspořádání referenda o nezávislosti bylo uzavření tzv. Edinburghské dohody, ta byla podepsána 15. října 2012 a byla výsledkem jednání britského premiéra Davida Camerona a tehdejšího předsedy skotské vlády Alexe Salmonda.

Odpověď „ano“ znamená podporu nezávislosti, zatímco odpověď „ne“ preferenci setrvání ve Spojeném království. Kampaň za nezávislost měla ústřední motto *"Yes Scotland"* a jejími hlavními aktéry byla SNP, *Radical Independence Campaign* a *Women for Independence*, zejména však zaměstnala velkou část skotské veřejnosti. Kampaň pro setrvání v rámci Spojeného království se prezentovala mottem *"Better Together"*³² a měla podporu zástupců tradičních stran konzervativců, labouristů a liberálních demokratů (Berg 2016).

Někteří informátoři pro studii Berg (2016) uvedli domněnku, že mnozí lidé hlasovali proti nezávislosti ze strachu z neznámého a obav o ztrátu jistot. Tyto obavy byly prý posilovány médii, zejména těmi se sídlem v Londýně. Během kampaně před referendem

³⁰ Otázka zněla: *"Do you want the provisions of the Scotland Act 1978 to be put into effect?"*.

³¹ *"The Scottish devolution referendum of 1979"*, voliči vyjadřovali svůj ne/souhlas s následujícími tvrzeními:

- 1) *"I agree there should be a Scottish Parliament"*.
- 2) *"I agree that a Scottish Parliament should have tax-varying powers."*

³² *"Raději společně"*, vlastní překlad.

podpořily všechny britské noviny kampaň *"Better Together"*, jedinou výjimkou byl skotský týdeník *The Sunday Herald*, ten veřejně podpořil kampaň za nezávislost 4. května 2014 titulní stranou uvozenou heslem „*The Sunday Herald says Yes*“ (Berg 2016, s. 72). Titulní stranu s mnoha skotskými symboly (obrázek 3) pro tuto příležitost navrhl skotský spisovatel a umělec Alasdair Gray, v editoriale zmiňovaného čísla jsou pak mimo jiné uvedeny následující myšlenky. *"Skotsko je starodávňý národ a moderní společnost. (...) Ve prospěch našich dětí uplatňujeme nárok na lepší, slušnější a spravedlivější budoucnost, ve které bude vláda vládnout vždy v souladu s rozhodnutími svých občanů"* (*Sunday Herald* 2014a). Autoři se však zároveň vymezují vůči podpoře jakékoliv politické strany a deklarují, že zpravodajství zůstane nezávislé a vyvážené.

Obrázek 3: Titulní strana týdeníku *The Sunday Herald* ze dne 4. 5. 2014

Zdroj: Sunday Herald (2014a).

Autoři týdeníku *The Sunday Herald* (2014b) dále uváděli, že se neztotožňují se zastrašující negativní rétorikou ostatních médií, která zdůrazňovala především hrozbu ekonomického úpadku a izolace. Naopak se domnívají, že je pravděpodobné, že Skotsko bude brzy opět členem EU a zapojí se také do měnové unie.

Přestože SNP a její členové představovali významnou hnací sílu kampaně za nezávislost, zabývá se jí i mnoho dalších osob a frakcí, které nejsou na SNP přímo napojeni (Berg 2016). Mezi takové osobnosti patří umělci, slavní sportovci či političtí komentátoři. Svou podporu nezávislosti Skotska veřejně deklarovali například Sean Connery, Sam Heughan, Björk, Amy Macdonald, Andy Murray či Vivienne Westwood.

Berg (2016) uvádí, že informátoři nechtěli, aby o nich bylo uvažováno jako o nacionalistech. Pojmy nacionalistický či separatistický vnímali jako něco fundamentálního

až mocenského a obávali se, že v tomto světle by byla jejich touha po nezávislosti širokou veřejností bagatelizována. Tímto potvrzovali teze Billiga (1995), Gellnera (1993) či Paasiho (2016), kteří shodně tvrdí, že v emancipovaných západních nacionalismech se lidé zřídka vnímají jako nacionalisté, přestože podle nacionalistických diskurzů jednají.

Skotský nacionalismus byl informátory spíše než prostřednictvím kulturních symbolů, prezentovali jako boj za demokracii. Vidina nezávislého Skotska v nich evokovala demokratickou budoucnost v kontrastu s direktivní a politikou Westminsteru.

Přesto v průběhu kampaně nosilo mnoho lidí oblečení s národní symbolikou stejně jako viditelné známky politické podpory nezávislosti, nejčastěji odznaky podporující SNP, dále odznaky s nápisem "ANO" v barvách odrážejících skotskou vlajku (obrázek 4), knoflíky a brože s motivem bodláku.

Obrázek 4: Odznaky vyjadřující podporu SNP a kampaně „Yes Scotland“

Zdroj: Zazzle (2017).

Během referenda 2014 bylo umožněno hlasovat i občanům ve věku 16 a 17 let. Výsledky hlasování uvádí tabulka 3. Pro nezávislost na Spojeném království hlasovalo více než 1,6 milionu Skotů (BBC 2014). Smith (2017) se domnívá, že většina těchto lidí cítí náležitost k jiné politické komunitě než britské.

Tabulka 3: Výsledky referenda o nezávislosti Skotska 2014

ANO	44,70%
NE	55,30%
Volební účast	84,60%

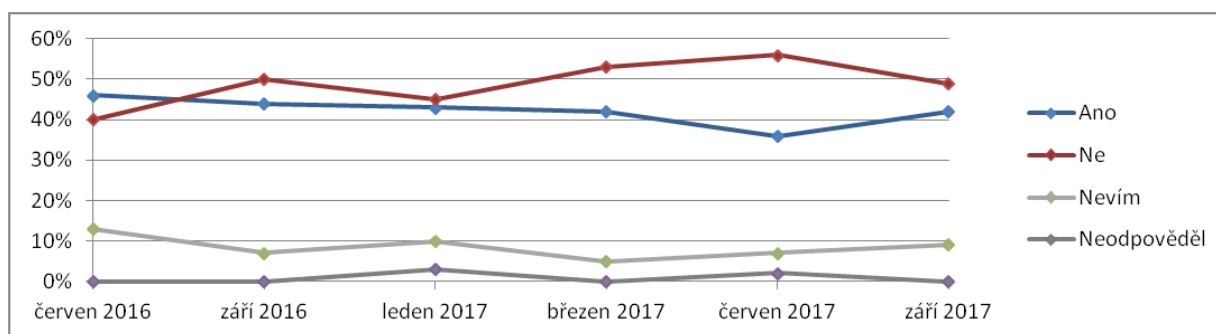
Zdroj: BBC (2014).

Politická aktivita ve Skotsku po ukončení referenda neustoupila, naopak SNP plně těžila z frustrace svých příznivců z výsledku referenda o nezávislosti. Tato situace měla za následek nebývalou mobilizaci veřejnosti. Mnozí z těch, kteří byli původně angažováni v kampani "Yes Scotland", a mnoho dalších, pak aktivně pracovalo na kampani pro SNP

(Berg 2016). SNP v květnových všeobecných volbách zcela triumfovala se ziskem 56 z celkového počtu 59 křesel vyhrazených pro Skotsko v parlamentu Spojeného království.

Graf 1 ukazuje, že preference mezi setrváním a nezávislostí jsou v čase poměrně vyrovnané, bezprostředně po všeobecných volbách do parlamentu Spojeného království konaných v červnu 2017 dosahovala podpora setrvání maxima (56 % respondentů by volilo „ne“ vůči 36 % pro „ano“), je však brzy hodnotit, zda se jedná o dlouhodobý trend či krátkodobý výkyv.

Graf 1: Vývoj preferencí volby nezávislosti Skotska u skotských občanů v období mezi červnem 2016 a zářím 2017

Zdroj dat: What Scotland Thinks (2017a). Vlastní zpracování.

4.2.3. Referendum o ukončení členství Spojeného království v EU

Výsledky referenda o ukončení členství Spojeného království v EU byly velice nerovnoměrné, zatímco těsná většina voličů (51,9 %) hlasovala pro vystoupení z EU, podpora setrvání v EU byla vysoká v Londýně (59,9 %), v Severním Irsku (55,8 %) a právě ve Skotsku (62 %), ve kterém se voliči navíc vyslovili pro setrvání ve všech volebních okrscích (Smith 2017, s. 68).

Vláda SNP jednoznačně prosazuje setrvání v jednotném evropském trhu. Předsedkyně skotské vlády Nicola Sturgeonová oznámila, že jeho opuštění výrazně zvýší pravděpodobnost pokusu o vyvolání druhého skotského referenda o nezávislosti (Smith 2017, s. 68). Již dříve sice Sturgeonová deklarovala, že nebude podněcovat debaty o druhém skotském referendu o nezávislosti, pokud nedojde k nějaké zcela závažné změně ve společnosti (BBC 2015), takto zásadní změna vztahu UK a EU však podle ní splňuje taková kritéria (BBC 2017). Také Pattie, Johnston (2017) se domnívají že *brexit* dramaticky zvýší šanci na druhé skotské referendum o nezávislosti, upozorňují také na jedno ze stěžejních hesel SNP „nezávislost v Evropě“. Načasování bude klíčové, zatímco Sturgeon se snaží, aby bylo referendum před reálným ukončením členství UK v EU, britská premiérka Theresa May debatu o schválení požadavku na nové skotské referendum o nezávislosti kategoricky odmítá s argumentem, že by za současné situace

měli (Skotsko a zbytek UK) pracovat společně a nikoliv se vzájemně odtahovat, a je odhodlána až do faktického provedení *brexitu* referendum blokovat (BBC 2017).

4.3. Shrnutí

Národní vědomí ve Skotsku bylo vytvořeno a po staletí reprodukováno zejména jakožto vymezení vůči Anglii. Historicky je založeno na hluboce zakořeněných etnických a kulturních symbolech a pamětech (Clayton 2002, Smith 2007), které jsou však původem gaelské a do podoby, v jaké jsou v kontextu se skotskou národní identitou používány, byly uměle upraveny v průběhu 18. a 19. století (Hobsbawm, Ranger 2012, Thiessová 2007).

Současný skotský nacionalismus zahrnuje etnické i občanské prvky (Smith 2017) a ač jsou ve společnosti využívány a reprodukovány tradice a zvyky etno-historické povahy, aktuálními tématy skotské národní emancipace jsou smysl pro spravedlivou společnost, ekonomické otázky, národní sportovní úspěchy či například odpor proti umístění jaderných raket Trident na skotském území a zapojení UK do válečných konfliktů (Berg 2016). Skotské nacionalistické myšlenky získaly širokou podporu veřejnosti v souvislosti s kampaněmi před referendem o nezávislosti Skotska a politickými úspěchy a posilováním pozice SNP.

Dle výzkumu Bechhofera, McCrone (2013a), kterého se účastnilo 1248 skotských respondentů, byla za nejvýznamnější symbol skotské národní identity označena „typická skotská krajina“ následovaná „hudbou a uměním“ a „smyslem pro spravedlnost“.

Bechhofer, McCrone (2013b) se zabývali také územím Skotské vysočiny a diskutovali, zda má v regionálním kontextu gaelská kultura a jazyk dostatečně silný a případně národně-ustavující status. Autoři definovali překážky, kvůli kterým je nacionalismus Skotské vysočiny vysoce nepravděpodobný. Mezi nimi například velice slabé rozšíření znalosti gaelštiny, absenci společné teritoriality či fakt, že výzkum prokázal, že čím intenzivněji se respondenti identifikují s gaelskou identitou, tím silnější je i jejich skotská identita.

Skotské oficiální symboly zahrnují název, vlajku, královskou standartu, národní květinu bodlák a národní zvíře, kterým je jednorozec, národní hymna nemá oficiální status, přesto je skladba *Flower of Scotland* pro tento účel při některých příležitostech využívána. Bankovky vydávané skotskými bankami zobrazují mnoho skotských národních symbolů, je vysloven předpoklad, že budou hrát důležitou roli při subjektivním hodnocení symbolů majících vliv na identifikaci se skotskou národní identitou.

Proces cesty k nezávislosti v sobě nese jak zákonné a institucionální aspekty, tak emočně vedenou ideu, která může být mobilizována i iracionálními či naivními argumenty (Paasi 2016). První skotské referendum o decentralizaci z roku 1979 bylo neplatné

z důvodu nedostatečné volební účasti, již v tomto roce se však Skoti vyslovili pro obnovu skotského parlamentu. Další referendum v roce 1997 již bylo legitimní, bylo rozhodnuto o obnovení skotského parlamentu a přenesení zákonodárné moci v 19 klíčových oblastech včetně možnosti regulace daně z příjmu.

Referendum o nezávislosti Skotska bylo vyvrcholením národních emancipačních tendencí. V hlasování se 55 % voličů vyslovilo pro setrvání, pro nezávislost bylo pouze 45 % hlasujících. Ve výzkumu Berg (2016) se opakovaně objevovala myšlenka, že rozhodnutí hlasovat pro setrvání mohlo být motivováno strachem ze ztráty jistot, což byl ve vyhocené kampani nejčastější argument prezentovaný v celostátních médiích. V kampani se dle Berg (2016) častěji než odkazy na symboly etno-historické povahy zdůrazňovaly hodnoty jako demokracie, smysl pro spravedlnost, pragmatismus či pacifismus, které byly popisované jako typicky skotské. Plný rozvoj společnosti postavené na těchto základech byl spojován se ziskem nezávislosti.

Výsledky referenda o ukončení členství UK v EU byly prostorově velice nerovnoměrné, přestože voliči těsnou většinou rozhodli o vystoupení z EU, ve všech skotských volebních okrscích zvítězila možnost setrvání. Skutečnost, že Spojené království podniká kroky k uskutečnění *brexitu*, v současnosti otevírá debatu o možném druhém referendu o nezávislosti.

5. Skotská národní strana

Tato kapitola si klade za cíl položit základ pro zodpovězení rozšiřující výzkumné otázky: Zda se vyskytují, případně v jakých formách, skotské národní symboly v politickém programu Skotské národní strany (SNP)?

Billig (1995) odkazuje na tzv. patriotickou kartu, kterou používají některé nacionalistické strany. Zdůrazňují jedinečnost národa a fakt, že jejich politika má na srdci právě národní zájmy. Viditelným projevem emancipace skotské národní identity je touha po skotské nezávislosti na Spojeném království, nejhlasitějším propagátorem nezávislosti Skotska pak SNP. Proto je do diplomové práce zařazena kapitola pojednávající o této politické straně, její stěžejní hodnoty jsou demonstrovány na příkladu volebního programu pro všeobecné volby do parlamentu Spojeného království 2017 (dále všeobecné volby 2017).³³

SNP vznikla v roce 1934 sloučením dvou mladých politických stran National Party of Scotland a Scottish (Self-Government) Party. Program SNP byl od založení strany intenzívně spojen s myšlenkou nezávislého Skotska, některými autory tak byla strana kritizována jako příliš úzce zaměřená a v jiných oblastech pro vládnutí nedostatečně erudovaná (např. Devine 2012). V průběhu 90. let se strana pod vedením Alexe Salmonda stala profesionálnější, jednoznačněji levicově zaměřenou, s lépe propracovanou strategií a komunikací vůči veřejnosti (Mooney a kol. 2008; Hassan 2009; Hepburn, Mcloughlin 2011; Devine 2012). Prvního velkého úspěchu strana dosáhla ve třetích volbách do Skotského parlamentu v roce 2007, kdy se ziskem 32,9 % hlasů vylepšila výsledek z předchozích voleb o téměř 10 procentních bodů (tabulka 4) a společně se zelenými sestavila menšinovou vládu. Další průlomový úspěch zaznamenala SNP v příštích skotských parlamentních volbách v roce 2011, kdy se ziskem 45,4 % poprvé sestavila většinovou skotskou vládu. Voličská podpora SNP má od roku 2003 ve volbách do Skotského parlamentu stále vzestupnou tendenci, jak dokládá graf 2. Po historickém vítězství ve skotských parlamentních volbách v roce 2011 lídr strany Alex Salmond oznámil, že vláda SNP uspořádá do pěti let referendum o nezávislosti a začal podnikat nezbytné kroky. Referendum proběhlo 18. září 2014.

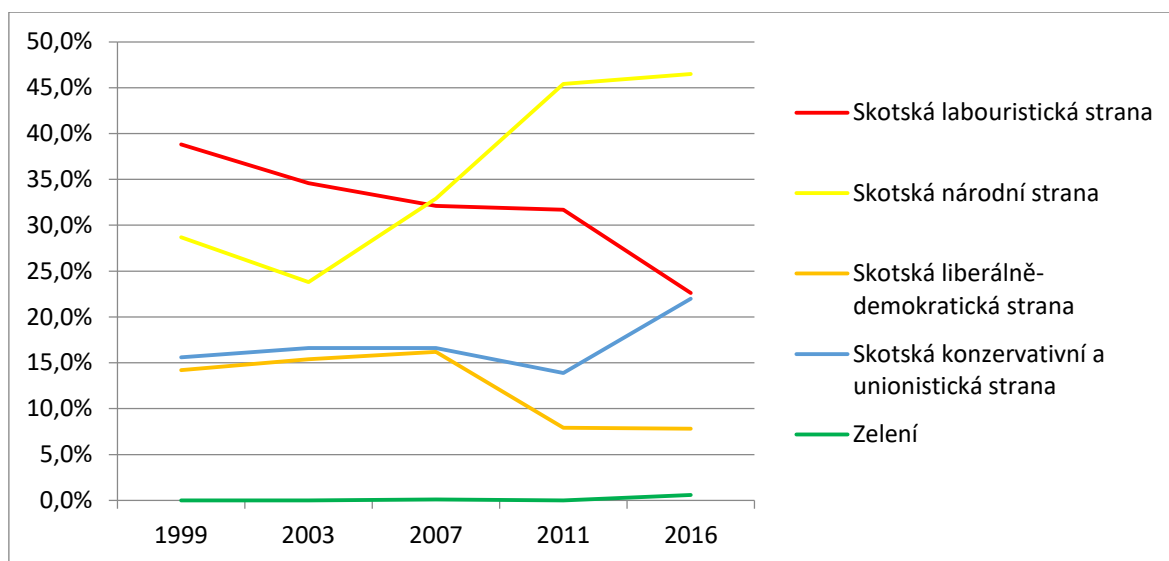
³³ The United Kingdom general election, konané 8. 6. 2017.

Tabulka 4: Vývoj zastoupení politických stran ve Skotském parlamentu mezi roky 1999 a 2016

	1999	2003	2007	2011	2016
Skotská labouristická strana	38,8%	34,6%	32,1%	31,7%	22,6%
Skotská národní strana	28,7%	23,8%	32,9%	45,4%	46,5%
Skotská liberálně-demokratická strana	14,2%	15,4%	16,2%	7,9%	7,8%
Skotská konzervativní a unionistická strana	15,6%	16,6%	16,6%	13,9%	22,0%
Zelení	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,6%

Zdroj dat: The Scottish Parliament (2017). Vlastní zpracování.

Graf 2: Vývoj zastoupení politických stran ve Skotském parlamentu mezi roky 1999 a 2016

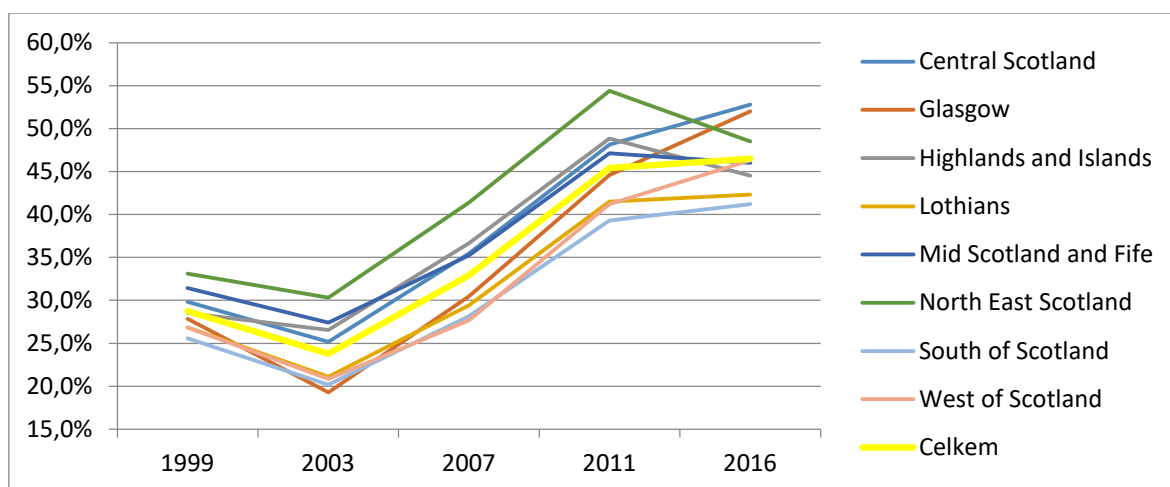
Zdroj dat: The Scottish Parliament (2017). Vlastní zpracování.

Vývoj voličské podpory SNP v jednotlivých volebních regionech výrazně kopíruje celonárodní trend. Výjimkami jsou regiony *North East Scotland* a *Highlands and Islands*³⁴, v nichž nastal mezi volbami v letech 2011 a 2016 pokles podpory SNP (viz graf 3).

Analýza vývoje SNP není předmětem této kapitoly ani práce, považují však za důležité poznamenat, že přestože je v této diplomové práci SNP označována za stranou levicovou a proevropskou, je tak činěno s plným vědomím toho, že strana prošla výrazným vývojem a těmito přívlastky by nebylo možné ji označovat během celé doby její existence. Stejně tak dílčí tvrzení o prioritách SNP (pokud není explicitně uvedeno jinak) vychází z jejího aktuálního programu pro všeobecné volby v roce 2017.

³⁴ V této analýze jsou uvedeny originální názvy volebních obvodů tak, jak s nimi pracuje The Scottish Parliament (2017). Překlady do českého jazyka se v různých zdrojích liší a interpretace výsledků by tak mohla být zavádějící.

Graf 3: Vývoj podpory SNP ve volebních regionech ve skotských parlamentních volbách mezi lety 1999 a 2016

Zdroj dat: The Scottish Parliament (2017). Vlastní zpracování.

5.1. „Za lepší Skotsko“

V názvu podkapitol jsou použity klíčové slogany SNP v kampani před všeobecnými volbami v roce 2017. V následujících řádcích budou přiblížena klíčová témata tak, jak je prezentuje na svých webových stránkách sama SNP. Základní vize strany zní:

„SNP je odhodlána utvořit Skotsko národem, jakým by mohlo být. Naší vizí je prosperující země, kde všichni dostanou šanci naplnit svůj potenciál. Chceme spravedlivou společnost, kde nikdo nezůstane stát mimo. Naší vizí je Skotsko jako nezávislá země srovnatelná s těmi nejlepšími“ (SNP 2017).

Dále na úvodní stránce seznamuje se šesti klíčovými oblastmi, které jsou jejími programovými prioritami, těmi jsou (v následujícím pořadí) státní zřízení, spravedlivější Skotsko, ekonomika, vzdělání, zdraví a životní prostředí.

V části zabývající se otázkami státního uspořádání je největší důraz kladen na myšlenku skotské nezávislosti. Argumentováno je touhou formovat svou vlastní budoucnost. SNP se staví do role jediného hráče, který má sílu, moc a odpovědnost Skotsko k nezávislosti dovést, tvrdí, že dosáhnout nezávislosti je možné pouze tehdy, když:

„(...) většina našich spoluobčanů bude přesvědčena, že pro naši zemi nabízí právě SNP nejlepší budoucnost“ (SNP 2017).

Dále je v této sekci věnována pozornost úsilí o prosazení druhého skotského referenda o nezávislosti s důrazem na objektivní změnu okolností, kterou s sebou přináší odchod Spojeného království ze struktur EU a upozorňuje na „*vyřazení Skotska z EU proti jeho vůli*“ (SNP 2017). Zároveň však SNP ve své stati na toto téma připouští, že se domnívá, že nezávislost není nutně jediným východiskem pro zachování skotské pozice v EU, a že prověří všechny ostatní možné mechanismy. SNP slibuje plné využívání přenesených pravomocí na Skotský parlament a usilování o jejich ještě větší posílení zejména v oblasti daňového systému, sociálního zabezpečení a ekonomiky. Dále je v textu deklarováno, že SNP považuje Sněmovnu lordů za „*urážku demokracie*“ a že se bude zasazovat o jeho zrušení a o změnu volebního systému ve prospěch poměrného.

Svou vizi v oblasti sociální spravedlnosti SNP představuje jako poskytnutí podpory každému, kdo ji potřebuje, jako vytvoření společnosti kde se každý cítí oceněn a řádně podporován. Deklaruje využití všech pravomocí Skotského parlamentu k tomu, aby zmírňovala dopady sociálních a ekonomických politik Westminsterského parlamentu a slibuje, že „*podporou spravedlnosti jako způsobu, jakým snížit nerovnosti, umožní Skotsku, aby se stalo prosperujícím a fiskálně udržitelným*“ (SNP 2017).

SNP dále propaguje takovou ekonomiku, která *bude „spravedlivě rozdělovat plody svých úspěchů mezi občany“* (SNP 2017). Nabízí podporu skotským byznysmenům, pro investice v tuzemsku, v Evropě i zámoří, a slibuje ve Skotsku vytvořit nejlepší podmínky pro investování v porovnání se zbytkem Spojeného království. Prioritou pro následující volební období je také zaměstnanost žen.

Kvalitní vzdělání je SNP považováno za investici do budoucna pro celou skotskou společnost a ekonomiku. Svým voličům nabízí zdvojnásobení časové dotace na bezplatnou péči o dítě a investice do nových předškolních a školních zařízení a kvalitnějšího vzdělávání personálu. Stanovuje si také cíl, aby do roku 2030 tvořilo 20 % studentů vyššího vzdělávání studenti z 20 % sociálně nejslabších regionů. SNP deklaruje, že se zasadí o bezplatné školství a uvede nové pracovní granty pro čerstvé absolventy. Cílem SNP je poskytnout nejlepší možnou šanci na úspěch v životě všem bez ohledu na jejich zázemí.

Národní zdravotní služba by měla zůstat veřejně financovanou a bezplatnou v okamžiku využívání. SNP slibuje zvýšení rozpočtu na zdravotnictví o £500 milionů každý rok funkčního období.

SNP se ve svém programu zavazuje chránit a šetrně využívat bohaté přírodní zdroje, kterými Skotsko disponuje. Významným tématem je dopad klimatických změn na obyvatelstvo v nejhudších oblastech světa a jejich lidská práva. Cílem je mj. snížit emise skleníkových plynů o 42 % do roku 2020 a stát se silným hlasem na globální scéně. Slibuje investice do domácích energetických zdrojů a podporu komunitní angažovanosti.

5.2. „Za spravedlivější Skotsko“

Současný program se profiluje jako levicový a silně sociálně zaměřený s důrazem na tvorbu spravedlivější společnosti. Mooney a kol. (2008) ve své publikaci, která reflektuje politickou pozici SNP po skotských parlamentních volbách 2007, upozorňuje, že přestože SNP doposud nemá tradici tvorby politik v oblasti sociálního blahobytu, projevuje zřejmé náznaky, že toto bude směr, kterým se bude nadále ubírat. Hned ve svém prvním vládním období využila SNP přenesených pravomocí Skotského parlamentu pro zvyšování politické divergence mezi státní politikou Westminsteru³⁵ a tou, kterou nastavuje Skotský parlament. Prvními kroky bylo zavedení bezplatné péče o seniory a zrušení některých poplatků pro studenty (Mooney a kol. 2008, s. 379). Prohlubování tohoto trendu označuje SNP za svou prioritu dodnes.

Dalšími velkými tématy prvního vládního období SNP byla podpora podnikání, ale také odmítavý postoj vůči válce v Iráku či k britskému vývoji raket Trident schopných nést jaderné hlavice. Toto potvrzuje i současná předsedkyně Skotské vlády a SNP Nicola Sturgeon, která ve svém životopisu na webových stránkách SNP zdůrazňuje jako zásadní vlivy na raný vstup do politiky (členkou SNP se stala v 16-ti letech) právě touhu po jaderném odzbrojení a snahu zmírnit a napravit důsledky *thatcherovských* reforem. Jako klíčový prvek úspěchu SNP ve Skotsku vnímá Mooney a kol. (2008) to, že strana byla „*připravena prosazovat, financovat a přijímat ty druhy politik, o kterých noví labouristé říkali voličům uplynulých deset let, že již nejsou v moderním světě žádané nebo proveditelné*“ (Mooney a kol. 2008, s. 390).

Stěžejním tématem současné politické agendy je evropská otázka a prezentace Skotska jako země patřící do struktur EU a vážící si jich. Nebylo tomu tak vždy, politická reprezentace SNP se v 80. letech 20. století stavěla proti evropské integraci, neboť ji považovala za politický projekt toryů³⁶, který podkopává skotské hodnoty. Trend obrátil až Alex Salmond, který v EU viděl prostor pro pokračování realizace sociálně demokratických reforem, které se snažila ukončit konzervativní vláda Margaret Thatcherové (Hepburn, Mcloughlin 2011, s. 389).

Politická hesla SNP k všeobecným volbám 2017 ukazují, jak silně program propaguje vytvoření rovné a spravedlivé společnosti s důrazem na napravení škod politiky toryů. V manifestu pro všeobecné volby 2017 se SNP mj. také opět zavazuje být v opozici vůči toryjským nuceným škrtům či bombardování Sýrie a utrácení miliard liber na vývoj nové generace jaderných raket Trident.

³⁵ Ustálené označení pro parlament Spojeného království.

³⁶ Ustálené označení pro sympatizanty a členy britské Konzervativní a unionistické strany.

V politickém programu je možné najít symboliku zejména v rovné, spravedlivé a mírové společnosti, což podporuje například výsledky pečlivé etnografické studie Berg (2016, s. 31-34). Odkazy na tuto interpretaci skotské národní identity se objevovaly i v odpovědích respondentů výzkumu pro účely této diplomové práce, ty budou dále diskutovány v následujících kapitolách. V rámci propagace myšlenky nezávislého Skotska se SNP ve svém oficiálním programu odvolává zejména na socioekonomické faktory, propaguje skotskou společnost jako poctivou, pečující a spravedlivou, tyto fakty pak staví do opozice s politikou Westminsteru. Odkazy na starobylost národa a jeho historický „nárok“ na vlastní stát se v oficiálním programu prakticky nevyskytují.

6. Oficiální propagační materiály

V následující kapitole budou představeny skotské symboly tak, jak jsou prezentovány turistickými agenturami. První část kapitoly je věnována webovým stránkám skotské národní rady pro turismus VisitScotland, druhá pak představení propagačních materiálů získaných v infocentru v Edinburghu.³⁷

6.1. VisitScotland

Webová stránka visitscotland.com je oficiální zákaznickou stránkou agentury VisitScotland a v této práci je využita pro demonstraci toho, jakým způsobem jsou skotské symboly prezentovány široké (především zahraniční) turistické veřejnosti.

VisitScotland mezi svými cíli uvádí „*propagovat Skotsko ve všech částech světa a přilákat tak návštěvníky, poskytovat informace a inspiraci skutečným i potenciálním návštěvníkům, aby měli možnost získat to nejlepší z návštěvy Skotska, a poskytovat návštěvníkům záruku kvality a poradenství partnerům v oboru, a pomoci tak plnit - a usilovat o překonání - očekávání návštěvníků*“ (VisitScotland 2017a). Logo agentury tvoří stylizovaný bodlák, který se objevuje i jako ikona v internetovém prohlížeči, kdykoli je stránka používána. Navigační lišta je uvozena graficky znázorněnou siluetou hlavy skotského náhorního skotu (oboje viz obrázek 5).

Obrázek 5: Logo agentury VisitScotland, navigační lišta webových stránek

Zdroj: VisitScotland (2017a).

V sekci *Unikátně skotské* je nabízeno sedm subsekcí, které popisují to, co činí dle autorů Skotsko a skotský národ specifickým. Jedná se o kilty a tartan, národní květinu bodlák, skotské korunovační klenoty, skotské eventy, dudy a ceilidh³⁸, Lochnesku a sv. Ondřej a *saltire*³⁹. Dále je v této sekci nabízena elektronická kniha skotských duchů, mýtů a legend, kterou se však tato práce podrobněji nezabývá.

³⁷ Edinburgh iCentre, 3 Princess Street Edinburgh, navštíveno 14. 6. 2017.

³⁸ Gaelský termín pro shromáždění, dnes používaný zejména pro tradiční keltský tanec (VisitScotland 2017c).

³⁹ Neformální označení pro skotskou vlajku s bílým svatoondřejským křížem na modrém poli (VisitScotland 2017f).

6.1.1. Tartan a kilt

Tartan je tkanina tvořená vodorovnými a svislými pruhy různých barev na barevném pozadí, je představován jako „*mnohem více, než oblečení*“ (VisitScotland 2017h). S důrazem na jeho starobylost je uváděno, že první zmínka o kiltu pochází z roku 1538. S tartanem se lidé nyní mohou setkat „*v módních kolekcích, v prodejních na hlavních třídách*“ (VisitScotland 2017h), vznikl však na Skotské vysočině, před stovkami let. Je používán k výrobě kiltu.

Kilt je pruh látky omotaný kolem pasu, pravý kilt obsahuje také malé kožešinové brašničky ovázané kolem pasu, sponu, která drží dvě části sukne přes sebe a *Sgian dubh*, malou dýku (VisitScotland 2017h). Dále je uvedeno 7 zajímavostí o kiltu, mezi nimi je například zdůrazněno, že pochází ze Skotské vysočiny, je možné ho oblékat různým způsobem, že jeho popularita vzrostla poté, kdy byl oblékán pluky ze Skotské vysočiny sloužícími v Britské armádě či že dnes je jedním ze znaků módy Vivienne Westwoodové. Dále jsou představeny příležitosti, při kterých jsou kilty nošeny. Těmi jsou svatby, *Highland Games*⁴⁰ a ceilidh. Představeny jsou také další možnosti nošení tartanu a šest míst, která je možné ve Skotsku navštívit a o tartanu se dozvědět více.

6.1.2. Bodlák

Bodlák je skotskou národní květinou. Na stránkách je označen za po tartanu druhý nejvíce signifikantní skotský symbol. Je představeno latinské motto řádu bodlák, v překladu „*nikdo mě nenapadá beztrestně*“ (VisitScotland 2017k). Autoři dále nastiňují legendu, podle níž se stal bodlák skotským národním symbolem při příležitosti, kdy byla skupina skotských bojovníků ušetřena přepadení norských nájezdníků poté, co jeden z útočníků šlápl na pichlavou rostlinu a jeho skučení probudilo dřímající skotské válečníky.

Dále je uveden fakt, že je ve Skotsku rozšířeno mnoho druhů bodláků a není jisté, který je tím pravým symbolem. Text o bodláku se také s nadsázkou věnuje skotské poezii a legendárnímu dílu skotského autora Hugh MacDiarmida *A Drunk Man Looks at the Thistle*⁴¹, nastudovat tuto epickou báseň je doporučeno každému, kdo plánuje cestu do Skotska.

Bodlák je popisován jako důležitý symbol skotské heraldiky. Čestné ocenění Řád bodláku bylo zavedeno Jakubem III. Skotským v roce 1687. Je udělován osobně britskou královnou těm, kteří mimořádným způsobem přispěli k životu ve Skotsku a Spojeném království, je druhým nejvyšším možným oceněním v zemi (VisitScotland 2017k).

---

⁴⁰ Pojem představen v kapitole 6.1.7.

⁴¹ V překladu „Opilý muž hledí na bodlák“.

Jako v řadě poslední významný fakt je uvedeno, že se bodlák „*nachází všude*“ (VisitScotland 2017k) a referují tím na fakt, že je hojně využíván jako symbol či logo nejrůznějších institucí a produktů. Explicitně zmíněny jsou například znak mezinárodního ragbyového týmu a fotbalových klubů či uniformy policejních důstojníků.

6.1.3. Dudy, tradiční hudba a ceilidh

Dalším představovaným „unikátně skotským“ symbolem je tradiční hudba a tanec. Nezapomenutelný zážitek z poslechu autentické hudby je popisován jako téměř zaručený. Návštěvníci jsou lákáni tvrzením, že „*skutečně skotský večer*“ je možné zažít právě ve skotském baru při poslechu tradiční folkové hudby a s tradičními tanci (VisitScotland 2017c). Podstatná část textu o skotské hudbě a tanci je na webových stránkách věnována dudám a dudákům. Popisováno je, jakým způsobem naplňují zvuky dud veřejný prostor, upozorňuje na jednotlivé muzikanty i dudácké přehlídky, které bývají součástí slavností a festivalů. Opět je zdůrazňována starobylost dud, jejich původ ve Skotské vysočině a souvislost s keltskou kulturou. Dále jsou návštěvníkům doporučována dudácká muzea, a Národní dudácké centrum v Glasgow⁴² (VisitScotland 2017c). Představeny jsou i další tradiční nástroje pro skotskou hudbu, výslovně uvedené jsou housle, akordeon, kytara či *clarsach*, skotská harfa.

Účast na ceilidh je nabízena jako nezapomenutelný zážitek. Ceilidh je původně výraz pro společenské setkání s neformální zábavou, dnes je termín používán zejména pro tradiční tanec na veselé, energické melodie. Ceilidh se často tančí na svatbách a oslavách. Hudebníci obvykle spojují všechny tradiční skotské nástroje, během hraní pak podávají tanečnickům instrukce, aby mohl tančit kdokoli z přítomných bez ohledu na znalost tance. Následuje přehled akcí, na kterých se návštěvník může ceilidh zúčastnit (VisitScotland 2017c).

6.1.4. Skotské korunovační klenoty a Kámen osudu

Obsahem dalšího textu na webových stránkách je představení korunovačních klenotů a Kamene osudu. Tyto předměty pocházející z 15. a 16. století a v průběhu historie byly používány při korunovaci skotských, britských i anglických panovníků. V současnosti jsou vystaveny na Edinburském hradě (VisitScotland 2017e).

Korunovační klenoty jsou souhrnné označení pro drahokamy osázenou korunu, propracovaný meč a žezlo, jsou nejstaršími korunovačními insigniemi na Britských ostrovech (VisitScotland 2017e). Dále je v textu popisována jejich stručná historie, mimo jiné například fakt, že byly poprvé použity v roce 1543 pro korunovaci Marie Stuartovny

---

⁴² National Piping Centre, 30-34 McPhater St, Glasgow.

na hradě Stirling či skutečnost, že musely být během historie třikrát ukryvány. Nejprve v polovině 17. století před Oliverem Cromwellem, poté byly po roce 1707 uloženy v útrokách Edinburského hradu, neboť nebyly využívány, a nakonec v průběhu 2. světové války z důvodů obav před nacistickou invazí.

Dále se text zabývá Kamenem osudu a opět jej návštěvníkům představuje včetně stručné historie. Kámen byl využíván při korunovaci skotských panovníků. V současné době je vystaven na Edinburském hradě společně s korunovačními klenoty, jeho replika je pak vystavena na zámku Scone.

Je uvedeno, že není znám přesný původ kamene, autor textu to však nepovažuje za příliš důležité v kontextu jeho pestré známé historie, a dále se věnuje především té (VisitScotland 2017e). Posledním skotským panovníkem, který měl tu možnost kámen během korunovace použít, byl Jan I. Skotský v roce 1292. O čtyři roky později ho ukořistil anglický král Eduard I. a odvezl jej do Westminsterského opatství, kde byl po 700 let uložen pod korunovačním křeslem. Na Vánoce roku 1950 jej skupinka skotských nacionalistických studentů z Westminsteru odvezla a ukryla jej. Objeven byl o několik měsíců později v opatství Arbroath zabalený ve skotské vlajce, byl navrácen do Westminsteru a v roce 1953 prozatím naposledy použit při korunovaci jejího veličenstva královny Alžběty II. (VisitScotland 2017e). Dále se v textu uvádí, že byl kámen osudu za doprovodu mnoha ceremonií a oslav navrácen do Skotska 30. listopadu 1996 (v den svátku sv. Ondřeje) a slavnostní procesí tehdy na Královské míli⁴³ v Edinburghu sledovalo přibližně 10 000 lidí.

6.1.5. Lochneska

Text věnovaný příšeře z útroh jezera Loch Ness je uvozen následujícím tvrzením: „*Všichni víme, že příběh Lochnesky číhající v temné oblasti Loch Ness na Skotské vysočině není jen pověstí. Lochneska skutečně existuje a více než 1 000 svědectví očitých svědků a mnoho nevysvětlených důkazů nechává vědce bezradné.*“ (VisitScotland 2017g). Na stránce jsou dále výzvy k nahlášení výskytu či odeslání fotografií včetně odkazu na *Oficiální registr zpozorování Lochnesky*⁴⁴.

V další části textu je spekulováno nad tím, jak Lochneska vypadá a jaké jevy doprovázejí její přítomnost. Konkrétně jsou uvedeny například kruhy vody na hladině jezera, které se vytvoří bezprostředně poté, co se Lochneska potopí.

Podstatná část textu je věnována popisu lokality a krajiny, ve které se jezero Loch Ness nachází. Krajina je popisována jako plná dramatických scénérií a malebných

⁴³ „The Royal Mile“, označení pro cestu v Edinburghu spojující Holyrood Palace a Edinburský hrad.

⁴⁴ Official Loch Ness Monster Sightings Register. Dostupný online. www.lochnesssightings.com

vesniček, jezero pak jako jedno z největších a nejhlubších ve Velké Británii. Doporučován je také hrad Urquhart, výstava *Nessieland* ve městě Drumnadrochit či plavby po jezeře.

6.1.6. Sv. Ondřej a saltire

Patronem Skotska je sv. Ondřej již více než 1000 let (VisitScotland 2017f). Ani v tomto případě není podle textu zcela jasné, jakým způsobem se jím stal. V několika heslech je popsána stručná historie, jeho spojitost se Skotskem, klíčová bitva u Athelstanefordu a odkaz sv. Ondřeje v současnosti.

Autor textu uvádí, že sv. Ondřej byl pravděpodobně rybářem a jedním z Ježíšových apoštolů. Sv. Ondřej byl odsouzen Římany v Řecku k smrti ukřižováním, ale požádal o sbití kříže diagonálně, neboť si nepřipadal hoden zemřít na stejném tvaru kříže jako Ježíš. Odtud pochází symbol diagonálního svatoondřejského kříže použitého mj. na skotské vlajce. Pečeť *Strážců Skotska*⁴⁵ obsahovala znázornění Sv. Ondřeje s diagonálním křížem, poprvé se sv. Ondřej objevil v roce 1390 jako národní symbol na pětišilinkových mincích ražených za vlády Richarda III. (VisitScotland 2017f).

Podle popisované legendy byly pozůstatky sv. Ondřeje přivezeny z řeckého města Patra do Kinrymontu ve Fife ve 4. století sv. Regulem poté, co jeho loď ztroskotala na východním pobřeží Skotska. Kostel v Kinrymontu se stal katedrálou sv. Ondřeje a zároveň hlavním centrem středověkých poutníků. Jiná představená legenda praví, že sv. Ondřeje za patrona Skotska přijal v 9. století král Angus I. po vítězné bitvě u Athelstanefordu. Obávajíc se porážky se král začal modlit, když v tom se na blankytné obloze z oblaků zformoval svatoondřejský kříž. Král podle legendy přísahal, že když bitvu s pomocí sv. Ondřeje vyhraje, určí ho skotským patronem. Skoti vyhráli, od té doby také podle legendy tvoří skotskou vlajku bílý diagonální kříž na modrém poli (VisitScotland 2017f).

Dále je v textu zmíněn státní svátek Den sv. Ondřeje, který se slaví každý rok 30. listopadu. V tento den se koná mnoho kulturních událostí po celé zemi, mnoho historických atrakcí nabízí ten den volný vstup, konají se trhy a či umělecká představení.

Saltire je označení pro skotskou vlajku s bílým diagonálním křížem na modrém (původně azurovém) poli a dle citovaného textu je nejstarší vlajkou v Evropě. Text dále doporučuje navštívit *National Flag Heritage Centre*⁴⁶ v Athelstanefordu.

---

⁴⁵ Guardians of Scotland, 1296–1306.

⁴⁶ V překladu „Národní centrum dědictví vlajky“. Parish Church, Main Street, Athelstaneford.

6.1.7. Autentické kulturní akce

V této sekci webových stránek naleznou návštěvníci podrobný přehled autentických kulturních akcí a významných skotských dnů přehledně rozdělených podle měsíce konání (VisitScotland 2017b). Zde podrobněji představím ty významné dny, o kterých jsem našla časté zmínky v literatuře, či se objevovaly v odpovědích respondentů. Kompletní přehled prezentovaných kulturních akcí pro následující rok je obsahem přílohy B.

Burns Night

Burns Night (mými respondenty častěji označována jako *Robert Burns Supper*) je tradiční každoroční rodinné setkávání konané 25. ledna u příležitosti výročí narození tohoto slavného skotského básníka. Autor textu popisuje, jak tradice vznikla a obvyklý průběh večeře. Přestože se průběh večeře mezi rodinami liší, obvykle jsou lidé oblečeni do tradičních tartanových vzorů, muži v kiltech, k večeři se podává *haggis*⁴⁷ a popíjí se whisky. Večer začíná prolovem hostitele a recitací básně *Selkirk Grace*, následuje večeře. Po předkrmu je předveden akt *Address to a Haggis*, jehož součástí je přípitek whisky, poté je servírován tradiční pokrm a dezert. Následuje recitace či zpěv několika dalších významných Burnsových básní (VisitScotland 2017d).

Royal Edinburgh Military Tattoo

Tyto tradiční přehlídky jsou součástí letních festivalových slavností na Edinburském hradě, jsou popisovány jako „jedinečná a nezapomenutelná oslava hudby, tance a armády, která vám vyrazí dech“ (VisitScotland 2017j).

Autor textu označuje představení za nejspektakulárnější na světě. Vyzdvihuje, že se koná na pozadí osvětleného Edinburského hradu, účastní se ho téměř tisíc hudebníků, dudáků, bubeníků, zpěváků a tanečníků. Jedná se o kombinaci vystoupení dudáků, bubeníků a vojenských kapel hrajících inspirativní bitevní melodie slavných skotských pluků.

Highland games

„Hry Skotské vysočiny“ kombinují dle propagačního textu mezinárodní sportovce, místní komunity a návštěvníky, a nabízejí možnost skvěle stráveného rodinného dne (VisitScotland 2017i). Autor popisuje program her a v něm tradiční atletická zápolení jako například *tug-o-war* (přetahování lanem) či *the caber toss* (házení kládou), taneční soutěže či dudácká vystoupení, a upozorňuje, že vše probíhá v malebném skotském prostředí.

---

⁴⁷ Skotské národní jídlo z ovčích vnitřností doplněné obvykle kroupami či ovesnými vločkami a servírované s mačkanými brambory a tuřínem. Receptura se regionálně liší.

Hry se konají každý víkend v létě od května do září na různých místech po celé zemi. Návštěvníkům autor slibuje sportovní vzrušení. Olympijské disciplíny hod kladivem a vrh koulí mají původ právě na těchto hrách. Dále se dle autora může návštěvník těšit na hudební představení, tance či soutěže klanů. Klanová účast na hrách je společenskou a ceremoniální záležitostí (VisitScotland 2017i).

6.1.8. Shrnutí

Symbole uváděné agenturou VisitScotland jako typicky skotské jsou dominantně etnohistorické povahy. VisitScotland symbole představuje široké, zejména zahraniční, turistické veřejnosti, jsou však prezentovány a stereotypizovány právě takovým způsobem, který umožňuje jejich pozdější využití jako obchodního artiklu. Existuje proto předpoklad, že právě tyto symbole budou dominovat veřejnému prostoru v centru velkých měst.

6.2. Propagační letáky

Propagační materiály byly získané od pracovníka infocentra, který byl požádán, aby doporučil místa a aktivity, jež by měl návštěvník absolvovat, pokud chce zažít „to nejlepší, co Skotsko nabízí“.

Pracovník mi poskytl 17 letáků, které byly pro účely diplomové práce rozděleny do pěti kategorií. První kategorií byla brožura komplexního průvodce městem (1 ks), druhou letáky propagující prohlídky s živým průvodcem (3 ks), třetí kategorií představovala vlastní prezentace významných budov a institucí (3 ks), čtvrtou letáky propagující místní atrakce v jednotlivých regionech (3 ks) a poslední kategorií pak letáky nabízející zážitkové atrakce (7 ks). Kompletní přehled získaných letáků je obsahem přílohy C.

Pro účely analýzy bylo zvoleno 11 symbolů a sledována jejich četnost v grafickém zpracování propagačních materiálů. Symbole byly vybrány podle následujícího klíče: prvních 7 symbolů odpovídá symbolům představeným výše v sekci 6.1, další symbole byly přidávány, pokud tvořily ústřední motiv některého letáku. Pro zachování srovnatelnosti s běžnými letáky byla v případě mnohostránkových brožur analyzována pouze titulní strana.

Nejčastěji zobrazovanými prvky nesoucími skotskou národní symboliku byly sešesti vyobrazení tartan a kilt, *saltire*, kulturní akce a krajina Skotské vysočiny, pětkrát byl vyobrazen Edinburský hrad a whisky, třikrát motiv dud či ceilidh a jelenů, dvakrát bodlák a korunovační klenoty. Symbol Lochnesky se ve studovaném vzorku letáků nevyskytuje.

Obecně platí, že zobrazované symboly odpovídají tématu letáku. Symbol Edinburského hradu byl vyobrazen na *průvodci* městem i všech letáčích nabízejících *komentované prohlídky* města. Letáky z kategorie *regionální* obsahují symbol *saltire* (v logu organizace, která je vydává), dále symboly typické skotské krajiny či odkazy na kulturní akce v regionu.

Letáky propagující *zážitkové* atrakce jsou trojího druhu. Prvním jsou *zážitkové* zájezdy na Skotskou vysočinu, dalším ochutnávky whisky a posledním večer se skotskou hudbou a ceilidh. Analogicky u nich dominují symboly krajiny Skotské vysočiny, kulturních akcí a whisky.

Letáky z kategorie *budovy a instituce* propagují především konkrétní objekt, ve výběru pro tuto práci se jednalo o budovu Skotského parlamentu, Edinburský hrad a palác Scone, místo korunovace skotských králů. V této kategorii jsou proto přítomné symboly Edinburského hradu či korunovačních klenotů, mimo již zmíněné symboly jsou použity také například symboly tartanu či kiltu.

Leták s největším množstvím sledovaných symbolů zval na představení *Spirit of Scotland Show*⁴⁸ (obrázek 6) a zobrazuje symboly tartanu a kiltu, bodláku, dud, *saltire*, kulturních akcí, whisky a jelena. Leták zve na kulturní akci a slibuje ryze skotský zážitek.

Obrázek 6: Leták *Spirit of Scotland Show*

Zdroj: Vlastní foto, 2017.

Doporučení pracovníka infocentra se týkala zejména tří tematických oblastí. Nejprve nabádal k navštívení pamětihodností Edinburghu, explicitně pak k pěšímu absolvování Královské míle. Dále doporučoval programy, jejichž součástí jsou ochutnávky whisky. Zatřetí pak doporučil vycestovat do oblasti Skotské vysočiny.

---

⁴⁸ *Duch Skotska*, vlastní překlad.

S výsledky analýzy je nutno nakládat velice obezřetně a není možné pronášet direktivní závěry, a to především z následujících důvodů:

Výběr vzorku propagačních materiálů byl zcela jistě zatížen subjektivním výběrem pracovníka infocentra, stejně tak byl dominantně vztažen k městu Edinburgh. Vzorek letáků je také příliš úzký a v několika případech se jedná o propagaci konkrétní instituce či projektu bez zjevné ambice postihovat či propagovat skotskou identitu. Většina letáků byla zaměřena na propagaci nějaké formy komerčního produktu.

Přestože je interpretace zatížena mnoha limity, má určitou vypovídající hodnotu, zejména o image Skotska, která je „shora“ reprodukována mezi návštěvníky.

7. Výskyt skotských národních symbolů ve veřejném prostoru ve městech Edinburgh a Glasgow

Výzkum v Edinburghu a Glasgow probíhal začátkem června 2017. Tato kapitola si neklade za cíl předložit hloubkovou analýzu pojednávající o symbolech ve veřejném prostoru, měla by sloužit spíše jako doplnění ostatních částí diplomové práce. Přesto budou v této kapitole identifikovány stěžejní skupiny skotských symbolů užívaných ve veřejném prostoru a provedena základní komparace jevů ve městech Edinburgh a Glasgow. Schémata pohybu městem jsou přiblížena v kapitole 2.

Edinburgh je hlavním městem Skotska. Dříve, než budou prezentovány komparační postřehy, považuji za vhodné uvést, že některé skotské symboly, zejména pak vlajka se svatoondřejským křížem, jsou v určitých případech do veřejného prostoru umisťovány z protokolárních důvodů.

Důraz byl kladen na sledování oficiálních národních symbolů, zejména pak skotskou vlajku s bílým svatoondřejským křížem na modrém poli, symbolickou prezentaci Skotska v turisticky frekventovaných lokalitách a projevy politické angažovanosti občanů na soukromých objektech.

7.1. Edinburgh

Dominantním symbolem ve veřejném prostoru Edinburghu jsou skotské národní vlajky (*saltire*). Umístěny bývají na nejčastěji na veřejných budovách (obrázek 7), ne však výlučně. Fyzicky bývá *saltire* vyvěšena například také na průčelí hotelů či sídel skotských firem (obrázek 8), je také často jedním z prvních symbolů, který návštěvníky láká do obchodů se suvenýry (obrázek 9). Symbolika vlajky se svatoondřejským křížem je také ústředním motivem mnoha upomínkových předmětů, odznáčků, pohledů či poštovních známek (obrázek 10).

Obrázek 7: Skotské vlajky na budově Bank of Scotland v Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Obrázek 8: Skotské vlajky na průčelí hotelů v Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Obrázek 9: Obchody se suvenýry v centru Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Obrázek 10: Poštovní známky a upomínkové předměty v obchodu se suvenýry na Princess St. V Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Návštěvníkům jsou „typicky skotské“ předměty nabízeny v mnoha obchodech se suvenýry. Nejčastěji používané symboly jsou kromě výše uvedené *saltire* zejména motiv tartanu a skotské národní květiny bodláku. Motivy se objevují na textilu, keramice, knihách, poštovních známkách nebo například na placátkách (obrázek 11). Přestože skotským národním zvířetem je jednorožec, častěji jsou nabízeny hračky s motivem Lochnesky nebo skotského náhorního skotu oděné do tartanových oblečků. Velice často

jsou pro propagaci skotských produktů používány motivy typické krajiny Skotské vysočiny s ovceci či jeleny.

Ve veřejném prostoru se také objevují připomínky slavných osobností, z nichž v Edinburghu největší pozornost poutá monument Sira Waltera Scotta postavený ve viktoriánském novogotickém slohu (obrázek 12).

Obrázek 11: Upomínkové předměty v obchodu se suvenýry na South Bridge v Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Skotskou kulturu symbolizují také tradiční skotské pokrmy. Skotské národní jídlo haggis či specifický nápoj Irn-bru (obrázek 13) je možné zakoupit v mnoha podnicích ve městě, ale motiv haggisu zde nekončí. V Edinburghu je možné zakoupit například smažené brambůrky s příchutí haggis či skotskou pizzu Statečné srdce, kde je haggis jednou z ingrediencí (obrázek 14).

Obrázek 12: Busta J. Macphersona na Market St. a Scott Memorial v Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Nezanedbatelnou symboliku v sobě nesou také zvyky, jež Skoti v běžném životě praktikují a na něž jsou hrdí. Od dvou respondentů rozhovorů v Edinburghu mi byl nezávisle na sobě doporučen bar Sandy Bell's (obrázek 15), ve kterém hraje každý den živá skotská hudba. Nejedná se přitom o bar turistický, v Sandy Bell's se scházejí převážně místní hosté a hrají lokální muzikanti. Právě tuto skutečnost prezentovali oba respondenti jako přidanou hodnotu tohoto podniku.

Obrázek 13: Haggis a Irn-bru v restauraci na Cockburn St. v Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017.

Obrázek 14: Haggis v netradičních pokrmech, Edinburgh

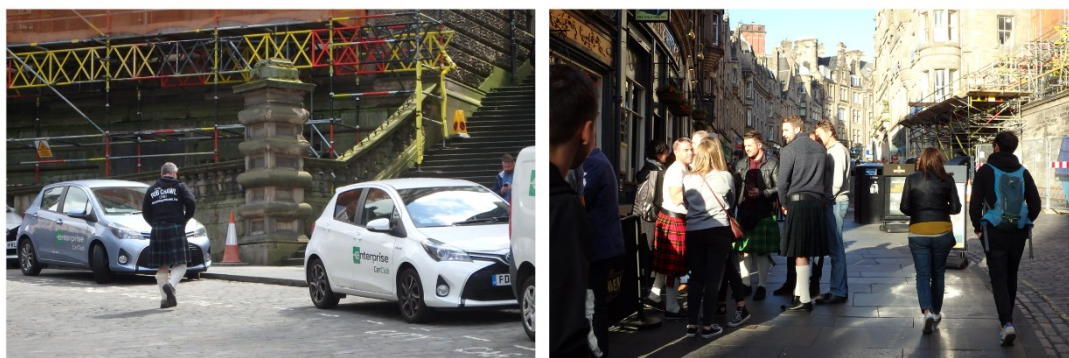
Zdroj: Vlastní foto, 2017.

Obrázek 15: Bar Sandy Bell's v Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017.

Ve Skotsku je také rozšířenou tradicí sledovat sportovní utkání národních týmů v kiltu. A to nejen přímo na sportovištích, ale také například ve sportovních barech či na veřejných projekcích, obrázek 16 ukazuje fanoušky skotského fotbalového týmu ve veřejném prostoru centra Edinburghu před zápasem s Anglií 10. 6. 2017.

Obrázek 16: Fanoušky skotské fotbalové reprezentace, Edinburgh

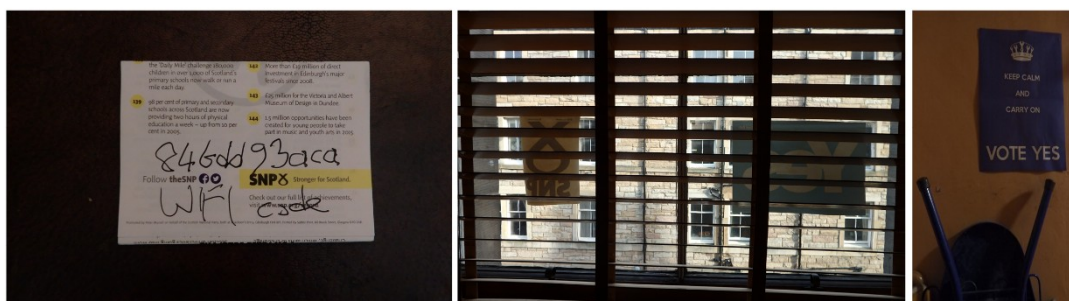
Zdroj: Vlastní foto, 2017

Svou příslušnost ke skotskému národu lidé vyjadřují také například tím, že pro své automobily zvolí státní poznávací značku se symbolem skotské vlajky, o což je nutné úřady požádat. Téměř tři roky po konání referenda o nezávislosti byly automobily občanů často stále polepeny propagačními materiály některé z kampaní (obrázek 17).

Obrázek 17: Skotské symboly na automobilech, Edinburgh

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Obrázek 18: Politické letáky v domácnosti v Edinburghu

Zdroj: Vlastní foto, 2017.

Krásnou ukázkou občanské angažovanosti byl jeden z mých respondentů a zároveň hostitel v Edinburghu. Aniž by mi byla tato skutečnost předem známa, byl členem SNP a vášnivým zastáncem nezávislosti, což bylo v jeho domácnosti zřejmé na mnoha místech. Obrázek 18 ukazuje plakáty vyvěšené u něj v domácnosti či heslo pro připojení k wifi, které mi bylo poskytnuto na volebním letáku SNP. Veřejné sdělování politického názoru pomocí umístění propagačních plakátů v oknech bylo častým jevem v obou městech.

7.2. Glasgow

Zatímco v Edinburghu pozici stěžejního symbolu plnila skotská národní vlajka, neboť ji bylo možné pozorovat na mnoha budovách v celém městě, v Glasgow bylo těžiště pozornosti návštěvníka posunuto na opulentní obchody s upomínkovými předměty (obrázek 19).

Obrázek 19: Obchody se suvenýry v centru Glasgow

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Tyto obchody byly zejména na ústředních pěších zónách Buchanan St. a Sauchiehall St. zpravidla výrazně většího měřítka než obdobné obchody v Edinburghu. Ústředním symbolem byl tartan, který se promítal i do názvu obchodů. Dále se opět objevovaly symboly bodláku či *saltire* a v neposlední řadě také motiv jelenů, Lochnesky a skotského náhorního skotu. Motiv typické skotské krajiny byl v Glasgow uplatňován silněji, také vzhledem ke geografické blízkosti přírodních dominant, z nichž turisticky nejvýznamnější je jezero Loch Lomond.

Skotskými firmami a institucemi je motiv bodláku hojně využíván v jejich grafické prezentaci, ukázka tohoto fenoménu je obsahem obrázku 20.

Také v Glasgow je zřejmá občanská politická angažovanost. Podobně jako v Edinburghu jsou v oknech vylepovány plakáty či vyvěšovány vlajky. Na obrázku 21 jsou tyto projevy zachyceny tak, jak je bylo možné pozorovat v Glasgow ve čtvrti West End. V Glasgow byly politické symboly umisťované častěji, spontánněji a kreativněji než v Edinburghu.

Obrázek 20: Motiv bodláku, loga institucí a podniku v Glasgow

Zdroj: Vlastní foto, 2017

Obrázek 21: Projevy občanské angažovanosti, West End, Glasgow

Zdroj: Vlastní foto, 2017

7.3. Shrnutí

V Edinburghu i Glasgow jsou skotské symboly ve veřejném prostoru zastoupeny výrazně. V centrech měst symboly často v té nejjednodušší rovině slouží k primární asociaci se Skotskem a jeho kulturou a jsou cíleny na (zahraniční) návštěvníky. Motivací k jejich použití bývá komerční zisk. V tomto duchu je možné vnímat způsob prezentace obchodů se suvenýry či umístování skotských symbolů na průčelí barů a restaurací prezentujících se jako typicky skotské. Ulicemi obou měst také stále zní skotská hudba a láká návštěvníky do obchodů či restaurací. Na některých místech jsou přítomni muzikanti, jinde zní skotské melodie z reproduktorů.

Skotskou symboliku v sobě nese také záměrné používání modré barvy, která evokuje jak motiv *saltire*, tak kampaně za nezávislost, a společně se symbolem bodláku bývá využíváno skotskými firmami, podniky a institucemi pro zdůraznění jejich lokálního

původu. Jedním z mnoha příkladů může být symbolická prezentace skotských bank *Bank of Scotland* a *Royal Bank of Scotland*, či výše zmíněný bar Sandy Bell's (obr. 7.9).

Ve veřejném prostoru jsou i téměř tři roky po referendu o nezávislosti přítomné relikty jednotlivých kampaní. Jedním z důvodů může být jistě právě končící volební kampaň politických stran pro všeobecné volby do britského parlamentu. Vystavovaná hesla jsou však často právě ta, která byla používána kampaněmi týkajícími se skotské nezávislosti a hesly odkazujícími na vidinu spravedlivé a pacifistické a přátelské společnosti. Lidé, se kterými jsem hovořila, většinou uváděli, že otázka nezávislosti je pro ně stále aktuální.

Tomu, nakolik výše uvedené symboly a způsob jejich prezentace rezonují s individuálním vnímáním skotské národní identity, se mimo jiné věnuje následující kapitola.

8. Individuální percepce skotské národní identity

V následující kapitole představím výstupy z rozhovorů s deseti respondenty ve městech Edinburgh a Glasgow. Respondenti odpovídali na 11 otázek souvisejících s vnímáním národní identity, skotských symbolů a možnosti skotské nezávislosti. Metodika vedení rozhovorů představena v kapitole 2, kompletní znění otázek v angličtině je pak obsahem přílohy D.

8.1. Výstupy z rozhovorů

1. Respondenti

V rámci první otázky byli respondenti požádáni, aby o sobě podali základní informace. Z důvodu tematického zaměření výzkumu byly zjišťovány zejména následující údaje: vedle jména a věku respondenta se jednalo o fakt, jak dlouho žije ve městě, ve kterém rozhovor probíhal. Pro interpretaci odpovědí a zařazení do kontextu bylo dále důležité, kde se respondent narodil, v jakých dalších regionech žil a odkud pochází jeho rodiče. Vzorek respondentů je z hlediska výše uvedených kritérií poměrně pestrý. Nejmladším respondentem byl Respondent 6 (R6, 24 let), sedm respondentů bylo ve věkovém rozmezí 25-32 let, zbylí dva pak byli ve věku 40 a 65 let. Dva respondenti byli narozeni v Anglii, jeden v Polsku, a jen 3 respondenti prožili celý život v Edinburghu, respektive v Glasgow. Mezi respondenty byli lidé vyrůstající na ostrovech i Skotské vysočině. Podrobný přehled respondentů je obsahem přílohy E.

2. Skotské symboly

Ve druhé otázce byli respondenti požádáni, aby si vybavili pět věcí, které podle nich symbolizují Skotsko. V odpovědích byla nejčastěji zmiňována whisky (v 7 z 10 případů), další dva respondenti pak uvedli holdování alkoholu či útulné hospůdky. Často se vyskytující odpovědí byl také kilt či tartan (v 6 z 10 případů). Téměř všichni respondenti (8 z 10) uvedli nějakou formu kulturního symbolu, ať už to byly dudy, folková hudba jako taková s důrazem na to, že skotská folková hudba není založena jen na hře na dudy. Zmiňována byla také symbolika keltské kultury, národního tance Ceilidh či skotských balad. Respondent 1 (R1) uvedl pojem „*starobylá keltsko-vikingská kultura*“.

Dále respondenti zmiňovali typická skotská jídla a nápoje, zejména pak národní pokrm haggis a limonádu Irn-bru, ale také například fish & chips. Někteří respondenti označovali za symbolickou krajinu Skotské vysočiny či referovali konkrétní místa, většinou

spojená s lokalitou jejich pobytu, jako například Commonwealth fontána v Glasgow či vrch Artušovo sedlo v těsném sousedství Edinburghu. Dále byl zmiňován sport, zejména v Glasgow a zejména fotbal. Překvapivě pouze jeden respondent v této první fázi rozhovoru zmínil jako skotský symbol vlajku s ondřejským křížem či skotskou národní květinu bodlák. Častěji byly zmiňovány pojmy jako fotbal, déšť či přátelská povaha Skotů.

3. Skotské povahové rysy

Skotské povaze pak byla věnována další otázka, kde byli respondenti požádáni, aby vyjmenovali povahové rysy, které považují za typicky skotské. Velice často se objevovala odpověď, že Skoti jsou přátelští a mají specifický smysl pro humor (v 7 z 10 případů). Specifický humor pak respondenti popisovali jako takový, který je suchý až sebeironický a lidé mají tendenci nebrat se příliš vážně.

Respondenti také stavěli povahové rysy, jako přátelský, laskavý či otevřený vedle takových pojmů jako tvrdohlavý až agresivní. Vysvětlovali to tím, že Skoti jsou velice přátelští a milí, ale ve chvíli, kdy dojde na rozepři, brání své stanovisko či své blízké velice vášnivě. Tento typ odpovědi byl specifický zejména pro respondenty v Glasgow a v interpretaci jevu se odlišovali jen v maličkostech. Dále pak respondenti často uváděli, že jsou Skoti hrdí a mají tendenci tvořit úzce spjaté komunity s vysokou mírou sounáležitosti. Respondentka 3 (R3), která byla narozena v Anglii a velkou část svého života pak prožila na Orknejských ostrovech, uvedla svou domněnku, že:

„...., je na Skotech poznat, že v sobě mají hluboko zakódované, že byli v historii vždy minoritou a vydědění, a jsou proto hrdí na to, co dokázali, i když bývali okolím zatracováni.“

4. Individuální percepce národní identity

Čtvrtá otázka byla zaměřena na osobní vnímání národní identity respondenty. Ptala jsem se na to, co pro ně znamená a zda je důležitou součástí jejich života. Všichni respondenti bez výjimky a bez váhání uvedli, že jsou hrdí na to, že jsou Skoty, a to i v případě kdy tvrdili, že se nad tím dosud nikdy hlouběji nezamýšleli.

Většina respondentů zmiňovala nějakou formu citové vazby k místu či komunitě. Zajímavým respondentem byl Respondent 4 (R4), který je původem z Polska a v Edinburghu žije sedm let. Účast ve výzkumu byla z jeho iniciativy. Když se dozvěděl, že dělám rozhovory se Skoty obsahující tematiku národní identity, trval na tom, že chce být také součástí, že národní identita pro něj znamená domov a obrátil se na mně s následujícím argumentem:

„Skotsko je mým domovem, po sedmi letech se cítím stejně Skotem, jako Polákem, a rád se k této problematice vyjádřím.“

R4 se považoval za příslušníka skotského národa, ráda jsem mu prostor ve svém výzkumu dala, neboť považuji národní identitu za subjektivní záležitost. Kromě několika výletů však R4 strávil celý svůj pobyt ve Skotsku v turistickém centru v Edinburghu a na jeho odpovědích to bylo poměrně znát. Zajímavým momentem bylo, když trval na tom, že musím ochutnat skotský národní pokrm haggis. Zavedl mě do restaurace, která se nacházela v historické části města a vítala sloganem „Nejlepší haggis v Edinburghu“. Restaurace byla vlastněna polským majitelem a ve druhém patře se nacházel polský vodka bar. Došlo tak k situaci, kdy mi Polák, který se dle svých vyjádření cítí být stále více Skotem, představoval skotské národní jídlo v polské restauraci.

Dále se v odpovědích kromě přímých referencí na domov a domovinu vyskytoval také kulturní aspekt (ve 4 z 10 případů), respondenti popisovali národní identitu jako způsob, jakým byli vychováni a kým se stali, zmiňovali kulturu a způsob uvažování. Někteří opět naráželi na starobylost skotského národa, R1 uvedl, že národní identita je *„...něco, co je mou nedílnou součástí po generace.“*

Můj hostitel z Glasgow R6 pak národní identitu popisoval jako pocit:

„Je to pocit jedinečnosti, mít možnost se bavit, vynikat, být hrdý na to, že jsem součástí dědictví národa, který se po tisíce let nemění.“

Někteří respondenti také poměřovali, zda se cítí být více Skoty či Brity, pokud tuto problematiku respondenti zmínili, jednalo se spíše o záležitost míry. Například R3, která strávila část dětství v Anglii, uvedla:

„Cítím se být v první řadě Britkou, poté Skotkou, Skotsko je více otevřené, přátelské a laskavé, cítím se tu lépe než v Anglii.“

5. Literární odkazy

V páté otázce jsem se dotazovala na znalost velkého národního barda Ossiana, který je v literatuře spojován s „probuzením skotské národní identity“ v 60. letech 18. století (např. Ferguson 1998; Davidson 2000; Thiessová 2007). Překvapivě znalost pojmu Ossian uvedli pouze dva respondenti, a to ti starší, R1 (40 let) a Respondent 5 (R5, 65 let), ani ti

mu však nepřikládali přílišnou váhu. Mladší respondenti uvedli, že tento pojem slyší poprvé v životě a nevybavují si ani, že by se o něm učili ve škole.

Toto zjištění pokládám za překvapující, neboť jsem v přípravě diplomové práce v literatuře s tematikou skotské národní identity na Macphersonova Ossiana byl tento pojem opakovaně zmiňovaný a nutně jsem tedy předpokládala, že bude jeho odkaz rezonovat i v současné skotské společnosti.

Naopak s poezií Roberta Burnse byli respondenti dobře obeznámeni. Většina z nich doslova uvedla, že se učili básně recitovat a zpívat ve škole (v 8 z 10 případů). Respondenti také často zmiňovali roli rodiny, recitování básní dětem před spaním či každoroční *Robert Burns Supper*.

Otázka byla směřována na to, kde (pokud) se s výše uvedenými pojmy setkali respondenti poprvé, kdo jim je představil a při jaké příležitosti. R1, který prožil většinu života na ostrově Skye a považuje se za pravého *Highlandera*⁴⁹, uvedl:

„Pojmy znám, ale nevím odkud původně, myslím, že jsou spojené s naší rodinou odjakživa.“

6. Skotské symboly viditelné

Cílem další otázky bylo zjistit zda, případně při jakých příležitostech, jsou respondenti ochotní viditelně nosit některou formu národních symbolů, setkávat se a provozovat skotské zvyky. První část otázky byla obecná, pokud se k tomu sami respondenti ve svých odpovědích nedostali, doplnila jsem přímý dotaz, zda aktivně podporovali nějakou politickou stranu ve volbách či některou z kampaní před referendem o nezávislosti.

Nejčastější, a většinou rychlou a spontánní odpovědi, byly svatby. Na skotských svatbách jsou podle respondentů muži oblečeni v kiltech, hraje skotská hudba, tančí se Ceilidh. Dále v odpovědích dominovala sportovní utkání, zejména pak ragby a fotbal (v případě respondentů z Glasgow). V případě mezinárodních utkání skotských týmů nosí skotští fanoušci kilty doplněné tričkem.

Mezi dalšími příležitostmi, kdy se respondenti odívají tradičním způsobem, patří skotské festivaly a události, jako například *Robert Burns Supper*, Skotské hry či setkání, na kterých se tančí Ceilidh. R2 pak uvedla, že mnozí její přátelé si nechali na důkaz příslušnosti ke Skotskému národu vytetovat bodlák.

Polovina respondentů v období před volbami nebo referendem aktivně podporovala některou politickou stranu či hnutí nebo podporovala jednu z kampaní před referendem o nezávislosti. Jednalo se většinou o nošení odznaků s logy či hesly stran,

---

⁴⁹ Obyvatel Skotské vysočiny.

samolepky v oknech či na automobilech nebo trička podporující jednu z kampaní. Ve městech dle respondentů stále pravidelně probíhají akce a pochody za nezávislost, kterých se lidé účastní obvykle tradičně oblečení, a s odznaky či transparenty kampaní. Respondent 7 (R7) zmínil, že vlastní několik triček kampaně Better Together s různými tématy a symboly a uvedl:

„Mám několik triček, ale jsem pro setrvání, ne pro nezávislost! Například tričko se všemi vlajkami, které obsahují vlajku Spojeného království, víš, kolik takových zemí je? I Kanada ji tam donedávna měla..., protože si prostě myslím, že patříme spíše k těmto zemím než k Evropské unii. Nosím je často i dnes, po referendu.“

Zbylých pět respondentů se o politiku buď příliš nezajímá, nebo se aktivně neangažuje a uvádí, že k projevům politických sympatií národní symboly nepoužívá.

7. Regionální odlišnosti percepce skotské národní identity

Sedmou otázkou bylo cíleno na regionální rozdíly v percepci a prožívání národní identity. Spektrum respondentů bylo z hlediska rodinné historie a původu poměrně pestré, a to i přesto, že byl počet respondentů omezený a výzkum probíhal pouze ve dvou největších skotských městech, v následujících odstavcích se proto pokusím uvést několik stěžejních fenoménů, na jejichž regionální odlišnosti respondenti ve svých odpovědích poukazovali.

Prvním takovým regionálně odlišným jevem, který respondenti silně vnímají, je jazyk, nějaký lingvistický fenomén uvedlo 7 z 10 respondentů. Nejčastěji zmiňovanou odlišností byl akcent, dále pak respondenti uváděli odlišný slang či slova a slovní spojení. Na západním pobřeží je pak dle respondentů rozšířenější gaelština, na východním pobřeží dorický dialekt.⁵⁰ Podobné východo-západní rozdělení uváděli respondenti také v případě hudby, zatímco na západě je běžnější hra na dudy, na východě jsou tradičními hudebními nástroji nástroje smyčcové.

Obecně z odpovědí respondentů vyplynulo, že zejména v oblasti Skotské vysočiny, ostrovů a na venkově se lidé schází pravidelně v hospůdkách s živou hudbou či si jdou na konci pracovního týdne zatančit Ceilidh. Ve větších městech se toto děje také, je zde mnoho barů, kde se místní pravidelně scházejí s muzikanty. Do kontrastu s tím však dávali někteří respondenti takové podniky ve větších městech, ve kterých jsou pořádány eventy s živou hudbou či tradičními tanci, a jsou zaměřené na především turisty. Takovým podnikem je například bar Ghillie-Dhu v centru Edinburghu, který mi byl během mého pobytu doporučen a kde jsem byla svědkem „tradičního hromadného tančení

---

⁵⁰ *Doric dialect* je forma skotské angličtiny používaná zejména na severovýchodě Skotska.

Ceilidh“, jednalo se však spíše o představení pro turisty. Z výpovědí respondentů tak vyplývalo, že se tradiční setkávání nad whisky, pivem a živou hudbou ve výše zmíněných regionech děje více organicky.

R6 pak vyzdvihl poměrně nedávnou historii a poukázal na fenomén typický pro oblast Glasgow:

„V Glasgow jsou lidé velice spjatí s průmyslem a jsou hrdí na to, co dokázali. V minulosti byli hrdí na to, že jsou Skoty, protože lodě, které se v docích v Glasgow vyráběly, byly světové. Dodnes tak velice silně pocítujeme trauma z thatcherovské doby, kdy nám z nařízení z Londýna doky zavřeli, sebrali zdroj příjmů a styl života. I v současnosti je na to kladen důraz a od Anglie nás tato zkušenost jen vzdaluje.“

R6 pak doplnil, že navzdory tomuto traumatu jsou lidé v Glasgow méně nacionalističtí než na východním pobřeží, k tomuto názoru se již dříve přiklonil ve své odpovědi i R5.

R3, která vyrůstala na Orknejích, pak popsala, že lidé žijící na ostrovech mají z jejího pohledu jistý druh ostrovní identity, jsou izolovanější a mají těsnější vazbu k lokalitě, ve které žijí. Historickým důvodům pak připisovala větší vliv vikinské kultury a symboliky. Mezi odpověďmi se objevovaly také například lišící se vzory a barvy tartanu či chuť whisky a haggisu.

Respondenti v souvislosti s touto otázkou uváděli také fenomény, které se sice liší regionálně, nesouvisejí však příliš úzce se skotskou národní identitou. Mezi takové fenomény patří například respondenty často zmiňovaný fakt (v mírně odlišných obměnách v 6 z 10 případů), že v Glasgow a na západním pobřeží jsou lidé otevřenější a přátelštější než v Edinburghu, Edinburgh byl pak popisován jako kosmopolitnější a turističtější město. Respondent 9 (R9) k tomuto uvedl: *„Edinburgh je krásné město k navštívení, Glasgow je skvělé město pro život.“*

Tomuto tématu se věnoval i R5, když použil staré skotské rčení: *„Na jihu Skotska mají lidé jemnou krajinu a drsné tváře, na severu drsnou krajinu a jemné tváře.“* R7 pak doslova uvedl, že *„města ve Skotsku jsou přátelská, venkov pak extrémně přátelský“*.

Obecně, když měli respondenti popisovat fenomény ve Skotsku, popisovali je laskavě. Když porovnávali regiony mezi sebou, používali výrazy jako „lepší, přátelštější, otevřenější“ a mluvili o regionu, kterému tyto vlastnosti přisuzovali. Ani jeden z mých respondentů se vůči kterémukoliv městu či regionu nevyjadřoval v negativech a neponižoval jej vůči jinému. Jako regionálně diferencovaný jev respondenti uváděli také například míru religiozity, která se liší napříč skotskými regiony.

8. Druhé referendum o nezávislosti?

V další otázce se respondenti vyjadřovali k tomu, zda by za současné situace uvítali druhé skotské referendum o nezávislosti a zároveň, zda má na jejich názor vliv skutečnost, že Spojené království opouští struktury EU.

V 6 z 10 případů se respondenti vyjádřili ve prospěch nového referenda. Na druhou otázku pak tyto respondenti odpovídali různě, ať již odpovídali ano či ne, výsledek byl ve stejném duchu. Pokud odpovídali, že *brexít* měl na jejich rozhodnutí vliv, bylo to jen ve smyslu posílení jejich již existujícího přesvědčení. Tito respondenti podporovali kampaň za nezávislost i před *brexitem*, a hrozba odtržení od EU jejich přesvědčení jen posílila. Pokud tyto respondenti odpovídali ve smyslu, že *brexít* nemá na jejich rozhodnutí vliv, zdůrazňovali tím, že jsou dlouhodobě zastánci skotské nezávislosti a odchod Spojeného království z EU pro ně představuje jen jeden z řady argumentů pro nezávislost.

Ostatní respondenti odpověděli, že jsou proti vyhlášení druhého referenda o nezávislosti. V případě, že by vyhlášeno bylo, volili by stejným způsobem, jako před třemi lety, tedy pro setrvání ve Spojeném království. Jako důvod nejčastěji uváděli, že jsou rozdíly mezi Skoty a Angličany zveličovány stejně tak, jako je zveličována potencionální ekonomická síla samostatného Skotska.

9. Skotská libra vs. euro

Devátou otázkou byli respondenti tázáni, zda si dokáží představit, že by se vzdali skotské libry a přijali euro. Kromě euro skeptického respondenta R7 a původem Poláka R4 všichni respondenti uvedli, že by si změnu měny představit dokázali. R5, člen SNP, odpověděl džentlmensky, že by byl raději, kdyby k tomu dojít nemuselo, zároveň však připustil, že z ekonomického hlediska by to mohlo být v případě získání nezávislosti pro Skotsko výhodné.

U zbylých respondentů pro mne velice překvapivě opakovala odpověď, že ke skotským libráům necítí žádnou emoční vazbu a že by pro ně přijetí eura nepředstavovalo žádný významný ústupek. Jak bylo popsáno ve čtvrté kapitole, bankovky liber se regionálně liší. Ty skotské nesou portréty slavných skotských osobností a vyobrazení významných skotských symbolů, vynálezů a lokací, v práci byl již dříve zmiňován předpoklad, že skotské libry budou i v dnešní době významným národním pojítkem. Tento předpoklad se ve výzkumu nepotvrdil.

10. Rétorika SNP a individuální percepce skotské národní identity

Předposlední dotaz směřoval k hodnocení, nakolik dle respondentů reflektuje rétorika SNP jejich osobní percepce skotské národní identity.

Část respondentů odpověděla, že s určitými výhradami ano (4 z 10). Jako výhrady respondenti nejčastěji zmiňovali, že je strana dle jejich názoru příliš nacionalistická či někteří její členové příliš individualističtí a majetničtí. R6 naopak uvedl:

„Považuji Nicolu Sturgeonovou za schopného lídra, za ženu, která je laskavá, myslí to se Skoty dobře a pracuje poctivě.“

Tento výrok v rozhovoru padl přesto, že jsme se s R6 předchozího dne bavili o politických preferencích a on, stejně jako mnoho dalších občanů v Glasgow, dlouhodobě volí labouristy a sympatizuje především s nimi.

Další čtyři respondenti uvedli, že se rétorika SNP s jejich vnímáním národní identity neshoduje. Pro některé respondenty je SNP příliš nacionalistickou stranou, jiní nesouhlasí s jedním z hlavních cílů této politické strany, tedy s myšlenkou nezávislosti Skotska, R7 na toto téma uvedl:

„Nesouhlasím se snahou o nezávislost Skotska, nikam by nás to neposunulo. Nezávislostí na Westminsteru se jen posílí závislost na Bruselu, a s ním toho máme společného ještě daleko méně.“

Zajímavým způsobem odpověděl i R1. Ač sám již několik let členem SNP, patřil mezi ty respondenty, kteří na tuto otázku ihned bez váhání odpověděli záporně. R1 argumentoval následujícím citátem:

„Je to složité. SNP je politická strana, mé vnímání národní identity je něco úplně jiného, skotská národní identita je něco daleko komplikovanějšího a hlubšího než jen politická hesla pro voliče a snaha o nezávislost.“

R9 uvedl, že jeho vnímání národní identity se sice s rétorikou SNP neshoduje, stranu však uznává za to, že dle jeho názoru dokázala velice výrazně posílit skotský hlas ve westminsterském parlamentu. Další dva respondenti pak na tuto otázku nechtěli odpovídat z toho důvodu, že se o politiku příliš nezajímají a nemají tedy na tuto problematiku vytvořený názor.

11. Zažít Skotsko

Posledním dotazem jsem respondenty požádala, aby mi doporučili, co bych měla vidět či vyzkoušet, pokud bych chtěla zažít „opravdové Skotsko“. Cílem této otázky bylo zjistit, na jaké jevy či symboly jsou Skoti hrdí, co sami považují za něco, na co stojí za to se zaměřit. Podporovala jsem respondenty, aby se ve své odpovědi neomezovali časem, po který ve Skotsku jsem. Pokud například nevěří, že může cizinec zažít pravé Skotsko, dokud nestráví rok na Skotské vysočině, je v pořádku uvést právě to.

Nejčastěji byla respondenty doporučována velká skotská města, Edinburgh a Glasgow, přičemž respondenti často zdůrazňovali, že by je měl cestovatel navštívit obě. Dále se v odpovědích velice často objevovala Skotská vysočina nebo konkrétní treky a lokality se skotskou přírodou spojené, jako například ostrov Skye, Loch Lomond, Glen Coe, Munro či North Coast 500. Někteří z respondentů doporučovali vidět v přírodě skotský náhorní skot, zažít hustý déšť či hejna pakomárců skotských.

Dále pak respondenti doporučovali navštívit kulturní akce. Ať již posezení v baru s živou hudbou, vidět či zatančit si Ceilidh nebo programy a zájezdy spojené s literární postavou Harryho Pottera. Mezi dalšími doporučeními pak bylo například zapojení se do místní komunity, plavba na tradičním kolesovém parníku nebo návštěva památek, zejména pak Edinburského hradu. R3, původem z Orknejí, doporučovala navštívit archeologická naleziště a kamenné kruhy na severu Skotska.

Samostatnou kategorií byla doporučení na ochutnání místních specialit, nejčastěji pak whisky, haggis či Irn-bru.

8.2. Symboly na kartičkách

Po ukončení rozhovoru byli respondenti požádáni, aby seřadili poskytnuté kartičky se symboly podle toho, nakolik je považují za typicky skotské. K dispozici měli 14 kartiček se symboly (příloha G) a dvě prázdné, za které mohli doplnit libovolný pojem, který ve výběru nenašli, ale považují jej pro skotskou národní identitu za relevantní. Metodika bodování je blíže popsána v kapitole 2.

Nejvíce bodů od respondentů obdržel symbol typické skotské krajiny (38 bodů), dalšími vysoce bodovanými symboly byly whisky, dudy a tartan (33, resp. 32 bodů), následované lednovou událostí *Robert Burns Supper* (29 bodů) a skotskou národní květinou bodlákem (28 bodů). Růže, která byla s dalšími třemi symboly do výběru zařazena jako distraktory, byla jediným symbolem, který od respondentů neobdržel ani jeden bod. Výsledky prakticky odpovídají výsledkům Bechhofera, McCrone představeným v kapitole 4. Přehled zisků bodů udává tabulka 5 a graficky znázorňuje graf 4. Procentuelní využití jednotlivých symbolů respondenty znázorňuje graf 5.

Prázdným kartičkám přiřadili respondenti následující hodnoty – historie, folková hudba s důrazem na to, že skotskou hudbu nereprezentuje pouze hra na dudy (doplněno dvěma respondenty nezávisle na sobě, dále pak respondenti doplnili haggis, pakomárce skotského, triko v týmových barvách Celtic Glasgow, skotský náhorní skot (opět dvěma respondenty) a posledním doplněným pojmem bylo objevování⁵¹. Pokud respondenti doplnili vlastní symbol, přikládali mu často vysokou váhu. V 6 z 9 případů obdržel respondentem doplněný symbol hodnotu 4 nebo 5 bodů na pětibodové škále. Rozpis bodování symbolů podle jednotlivých respondentů je obsahem přílohy H.

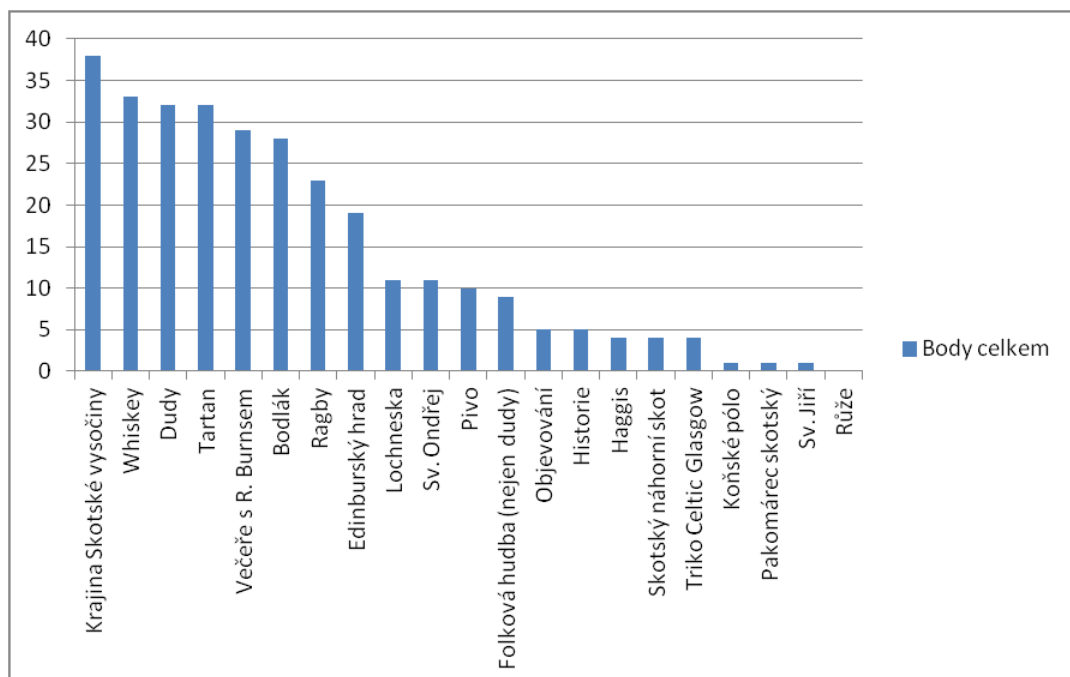
Tabulka 5: Celkový bodový zisk symbolů na kartičkách.

Pořadí	Symbyly	Body celkem
1.	Krajina Skotské vysočiny	38
2.	Whiskey	33
3.	Dudy	32
-	Tartan	32
4.	Večeře s R. Burnsem	29
5.	Bodlák	28
6.	Ragby	23
7.	Edinburský hrad	19
8.	Lochneska	11
-	Sv. Ondřej	11
9.	Pivo	10
10.	Folková hudba (nejen dudy)	9
11.	Objevování	5
-	Historie	5
12.	Haggis	4
-	Skotský náhorní skot	4
-	Triko Celtic Glasgow	4
13.	Koňské pólo	1
-	Pakomárec skotský	1
-	Sv. Jiří	1
14.	Růže	0

Zdroj: Vlastní šetření.

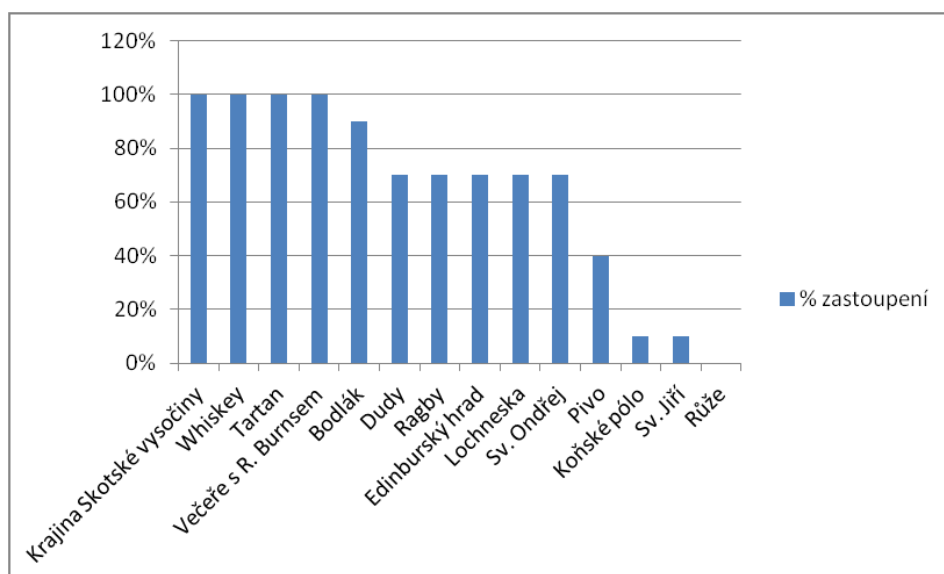
⁵¹ Exploration.

Graf 4: Celkový bodový zisk symbolů na kartičkách

Zdroj: Vlastní šetření.

Graf 5: Procentuální využití jednotlivých symbolů respondenty

Zdroj: Vlastní šetření.

8.3. Shrnutí

Respondenti byli ve svých odpovědích velice otevření, s některými jsme měli možnost se k jednotlivým tématům vracet opakovaně, jiní doplňovali své odpovědi z vlastní iniciativy například formou emailu. V odpovědích s tematikou osobní percepce skotské národní identity se hojně objevovaly odkazy na konkrétní lokality ve Skotsku či krajinné zvláštnosti (krajina Skotské vysočiny, velká města a lokality v jejich bezprostřední blízkosti, dominantně Artušovo sedlo v případě Edinburghu a Loch Lomond v případě Glasgow). Dále byly zmiňovány kulturní prvky, nejčastěji tradice scházení se v barech u živé folkové hudby, popíjení whisky a tančení ceilidh. Společenské charakteristiky byly nejčastěji popisovány jako přítomnost komunitního ducha, přátelskost a otevřenost místních obyvatel, a snaha o spravedlivou a rovnou společnost. Poslední jmenovaný fenomén byl uváděn ve srovnání s Anglií, v odpovědích respondentů však v daleko menší míře a s nižší intenzitou než v případě programové rétoriky SNP. Ne příliš často se pak objevovaly odkazy na starobylost národa.

Za zajímavá zjištění považuji zejména fakt, že mezi mými respondenty nebyl ve většině případů znám pojem Ossian, což kontrastuje s předpoklady uvedenými v kapitole 4. Dále pak skutečnost, že respondenti (v 8 z 10 případů) nepřikládali symbolický význam skotské libře. Většina respondentů vypadala dotazem zaskočena a uvedla, že si dokáže představit objektivní ekonomické výhody, které by přijetí eura přineslo, a zejména, že necítí žádnou emoční vazbu k měně. Specifikům skotských bankovek se podrobně věnuji v sekci 4.1.5. V 6 z 10 případů respondenti uvedli, že rétorika SNP dle jejich názoru nereprezentuje jejich osobní percepci skotské národní identity, zbylí čtyři uvedli, že ano, ale s výhradami. Mezi respondenty, kteří uvedli, že rétorika SNP nereprezentuje jejich vnímání skotské národní identity, byli i dva členové strany.

V kontextu výše analyzovaných rozhovorů se zdá, že je skotská identita spjatá s geografickými specifiky Skotska, jedinečnou krajinou, památkami a městy, přesněji pak s citovou vazbou k místu pobytu a komunitě. Respondenti opakovaně zdůrazňovali kvality skotského národa, kterých si váží, zejména přátelskost, otevřenost a snahu spravedlnost ve společnosti. Jako další důležité symboly respondenti identifikovali folkovou hudbu, *Robert Burns Supper*, tartan či kilt, whisky, ragby či bodlák.

9. Závěr

Předložená práce se zabývá významem symbolů pro formování národní identity v současném Skotsku.

Cílem této práce bylo (i) podchytit symboly prezentované oficiální skotskou turistickou agenturou a nejsilnější skotskou politickou stranou SNP jako typicky skotské a jejich výskyt ve veřejném prostoru, (ii) tato zjištění zasadit do kontextu odborné literatury věnující se tématu skotské národní identity a procesů separatistických tendencí spojených zejména s referendem o nezávislosti Skotska a ukončení členství Spojeného království v EU a (iii) konfrontovat je s individuální percepcí skotské národní identity deklarovanou respondenty rozhovorů ve Skotsku.

Formulace výzkumných otázek uvedených v kapitole 1 naznačuje dva pohledy, kterými je k analýzám a interpretaci zjištěných skutečností přistupováno.

(1) Pro identifikaci symbolů prezentovaných „shora“ byla v případě studia obsahu webových stránek agentury VisitScotland a volebního programu SNP použita analýza virtuálních dat (Hendl 2016) a analýza letáků z infocentra v Edinburghu.

Symboly prezentované agenturou VisitScotland jsou dominantně etno-historické (Smith 2007) povahy. V sekci *Unikátně skotské* byly uvedeny symboly kilt a tartan, národní květina bodlák, skotské korunovační klenoty, autentické kulturní akce, dudy a *ceilidh*, Lochneska, patron Skotska Sv. Ondřej a skotská vlajka (*saltire*) se svatoondřejským křížem. Symboly jsou prezentovány takovým způsobem, který evokuje záměr pro komerční využití.

Pro identifikaci stěžejních témat SNP byl využit volební program pro všeobecné volby do parlamentu UK konaných 8. 6. 2017. Ústředními tématy bylo nastavení rovné a spravedlivé společnosti, vyzdvihoována byla myšlenka jednotné Evropy a rétorika byla ostře vymezena vůči politice *Westminsteru*. Mobilizace veřejnosti pomocí kulturních symbolů skotské národní identity se v politickém programu prakticky nevyskytovala. Symbolickou podstatu v tomto případě nesou společenské hodnoty.

Analýza propagačních materiálů v infocentru v Edinburghu byla založena na zjišťování četnosti zobrazení jednotlivých skotských národních symbolů na poskytnutých materiálech. Doporučení pracovníka infocentra se týkala zejména tří oblastí. Historického centra Edinburghu, ochutnávky whisky a navštívení přírody Skotské vysočiny. Nejčastěji zobrazovanými symboly byly krajina Skotské vysočiny, tartan či kilt, *saltire* a odkazy autentické skotské kulturní akce.

S výsledky této analýzy je nutno nakládat velice obezřetně a není možné pronášet direktivní závěry, výběr konkrétních propagačních materiálů zatížen subjektivním výběrem

pracovníka infocentra. Vzorek letáků byl také úzký (17 ks), dominantně vztažený k městu Edinburgh a zaměřen na propagaci určité formy komerčního produktu. Přesto má svou vypovídající hodnotu o symbolické image Skotska, která je návštěvníkům prezentována.

Pro analýzu výskytu skotských národních symbolů ve veřejném prostoru bylo využito metody sledování předmětných dat (Hendl 2016) a vlastní fotodokumentace zjištěných jevů.

V centrech měst Edinburgh i Glasgow jsou skotské národní symboly etnohistorické povahy, zejména pak tartan, *saltire* či dudy a skotské melodie často v té nejjednodušší rovině používány k primární asociaci se Skotskem a jeho kulturou a jsou cíleny pro (zahraniční) návštěvníky.

K zobrazování skotských národních symbolů při prezentaci obchodů či umístování skotských symbolů na průčelí barů a restaurací a jejich propagaci jako typicky skotských je možné přistupovat jako k využití existujících stereotypů a snahu komerční zisk.

Ve veřejném prostoru je také záměrně používána modrá barva, která evokuje jak motiv *saltire*, tak kampaně za nezávislost. Společně se symbolem bodláku bývá využívána skotskými podniky či institucemi pro zdůraznění jejich lokálního původu.

Četně jsou přítomny také relikty jednotlivých kampaní před referendem o nezávislosti Skotska 2014, nikoliv však na veřejných objektech, ale jako projevy vlastní individuální iniciativy jednotlivců, pro něž je otázka nezávislosti Skotska stále aktuální.

Zatímco v hlavním městě Skotska Edinburghu byly národní symboly etnohistorické povahy ve veřejném prostoru přítomné také v širším zázemí města a často i z protokolárních důvodů, trendem pozorovaným v Glasgow byla koncentrace těchto symbolů do několika ulic v centru města. V Glasgow se v období a kontextu tohoto výzkumu jeví silněji zastoupené symboly spojované s občanskou politickou angažovaností než v Edinburghu. Pro možnost vyslovení direktivních závěrů by však byla nutná důkladná prostorová analýza hodnocených symbolů a jevů.

(2) Základem pro zodpovězení druhé výzkumné otázky jsou výstupy deseti standardizovaných otevřených rozhovorů.

Nejsilnějším a nejčastěji zmiňovaným symbolem identifikace se skotskou národní identitou byl pro respondenty rozhovorů emoční vztah k nějaké konkrétní lokalitě, mezi konkrétními pojmy se symbolickou hodnotou byla nejčastěji zmiňována například Skotská vysočina s její typickou krajinou, Edinburský hrad či Artušovo sedlo. Tento poznatek odpovídá Paasiho (mj. 1986) tezím o formování regionální identity či například výsledkům výzkumů Bechhofera, McCrone (2013a).

Skotská povaha byla charakterizována jako otevřená, přátelská, se silným smyslem pro spravedlnost i specifickým smyslem pro humor.

Respondenti považují pro vnímání skotské národní identity za důležité také symboly kulturní, mezi často zmiňovanými byla živá hudba, *ceilidh* či *tartan*, tím nejčastějším pojmem však byla *whisky*. Obecně se ztotožňují se symboly etno-historické povahy, které mají původ v gaelské kultuře, tento konstrukt je natolik zakořeněný a samozřejmý, že se na vědomé úrovni příliš nezabývají myšlenkou, odkud tyto symboly pochází.

Volba SNP je pro její sympatizanty mezi mými respondenty alternativou konzervativní strany, případně vzdor tradičním stranám. V rámci rozhovorů 6 z 10 respondentů uvedlo, že rétorika SNP nereprezentuje jejich osobní vnímání národní identity. Zbylí respondenti uvedli, že ano, ale s nezanedbatelnými výhradami. Mezi respondenty, kteří odmítli, že by SNP reprezentovala jejich percepci národní identity, byli i členové strany. Obvyklými argumenty byly mj. fakt, že SNP je strana příliš nacionalistická či populistická, a právě odkaz na chybějící symboly etno-historické povahy, které pro své vnímání skotské národní identity považují za klíčové.

Dominujícími symboly politické angažovanosti jsou společenské hodnoty, mezi nimi například demokracie, smysl pro spravedlnost, pragmatismus či pacifismus (Berg 2016), které jsou prezentovány jako hodnoty přirozeně skotské. Odkazy na symboly etno-historické povahy se objevují zejména v grafických zpracováních propagačních materiálů jednotlivých kampaní. Nejvíce zřejmý byl tento trend v kampani „*Yes, Scotland*“ související s referendem o nezávislosti Skotska, ve společnosti však rezonující dodnes.

Z analýzy odpovědí respondentů docházím k závěru, že symboly individuální percepcie skotské národní identity vycházejí z prožívaných skutečností. V tomto ohledu hraje důležitou roli za využití principu banálního nacionalismu (Billig 1995) právě reprodukce symbolů „shora“, neboť symboly, se kterými jsou denně v kontaktu, se stávají součástí jejich života.

Symbolu *tartanu* a *ceilidh* dávají respondenti váhu nikoliv s odkazem na starobylost motivu, ale na jeho využití na svatbách, rodinných oslavách či sportovních utkání. Podobně referovali respondenti skotskou hudbu nejčastěji v souvislosti s trávením volného času, se setkáváním se s přáteli, popíjením *whisky* či piva.

Tímto principem si také vysvětluji fakt, že respondentům nebyla známa literární postava barda Ossiana. Všichni respondenti znali národního básníka Roberta Burnse, důležitou skutečností je jistě fakt, že si jej každý rok připomínají při příležitosti *Burns Night*.

V kontextu tohoto výzkumu se proto přikláním k tvrzení Kocha, Paasiho (2016), že je to právě roční rytmus oslav a významných dní, který posiluje národní uvědomění. Podobný prvek pravidelného připomínání v případě postavy Ossiana chybí, a přestože je v odborné literatuře hojně citovaným pojmem (např. Davidson 2000, Ferguson 1998,

Thiessová 2007), v obecném povědomí širší skotské veřejnosti chybí. Také bankovkám vydávaným skotskými bankami, které ve své grafické podobě koncentrují skotské národní symboly, nepřikládají respondenti význam. Symbolika bankovek není živá, 8 z 10 respondentů uvedlo, že k libře jako platidlu i symbolickému prvku necítí žádnou emoční vazbu.

Výsledky výzkumu sice z části podporují předpoklady, že významným aspektem skotské národní identity je vymezení se vůči Anglii, které deklarují např. Berg (2016) či Hobsbawm, Ranger (2012), respondenti se v popisu zmíněného fenoménu však daleko více zaměřovali na to, čeho si na Skotsku váží, než co je na Anglii špatně. Tvrdá rétorika vymezení se vůči Anglii je tak spíše přítomná v rámci politických vyjádření.

Za použití kartiček s vybranými symboly skotské národní identity byly definovány symboly, kterým respondenti přikládali největší relevanci pro formování národní identity ve Skotsku. Největší význam přisuzovali respondenti symbolu typické krajiny Skotské vysočiny, vysoce hodnocenými symboly byly whisky, dudy, tartan, bodlák či rugby. Tyto výsledky korespondují s výsledky kvantitativního výzkumu Bechhofera, McCrone (2013a) představeným v kapitole 4.

Z povahy použitých metod výzkumu není možné vyvozovat zobecňující závěry použitelné na celou populaci a některé poznatky vycházejí z dílčích pozorování. Zdá se však, že je možné výsledky zobecnit na tvrzení, že skotská identita silně spjatá s geografickými specifiky Skotska, silnou symbolickou hodnotu má citová vazba k místu pobytu, Skoti se identifikují se symboly kulturního charakteru gaelského původu i hodnotami, které skotská společnost vyznává.

Domnívám se, že všechny dílčí části této diplomové práce by bylo možné v rámci studia této problematiky rozšířit. Bylo by jistě zajímavé studium programu SNP doplnit o analýzu projevů politiků či provést ucelenou prostorovou analýzu výskytu národních symbolů ve veřejném prostoru. Velkým přínosem pro studium této problematiky by bylo kvantitativní šetření na úrovni skotských správních oblastí, aby se bylo možné zabývat se i v rámci Skotska regionální komparací daných jevů.

Seznam literatury a zdrojů

- ALLEN, J., COCHRANE, A., MASSEY, D. (1998): Rethinking the Region. Routledge, London, 158 s.
- ANDERSON, B. (1991): Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism. Verso, London, New York, 224 s.
- BECHHOFER, F., McCRONE, D. (2013a): Imagining the nation: Symbols of national culture in England and Scotland. *Ethnicities*, 13, č. 5, s. 544-564.
- BECHHOFER, F., McCRONE, D. (2013b): What makes a Gael? Identity, language and ancestry in the Scottish *Gàidhealtachd*. *Identities: Global Studies in Culture and Power*, 21, č. 2, 113-133.
- BERG, L. (2016): Imagining Independence: An Ethnographic Study of Values and Actions in Scottish Nationalism and the Scottish Independence Movement. Master's Thesis. The Department of Social Anthropology, University of Oslo, Oslo, 86 s.
- BILLIG, M. (1995): Banal Nationalism. SAGE, London, 197 s.
- BIRRELL, D. (2012): Comparing Devolved Governance. Palgrave Macmillan, Basingstoke, 277 s.
- BLOOM, W. (1990): Personal Identity, National Identity and International Relations. Cambridge University Press, Cambridge, 194 s.
- CLAYTON, T. (2002): Politics and nationalism in Scotland: a Clydeside case study of identity construction. *Political Geography*, 21, č. 6, s. 813–843
- COHEN, A. P. (2000): Signifying identities: anthropological perspectives on boundaries and contested values. Routledge, London, 178 s.
- COHEN, A. P. (1996): Personal Nationalism: A Scottish view of some rites, rights and wrongs. *American Ethnologist*, 23, č. 4, s. 802-815.
- DAVIDSON, N. (2000): The Origins of Scottish Nationhood. Pluto Press, London, 264 s.
- DEKAVALLA, M. (2010): Tax, War and Waiting Lists: the Construction of National Identity in Newspaper Coverage of General Elections after Devolution. *Discourse & Society*, 21, č. 6, s. 638–654.
- DEVINE, T. (2012): The Scottish Nation. A Modern History. Penguin Books. London, 784 s.

- DRULÁK, P. a kol. (2008): Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Portál, Praha, 336 s.
- FERGUSON, W. (1998): The Identity of the Scottish Nation. Edinburgh University Press, Edinburgh, 341 s.
- GELLNER, A. (1993): Národy a nacionalismus. Hříbal, Praha, 158 s.
- HASSAN, G. ed. (2009): The Modern SNP. From Protest to Power. Edinburgh University Press, Edinburgh, 230 s.
- HECHTER, M. (2000): Containing Nationalism. Oxford University Press, Oxford, 256 s.
- HENDL, J., REMR J. (2017): Metody výzkumu a evaluace. Portál, Praha, 376 s.
- HENDL, J. (2016): Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Portál, Praha, 440 s.
- HEPBURN, E., McLOUGHLIN, P. J. (2011): Celtic Nationalism and Supranationalism: Comparing Scottish and Northern Ireland Party Responses to Europe. *British Journal of Politics and International Relations*, 13, č. 3, s. 383–399.
- HOBBSAWM, E., RANGER, T. (2012): The invention of tradition. Cambridge University Press, Cambridge, 320 s.
- HROCH, M. (2009): Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů. Sociologické nakladatelství, Praha, 315 s.
- HROCH, M. (2009): Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů. Sociologické nakladatelství, Praha, 315 s.
- JARVIE, G., WALKER, G. (1994): Scottish Sport in the Making of the Nation: Ninety Minute Patriots? Leicester University Press, London, 200 s.
- JOHNES, M. (2000): Eighty minute patriots? National identity and sport in modern Wales. *The International Journal of the History of Sport*, 17, č. 4, s. 93-110.
- KOCH, N., PAASI, A. (2016): Banal Nationalism 20 years on: Re-thinking, re-formulating and recontextualizing the concept. *Political Geography*, 54, č. 5, s. 1-6.
- MACKENZIE, J. M. (2016): Brexit: The View from Scotland. *The Round Table, The Commonwealth Journal of International Affairs*, 105, č. 5, s. 577–579.
- MACLEOD, G. (1998): In what sense a region? Place hybridity, symbolic shape, and institutional formation in (post-)modern Scotland. *Political Geography*, 17, č. 7, s. 833–863.

- MCEWEN, N. (2002): State Welfare Nationalism: The Territorial Impact of Welfare State Development in Scotland. *Regional & Federal Studies*, 12, č. 1, s. 66-90.
- MOTYL, A. J. (2001): *Encyclopedia of Nationalism*. Vol. 1, Fundamental themes. Academic Press, San Diego, 924 s.
- MOONEY, G. a kol. (2008): The "Celtic Lion" and social policy: Some thoughts on the SNP and social welfare. *Critical Social Policy*, 28, č. 3, s. 378-394.
- NAIRN, T. (1997): *Faces of Nationalism*. Verso, London, 247 s.
- PAASI, A. (2016): Dancing on the graves: Independence, hot/banal nationalism and the mobilization of memory. *Political Geography*, 54, č. 5, s. 21-31.
- PAASI, A. (2013): Regional Planning and the Mobilization of 'Regional Identity': From Bounded Spaces to Relational Complexity. *Regional Studies*, 47, č. 8, s. 1206–1219.
- PAASI, A. (2011): The region, identity, and power. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 3, č. 14, s. 9–16.
- PAASI, A. (2003): Region and place: regional identity in question. *Human Geography*, 27, č. 3, s. 475–485.
- PAASI, A. (2002): Place and region: regional worlds and words. *Human Geography*, 26, č. 6, s. 802–811.
- PAASI, A. (1997): Geographical Perspectives on Finnish National Identity. *GeoJournal*, 43, č. 1, s. 41-60.
- PAASI, A. (1986): The institutionalization of regions: A theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia*, 164, č. 1, s. 105–146.
- PENROSE, J. (2011): Designing the Nation. Banknotes, Banal Nationalism and Alternative Conceptions of the State. *Political Geography*, 30, č. 8, s. 429–440
- PERMAN, R. (1979): The Devolution Referendum Campaign of 1979. In: DRUCKER, H. M, DRUCKER, N. L. (ed.): *The Scottish Government Yearbook 1980*. Paul Harris publishing, Edinburgh, s. 53-63.
- PETERSOO, P. (2007): What Does 'We' Mean: National Deixis in the Media. *Journal of Language and Politics*, 6, č. 3, s. 419–436.
- SCHULZE, H. (1994): *States, nations and nationalism: From the Middle Ages to the Present*. Blackwell, Oxford, 392 s.

SMITH, A. D. (2007): Nationalism: Theory, Ideology, History. Polity Press, Cambridge, 182 s.

SMITH, A. D. (1991): National Identity. University of Nevada Press, Reno, 226 s.

SMITH, A. T. T. (2017): Relocating the British subject: Ethnographic encounters with identity politics and nationalism during the 2014 Scottish independence referendum. The Sociological Review Monographs, 65, č. 1, s. 54-70.

STRANGE, S. (2005): The Retreat of the state: the diffusion of power in the world economy. Cambridge University Press, New York, 218 s.

ŠIFTA, M. (2015): Význam grafických symbolů v procesu formování regionu: příklad Libereckého kraje. Rigorózní práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK, Praha, 143 s.

THIESSOVÁ, A.-M. (2007): Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 263 s.

Internetové zdroje

BANK OF ENGLAND (2017): Other British Islands' notes. Dostupné online. http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/Pages/about/other_notes.aspx [cit. 5. 6. 2017].

BBC (2017): Scottish independence: Referendum demand "will be rejected". Dostupné online. <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-39293513> [cit. 24. 5. 2017].

BBC (2015): Election 2015: Sturgeon says only „material change“ could spark Scots referendum. Dostupné online. <http://www.bbc.com/news/election-2015-scotland-32222806> [cit. 24. 5. 2017].

BBC (2014): Scotland Votes NO. Dostupné online. <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results> [cit. 24. 11. 2017].

BBC (2013): Scottish referendum: How the past is shaping the present. Dostupné online. <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-22536357> [cit. 24. 6. 2017].

LEGISLATION UK (1997): Local Government (Gaelic Names) (Scotland) Act 1997. Dostupné online: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/6/contents> [cit. 1. 6. 2017].

NASDAQ (2017): Crude Oil Brent. Dostupné online. <http://www.nasdaq.com/markets/crude-oil-brent.aspx?timeframe=4y> [cit. 20. 11. 2017].

NRS (2014): Census 2011: Detailed characteristics on Ethnicity, Identity, Language and Religion in Scotland – Release 3A. Dostupné online. <https://www.nrscotland.gov.uk/news/2014/census-2011-release-3a> [cit. 20. 11. 2017].

ONS (2016): Scotland population mid-year estimate. Dostupné online.

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/timeseries/scpop/pop> [cit. 20. 11. 2017].

PATTIE, CH., JOHNSTON, R. (2017): Scottish national identity: why the question of Europe could actually keep the UK together. Dostupné online.
<http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/could-europe-prevent-the-break-up-of-britain/> [cit. 20. 4. 2017].

SNP (2017): Our Vision. Dostupné online. https://www.snp.org/our_vision [cit. 27. 5. 2017].

SUNDAY HERALD (2014a): Sunday Herald is first paper to back Scottish independence. Dostupné online.
http://www.heraldscotland.com/news/13158718.Sunday_Herald_is_first_paper_to_back_Scottish_independence/ [cit. 5. 6. 2017].

SUNDAY HERALD (2014b): The Sunday Herald's view: the prize for Yes is a better country...it is as simple as that. Dostupné online.
http://www.heraldscotland.com/opinion/13158829.The_Sunday_Herald_s_view_the_prize_for_Yes_is_a_better_country_it_is_as_simple_as_that/ [cit. 5. 6. 2017].

THE COMMITTEE OF SCOTTISH BANKERS (2017a): Banknotes. Bank of Scotland. Dostupné online. <http://www.scotbanks.org.uk/banknotes/bank-of-scotland.html> [cit. 5. 6. 2017].

THE COMMITTEE OF SCOTTISH BANKERS (2017b): Banknotes. Clydesdale Bank. Dostupné online. <http://www.scotbanks.org.uk/banknotes/bank-of-scotland.html> [cit. 5. 6. 2017].

THE COMMITTEE OF SCOTTISH BANKERS (2017c): Banknotes. Royal Bank of Scotland. Dostupné online. <http://www.scotbanks.org.uk/banknotes/royal-bank-of-scotland.html> [cit. 5. 6. 2017].

THE ROYAL MINT (2017): The new 12-sided £1 Coin. Dostupné online.
<http://www.royalmint.com/newonepoundcoin> [cit. 5. 6. 2017].

THE SCOTTISH PARLIAMENT (2017): Election Results. Dostupné online.
<http://www.parliament.scot/msps/election-results.aspx> [cit. 27. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017a): About VisitScotland. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/about-us/> [cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017b): Authentic events you can only experience in Scotland. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/see-do/events/scottish-culture/> [cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017c): Bagpipes, traditional Music and ceilidhs. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/about/uniquely-scottish/bagpipes-traditional-music-ceilidhs/> [cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017d): Celebrating Burns night. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/about/famous-scots/robert-burns/burns-night/> [cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017e): Honours of Scotland and the Stone of Destiny Dostupné online.

<https://www.visitscotland.com/about/uniquely-scottish/honours-scotland-stone-destiny/>
[cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017f): St Andrew and the Saltire. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/about/uniquely-scottish/st-andrews-the-saltire/> [cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017g): The Loch Ness monster. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/about/uniquely-scottish/loch-ness-monster/> [cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017h): Tartan and kilts. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/about/uniquely-scottish/kilts-tartan/> [cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017i): The Highland Games. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/see-do/events/highland-games/>

VISITSCOTLAND (2017j): The Royal Edinburgh Military Tattoo. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/see-do/events/edinburgh-festivals-fringe/edinburgh-tattoo/>
[cit. 30. 5. 2017].

VISITSCOTLAND (2017k): Thistle. Dostupné online.
<https://www.visitscotland.com/about/uniquely-scottish/thistle/> [cit. 30. 5. 2017].

WHAT SCOTLAND THINKS (2017a): How would you vote in a Scottish independence referendum if held now? Dostupné online.

<http://whatscotlandthinks.org/questions/how-would-you-vote-in-the-in-a-scottish-independence-referendum-if-held-now-ask#table> [cit. 17. 11. 2017].

WHAT SCOTLAND THINKS (2017b): Would you rather describe yourself as British or Scottish? Dostupné online.

<http://whatscotlandthinks.org/questions/would-you-rather-describe-yourself-as-british-or-scottish#table> [cit. 2. 11. 2017].

ZAZZLE (2017): Scottish Independence Buttons & Pins. Dostupné online.
<https://www.zazzle.ca/scottish+independence+buttons> [cit. 17. 11. 2017].

Přílohy

Příloha A: Komparace motivů na bankovkách vydávaných skotskými bankami

Zdroj: The Committee of Scottish Bankers (2017a, 2017b, 2017c).

Příloha B: Přehled kulturních akcí

Zdroj: VisitScotland (2017b).

Celtic Connections

Místo konání: Glasgow

Datum konání: 18. 1. - 4. 2. 2018

Popis akce: hudební festival, přední britská a keltská hudba

Robert Burns Night

Místo konání: jednotlivé domácnosti

Datum konání: 25.1.

Popis akce: společenské setkání, každoroční oslava života Roberta Burnse

Up Helly Aa

Místo konání: Lerwick, Shetlandské ostrovy

Datum konání: 30. 1. 2018

Popis akce: festival tematicky zaměřený na vikingskou kulturu

Fort William Mountain Festival

Místo konání: Fort William

Datum konání: 21. - 25. 2. 2018

Popis akce: festival zaměřený na outdoor, tematické diskuze a filmy

StAnza: Scotland's Poetry Festival

Místo konání: St Andrews

Datum konání: 25.1.

Popis akce: festival poezie, tematická čtení, performance a diskuze

Melrose Rugby Sevens

Místo konání: Melrose

Datum konání: 8. 4. 2017

Popis akce: sportovní utkání

TradFest

Místo konání: Edinburgh

Datum konání: 26. 4. – 7. 5. 2017

Popis akce: festival zaměřený na skotské tradice a kulturu

Spirit of Speyside Whisky Festival

Místo konání: Speyside

Datum konání: 27. 4. – 1. 5. 2017

Popis akce: festival zaměřený na whisky

Whisky Month

Místo konání: kdekoliv

Datum konání: květen

Popis akce: různé akce a festivaly zaměřené na whisky, třetí květnová neděle je také Světovým dnem whisky

Royal Highland Show

Místo konání: Edinburgh

Datum konání: 22. – 25. 6. 2017

Popis akce: největší skotská zemědělská výstava

Scottish Traditional Boat Festival

Místo konání: Portsoy

Datum konání: 25. – 26. 6. 2017

Popis akce: tradiční festival lodí

Highland Games

Místo konání: různé lokality ve Skotsku

Datum konání: květen - září

Popis akce: tradiční skotské hry

Aberdeen Asset Management Scottish Open

Místo konání: Aberdeen

Datum konání: 12. – 16. 7. 2017

Popis akce: golfový turnaj

Hebridean Celtic Festival

Místo konání: Lews Castle, ostrov Lewis

Datum konání: 19. – 22. 7. 2017

Popis akce: hudební festival, tradiční a moderní keltská hudba

Royal Edinburgh Military Tattoo

Místo konání: Edinburgh

Datum konání: 4. – 26. 8. 2017

Popis akce: tradiční přehlídky vojenských kapel

World Pipe Band Championship

Místo konání: Glasgow

Datum konání: srpen

Popis akce: největší světový dudácký turnaj

Piping Live!

Místo konání: Glasgow

Datum konání: 7. – 13. 8. 2017

Popis akce: dudácký festival

Cowal Highland Gathering

Místo konání: Dunoon, Argyll

Datum konání: 24. – 25. 8. 2017

Popis akce: největší skotské hry

Largs Viking Festival

Místo konání: Largs

Datum konání: 2. – 10. 9. 2017

Popis akce: festival vikingské kultury při příležitosti vzpomínky na bitvu u Largs z roku 1263

Royal National Mòd

Místo konání: Lochaber (2017), místo se každý rok mění

Datum konání: 13. – 21. 10. 2017

Popis akce: festival gaelské kultury

Scottish Storytelling Festival

Místo konání: Edinburgh

Datum konání: 20. – 31. 10. 2017

Popis akce: vypravěčský festival

St Andrew's Day

Místo konání: celé Skotsko

Datum konání: 30. 11.

Popis akce: den skotského národního patrona

Hogmanay

Místo konání: celé Skotsko

Datum konání: 31. 12.

Popis akce: skotská oslava Nového roku

Příloha C: Přehled letáků obdržených v infocentru v Edinburghu 14. 6. 2017

Zdroj: Vlastní šetření.

Kategorie	Název atrakce	Vydáno pod záštitou	Komentář	Symboly
Průvodce	Welcome to Edinburgh 2017/18	Landmark Press	Průvodce městem s mapami	10
Prohlídky s průvodcem	Walking Rounds of Edinburgh	Little Fish Tours	Komentovaná prohlídka města, zdarma	10
Prohlídky s průvodcem	Edinburgh Tour	Edinburgh Bus Tours	Hop on-hop off autobus s průvodcem	2, 8, 10, 11
Prohlídky s průvodcem	Majestic Tour	Edinburgh Bus Tours	Hop on-hop off autobus s průvodcem	10
Budovy a instituce	Edinburgh castle	Historic Environment Scotland	Leták prezentující Edinburghský hrad	4, 10
Budovy a instituce	Scone Palace	Scone Palace	Leták prezentující zámek Scone	1, 4, 7
Budovy a instituce	The Scottish Parliament	The Scottish Parliament	Leták prezentující Skotský parlament	1, 6
Regionální	The West of Scotland	National Trust for Scotland	Leták prezentující zajímavosti regionu	6, 7, 11
Regionální	Culloden & Highlands	National Trust for Scotland	Leták prezentující zajímavosti regionu	1, 6
Regionální	Perthshire, Fife & Angus	National Trust for Scotland	Leták prezentující zajímavosti regionu	1, 6, 7, 11
Zážitkové	The Battle of Bannockburn	National Trust for Scotland	Interaktivní zážitek	6, 7, 11
Zážitkové	Spirit of Scotland Show	Spirit of Scotland Show	Představení, tradiční skotská hudba a tanec 1-3 denní organizované výlety, Skotská vysočina	1, 2, 3, 6, 7, 8, 9
Zážitkové	Highland Tours	Timberbush Tours		11
Zážitkové	Highland Safaris	Highland Safaris	Různá safari, jelení centrum	1, 2, 7, 9, 11
Zážitkové	Dewar's Aberfeldy Distillery	Aberfeldy Distillery	Ochutnávky whisky	8
Zážitkové	Amber	Amber restaurant	Ochutnávky whisky	8
Zážitkové	Whiski Rooms	Whiskibar	Ochutnávky whisky	3, 7, 8, 9

Poznámka: 1. tartan a kilt, 2. bodlák, 3. dudy, tradiční hudba a ceilidh, 4. korunovační klenoty, 5. Lochneska, 6. Sv. Ondřej a Saltire, 7. kulturní akce, 8. whisky, 9. jelen, 10. Edinburghský hrad, 11. krajina Skotské vysočiny

Příloha D: Struktura rozhovoru

1. Jméno, věk, zda je narozen a/nebo jak dlouho žije v místě rozhovoru, kde strávili život jeho rodiče.
2. What symbolizes Scotland to you? Could you name 5 things, habits or places which represent Scotland to you the most?
3. Are there any personality traits you consider to be typically Scottish?
4. What does national identity mean to you personally?
5. Are you familiar with following titles? Ossian; Robert Burns. Who showed them to you, on which occasion?
6. Is there an occasion for which you would visibly wear some form of national symbols or gather together and perform some Scottish customs?
7. From your experience, can you think of a phenomenon connected to Scottish national identity which varies regionally?
8. Under current circumstances would you welcome a second Scottish independence referendum? Has the fact that the UK is leaving the EU influence on your decision?
9. Can you imagine that you would give up the Scottish pounds and adopt the Euro?
10. Do you think SNP rhetoric reflects your perception of the Scottish identity?
11. If I wanted experience Scotland, what would you recommend me to see, to do, to taste,...

Příloha E: Přehled respondentů

	Věk	Pobyt v místě rozhovoru	Místo narození	Další místa pobytu	Rodiče
Respondent 1	40	"příliš dlouho"	ostrov Skye		rodina na ostrově Skye od 17. stol.
Respondentka 2	25	celý život	Edinburgh		Edinburgh
Respondentka 3	32	12 let	Anglie	Orkneje	otec Skot, matka Angličanka
Respondent 4	31	7 let	Přemyšl, Polsko		Poláci
Respondent 5	65	od studií	Jedburgh	Glasgow	Skoti, Jedburgh
Respondent 6	24	3 roky	Tayinloan	Cornwall	otec: Skot, žil v Zambii
					matka: Angličanka, žila v Indii a Zambii
Respondent 7	29	28 let	Londýn		Vietnamci, vyrůstal u skotských pěstounů
Respondent 8	28	celý život	Glasgow		otec z Hongkongu, matka Skotka
Respondent 9	28	3 měsíce	Kilmarnock		původem z Glasgow
Respondentka 10	25	celý život	Glasgow		původem z Glasgow

Příloha F: Protokol odpovědí

What symbolizes Scotland to you? Could you name 5 things, habits or places which represent Scotland to you the most?

R1	Typická krajina, starobylá keltsko-vikingská kultura, přátelští lidé bez předsudků, hudba, útulné hospody
R2	Edinburský hrad, bodlák, Saltire, také jméno pro skotskou vlajku, dudy, typické jídlo
R3	Whisky, déšť, dudy, tartan, národní hrdost
R4	Haggis, Irn-bru, Artušovo sedlo, kilt, whisky
R5	Typická krajina, whisky, hudba (nejen dudy), balady, kilt
R6	Ceilidh, whisky, hudba, komunitní duch, inovace
R7	Commonwealth fontána v Glasgow, fish & chips, Irn-bru, kilt, dudy
R8	Milí lidé, neschopní ve fotbale (den před rozhovorem prohráli s Anglií), keltská kultura, rybaření, specifický humor
R9	Holdování alkoholu, zrzavé vlasy, whisky, fotbal, tartan
R10	Typická krajina západního pobřeží, Highland games, Edinburgh Princess st. party, Loch Lomond, Murrayfield při turnaji 6 národů (domácí stadion národního ragbyového týmu)

Are there any personality traits you consider to be typically Scottish?

R1	Otevření, přátelští, hrdí
R2	Specifický smysl pro humor, přátelští
R3	Národní hrdost, hluboko zakódované, že byli vždy minoritou, outsiders/vydědění
R4	Pijí alkohol, specifický smysl pro humor, líní
R5	Ne, každý je jedinečný
R6	Komunitní duch, přátelští, laskaví, specifický humor, tvrdohlaví, rozhněvaní, bezstarostní
R7	Zároveň přátelští a pesimističtí, specifický smysl pro humor
R8	Nebojí se vyjádřit názor, naopak to dělají rádi; přátelští, zároveň tvrdohlaví až agresivní
R9	Úzce spjatá komunita, přátelští, specifický smysl pro humor, hrdí, sebekritičtí
R10	Velmi zdvořilí

What does national identity mean to you personally?

R1	Je to něco, co „mám jednoduše v sobě“ po generace
R2	Patřit někam, cítím se nejprve jako Skotka, pak jako Britka
R3	V první řadě Britka, Skotsko je více otevřené, laskavé
R4	Domov, cítí se stejně jako Polák jako Skot
R5	Emocionální spojení s místem a lidmi
R6	Jedinečnost, bavit se, vynikat, být hrdý na to, že jsem součástí dědictví, starobylého národa, který se po tisíce let nemění
R7	To, kým je, místo výchovy, kultura, způsob uvažování
R8	Příliš o tom nikdy nepřemýšlel, ale je hrdý, že je Skot
R9	Je hrdý na to, že je Skot, Skoti jsou pro něj malý národ, který, přestože podceňován, toho světu dal mnoho
R10	Cítí se rovnocenně Skotem, Břitem i Evropanem

Are you familiar with following titles? Ossian; Robert Burns. Who showed them to you, on which occasion?

R1	Zná, ale neví odkud původně
R2	Ossian ne, RB ze školy, rodina, RB supper
R3	Ossian ne, RB ve škole
R4	Ossian ne, RB z různých fór a blogů
R5	Ano, ze školy a různých akcí, recitací, RB supper, ...
R6	Ossian ne, RB v rodině, recitování jeho básní, eventy
R7	Ossian ne, RB ve škole
R8	Ossian ne, RB ve škole
R9	Ossian ne, RB ze školy, různých akcí a monumentů
R10	Ossian ne, RB z dětství, RB supper

Is there an occasion for which you would visibly wear some form of national symbols or gather together and perform some Scottish customs?

R1	Svatby, pohřby, sportovní utkání (kilt+tričko)
R2	Fotbalový zápas, tetování bodláku, politika ano – placky, samolepky, ...
R3	Svatby, pohřby, fotbal, ragby, Ceilidh, politika ne
R4	Ne
R5	Svatby, rugby, politika ano
R6	RB supper – tartan, haggis, whisky, hudba; Highland games; sportovní utkání; politika ano, podpora nezávislosti, pochody za nezávislost
R7	Svatby, politika ano, vlastní trička na podporu kampaně za setrvání ve Spojeném království a nosí je často
R8	Svatby, oslavy, politika ne
R9	Svatby, fotbal, Ceilidh, politika ne
R10	Rugby, politika ano - podpora kampaně „Better Together“

From your experience, can you think of a phenomenon connected to Scottish national identity which varies regionally?

R1	Jazyk, akcent, dialekt; hudba – Z dudy, V smyčce, zvyky
R2	Akcent, náboženství, fandění fotbalu
R3	Vzor a barvy tartanu, Ceilidh, na Orknejích vikinské prvky, a „ostrovní“ identita
R4	Akcent, cena piva, chuť haggisu
R5	Západní pobřeží (včetně Glasgow) více otevřené, méně nacionalističtí
R6	Náboženství, spjatost s průmyslem v Glasgow, živé trauma z thatcherovské doby
R7	Akcent, slang, výrazy, „města jsou přátelská, venkov extrémně přátelský“
R8	Akcent
R9	Akcent, Glasgow je přátelštější než východ země
R10	Glasgow více náboženské

***Under current circumstances would you welcome a second Scottish independence referendum?
Has the fact that the UK is leaving the EU influence on your decision?***

R1	Ano, nemělo, stejně by hlasoval pro nezávislost, členem SNP
R2	Ne, má vliv, ale volila by stejně
R3	Ano, ano, přeje si být součástí EU
R4	Ne a ne
R5	Ano a ano, cítí se více jako Evropan než Brit
R6	Ano a ano
R7	Ne a ne, je přesvědčen, že daleko lepší než EU je pro Skotsko sblížení s Kanadou, Austrálií a Novým Zélandem, protože toho mají daleko více společného
R8	Ano, a nemělo, stále je pro nezávislost
R9	Ne a ne
R10	Ne a ne

Can you imagine that you would give up the Scottish pounds and adopt the Euro?

R1	Ano, necítí k nim žádnou vazbu
R2	Ano
R3	Ano, necítí k nim žádnou vazbu
R4	Ne
R5	Byl by raději, kdyby se měnit nemuselo
R6	Ano, necítí k nim žádnou vazbu
R7	Ne
R8	Ano, zjevné ekonomické výhody a libra pro něj není tak důležitá
R9	Ano, necítí k nim žádnou vazbu
R10	Odpovídala z ekonomického pohledu, nemá vyhraněný názor

Do you think SNP rhetoric reflects your perception of the Scottish identity?

R1	Ne, složité – SNP je politická strana, identita komplikovanější než jen hesla a snaha o nezávislost (přestože je členem SNP)
R2	Ne, je příliš nacionalistická
R3	Ano, dříve příliš nacionalistická, už ne
R4	O politiku se nezajímá
R5	Většinově ano (členem SNP), někteří představitelé jsou dle jeho názoru příliš majetnickí a individualističtí
R6	Ano, Sturgeonovu považuje za starostlivého člověka, který to se Skoty myslí dobře a dělá pro ně maximum (labourista)
R7	Ne, je proti nezávislosti, věří, že nezávislost na Westminsteru jen zesílí závislost na Bruselu; cítí větší náležitost k zemím Commonwealthu, zejména Kanadě, než ke kontinentální Evropě
R8	O politiku se příliš nezajímá
R9	Ne, ale líbí se mu, že se jim podařilo dát skotskému hlasu ve Westminsteru větší váhu
R10	Ne, nevidí smysl v nezávislosti

If I wanted experience Scotland, what would you recommend me to see, to do, to taste,...?

R1	Edinburgh, Glasgow, Glen Coe, North Coast 500, ostrov Skye
R2	Hospody, Ceilidh, Edinburský hrad
R3	Edinburgh, Glasgow, Skotskou vysočinu, Severní ostrovy, kamenné kruhy, Ceilidh
R4	Haggis, whisky, Irn-bru
R5	Edinburgh, Glasgow a okolí, projet se na parníku
R6	Zapojit se do komunity (např. pečovat o komunitní zahradu), jít do hospody, poslechnout živou folkovou muziku
R7	Děšť, velká města, Skotskou vysočinu, akce spojené s Harrym Potterem, galerie, Ceilidh
R8	Haggis, Irn-bru, pivo
R9	Haggis, whisky, Irn-bru, jít Munro trek, Loch Lomond, vidět skotský náhorní skot
R10	Edinburgh o Vánocích, Highlands and Islands, Loch Lomond, Ben Nevis, místní whisky

Příloha G: Obrázky skotských symbolů na kartičkách použitých během rozhovorů

Obr. XX1 – Dudák.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX2 – Tartan.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

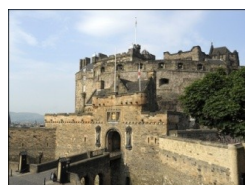
Obr. XX3 – Pivo.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

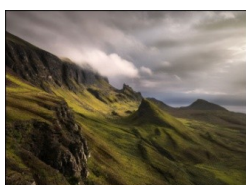
Obr. XX4 – Whisky.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

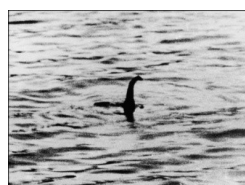
Obr. XX5 – Burns Supper.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX6 – Edinburský hrad.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX7 – Typická krajina.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX8 – Lochneska.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX9 – Koňské pólo.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX10 – Rugby.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX11 – Růže.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX12 – Bodlák.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX13 – Sv. Ondřej.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Obr. XX14 – Sv. Jiří.
Zdroj: [cit. 6. 6. 2017]

Příloha H: Bodování symbolů na kartičkách jednotlivými respondenty

Zdroj: Vlastní šetření

Symboly na kartičkách	Body dle respondentů										Celkem
	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8	R9	R10	
Dudy	3	4	5	4	5		4		5	2	32
Tartan	2	3	5	5	4	2	3	1	4	3	32
Pivo	2					4	1			3	10
Whiskey	3	3	2	4	5	5	2	2	3	4	33
Večeře s R. Burnsem	1	5	3	3	3	1	1	5	3	4	29
Edinburský hrad		4	4	2	3	1		3	2		19
Krajina Skotské vysočiny	5	5	3	2	2	5	5	4	2	5	38
Lochneska			1	1	2		2	3	1	1	11
Košské pólo		1									1
Ragby	4			3	1	3	3	4	5		23
Růže											0
Bodlák		2	2	5	4	2	5	2	4	2	28
Sv. Ondřej	1	2	1	1			4	1	1		11
Sv. Jiří		1									1
Symboly doplněné respondenty											
Historie	5										5
Folková hudba (nejen dudy)	4									5	9
Haggis			4								4
Pakomárec skotský					1						1
Triko Celtic Glasgow						4					4
Skotský náhorní skot						3				1	4
Objevování								5			5